

II

(Informācija)

EIROPAS SAVIENĪBAS IESTĀŽU UN STRUKTŪRU SNIEGTI PAZIŅOJUMI

EIROPAS KOMISIJA

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

Norādījumi par izvairīšanos no interešu konfliktiem un to pārvaldību saskaņā ar Finanšu regulu

(2021/C 121/01)

ATRUNA. "Pamatojoties uz piemērojamiem ES tiesību aktiem, šajā dokumentā sniegti tehniski norādījumi ES budžeta izpildē, uzraudzībā un kontrolē iesaistītajiem darbiniekiem un struktūrām par to, kā interpretēt un piemērot ES noteikumus nolūkā atvieglot īstenošanu un veicināt labu praksi. Šajā dokumentā sniegto piemēru mērķis ir tikai ilustrēt katrā nodaļā ietvertos īpašos jēdzienus. Autoritatīva Eiropas Savienības tiesību aktu interpretācija ir vienīgi Eiropas Savienības Tiesas kompetencē."

SATURS

Lappuse

1. Normatīvās atsauces	3
2. Norādījumu ievads un mērķis	3
3. Izvairšanās no interešu konfliktiem: jēdziens un ar to saistītie pienākumi	4
3.1 Galvenās atšķirības starp iepriekšējo un spēkā esošo Finanšu regulu attiecībā uz interešu konfliktiem	4
3.2 FR 2018 paredzētie jaunie noteikumi par interešu konfliktiem	6
3.2.1 Interešu konflikta definīcija	7
3.2.2 Attiecīgās personas	7
3.2.3 "Situācijas, kuras objektīvi var tikt uztvertas kā interešu konflikts"	10
3.2.4 Pienākumi interešu konflikta gadījumā	12
4. Konkrēti tiešās/netiešās pārvaldības elementi	15
4.1 Interešu konflikti piešķiršanas procedūrās	16
4.2 Citas FR 2018 minētās atsauces uz interešu konfliktiem	17
4.3 Ētikas jautājumi nefinansiālā kontekstā	18
5. Konkrēti dalītas pārvaldības elementi	22
5.1 Kas ko dara dalītas pārvaldības kontekstā?	23
5.2 Noteikumi par interešu konfliktiem saskaņā ar iepirkuma direktīvām	25
5.3 Konkrēti elementi attiecībā uz dalītas pārvaldības finanšu instrumentiem	29
6. Iespējamie pasākumi nolūkā izvairīties no interešu konfliktiem un to pārvaldībai	30
6.1 Informētības palielināšana	31
6.2 Politika, noteikumi un procedūras	31
6.3 Interešu deklarācijas, aktīvu atklāšana un ekskluzīvās funkcijas	33
6.4 Citi pasākumi	35
I pielikums. Citi ilustratīvi interešu konfliktu piemēri	39
II pielikums. ES tiesību normas par interešu konfliktiem dalītas pārvaldības jomā	39

1. **NORMATĪVĀS ATSAUCES**

Tiesību akts	Panti
Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) 2018/1046 (2018. gada 18. jūlijs) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, ar kuru atceļ Regulu (ES, Euratom) Nr. 966/2012 ⁽¹⁾ Finanšu regula (turpmāk "FR 2018")	2., 26., 33., 36., 61., 62., 63., 69., 70., 71., 73., 76., 77., 78., 89., 136., 137., 141., 150., 154., 155., 167., 205., 209., 216., 225., 237. pants un I pielikuma 20.6., 28.2. un 29.1. punkts
Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) Nr. 966/2012 (2012. gada 25. oktobris) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, un par Padomes Regulas (EK, Euratom) Nr. 1605/2002 ⁽²⁾ atcelšanu Finanšu regula (turpmāk "FR 2012")	32., 57. un 59. pants
Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/24/ES (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK ⁽³⁾ ⁽⁴⁾ Publiskā iepirkuma direktīva (turpmāk "PI direktīva")	2., 24., 41., 57., 58. un 83. pants

⁽¹⁾ OV L 193, 30.7.2018., 1. lpp.

⁽²⁾ OV L 298, 26.10.2012., 248. lpp.

⁽³⁾ OV L 94, 28.3.2014., 65. lpp.

⁽⁴⁾ Lai nodrošinātu, ka norādījumi ir skaidri un viegli saprotami, atsaucies uz Direktīvu 2014/24/ES par publisko iepirkumu būtu jāsaprot arī kā atsaucies uz Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 26. februāra Direktīvu 2014/23/ES par koncesijas līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanu un uz Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 26. februāra Direktīvu 2014/25/ES par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, un ar ko atceļ Direktīvu 2004/17/EK, jo interešu konfliktu jēdziens līdzīgā veidā ir definēts visās trijās direktīvās.

2. **NORĀDĪJUMU IEVADS UN MĒRĶIS**

FR 2018, kas stājas spēkā 2018. gada 2. augustā, ir paredzēti stingrāki pasākumi ES finanšu interešu aizsardzībai. Viens no galvenajiem piemēriem ir noteikumu par interešu konfliktiem pastiprināšana. Šie noteikumi papildus tiešai un netiešai pārvaldībai tagad ir skaidri attiecināti uz dalībvalstu iestādēm (neatkarīgi no dalībvalstu iekšējās pārvaldības kārtības) un jebkuru personu, kas īsteno kādu no ES fondiem saskaņā ar dalītu pārvaldību.

Situācijas, kas saistītas ar interešu konfliktiem, var rasties jebkurā brīdī. Ir ārkārtīgi svarīgi vai nu tos novērst, vai arī pienācīgi pārvaldīt, kad tie rodas. Šī prasība ir būtiska, lai nodrošinātu publiskā sektora pārredzamību, reputāciju un objektivitāti, kā arī tiesiskuma principu kā Savienības pamatvērtības uzticamību. Tas ir svarīgi, lai saglabātu sabiedrības uzticēšanos valsts iestāžu un ierēdņu integritātei un objektivitātei, kā arī lēmumu pieņemšanas procesiem, kas kalpo vispārējām interesēm. Turpretī, ja interešu konflikti netiek novērsti vai pienācīgi pārvaldīti tad, kad tie rodas, tie var negatīvi ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesu publiskā sektora iestādēs, novest pie publisko līdzekļu nepareizas izmantošanas un kaitēt reputācijai. To dēļ var zust uzticēšanās publiskā sektora spēju darboties objektīvi un sabiedrības vispārējās interesēs.

Interešu konflikti ir jānovērš un jārisina, un ir pienācīgi jāievēro principi, kas reglamentē ES budžetu ⁽¹⁾. Labas pārvaldības būtiska daļa ir sīki izstrādāta politika un noteikumi par izvairīšanos no interešu konfliktiem un to pārvaldību.

Ņemot vērā to, cik svarīgi ir noteikumi par interešu konfliktiem, ES tiesību aktu pārkāpumi šajā ziņā tiek uzskatīti par nopietnu problēmu, un parasti šādu pārkāpumu gadījumā tiek piemērots noteikta veida kaitējuma kompensēšanas līdzeklis, proti, finansiāla vai cita, piemēram, disciplināra, rakstura pasākums ⁽²⁾.

⁽¹⁾ FR 2018 II sadaļa.

⁽²⁾ Sk. arī 3.2.4. un 5.1. nodaļu.

Šo norādījumu mērķi ir šādi:

- 1) veicināt to, lai finanšu dalībnieki ⁽³⁾ un ES iestāžu darbinieki, kas iesaistīti ES budžeta izpildē, uzraudzībā un kontrolē tiešajā/netiešajā/dalītājā pārvaldībā, vienoti interpretētu un piemērotu noteikumus par izvairīšanos no interešu konfliktiem ⁽⁴⁾;
- 2) palielināt dalībvalstu iestāžu, amatpersonu (tostarp valdības locekļu) un citu personu, kuras ir iesaistītas ES budžeta izpildē saskaņā ar dalītu pārvaldību ⁽⁵⁾, informētību par piemērojamiem noteikumiem, kas izklāstīti FR 2018 un PI direktīvā attiecībā uz izvairīšanos no interešu konfliktiem; un
- 3) palielināt informētību par piemērojamiem noteikumiem, kas izklāstīti FR 2018 attiecībā uz izvairīšanos no interešu konfliktiem, saskaņā ar netiešu pārvaldību īstenotā ES budžeta izpildē iesaistīto ārējo partneru ⁽⁶⁾ (tostarp šo ārējo partneru darbinieku un visu subjektu, ar kuriem tiem ir līgumiskas attiecības budžeta izpildē) vidū.

Šo norādījumu 1.–3. nodaļa attiecas uz visiem pārvaldības veidiem, savukārt 4. un 5. nodaļā ir izklāstīti konkrēti elementi, kas skar attiecīgi tiešo/netiešo pārvaldību un dalīto pārvaldību. 6. nodaļā sniegts neizsmelošs ierosinājumu un ieteikumu saraksts attiecībā uz pasākumiem, kurus varētu ieviest, lai izvairītos no interešu konflikta situācijām un tās pārvaldītu. Šo ierosinājumu un ieteikumu mērķis ir sniegt ES iestādēm un dalībvalstu iestādēm norādījumus un instrumentus, kas tām palīdzētu izvairīties no interešu konfliktiem.

3. IZVAIRĪŠANĀS NO INTEREŠU KONFLIKTIEM: JĒDZIENS UN AR TO SAISTĪTIE PIENĀKUMI

3.1. Galvenās atšķirības starp iepriekšējo un spēkā esošo Finanšu regulu attiecībā uz interešu konfliktiem

FR 2012	FR 2018
<p>57. pants Interešu konflikts</p> <p>“1. Finanšu dalībnieki un citas personas, kas iesaistītas budžeta izpildē un pārvaldībā, tostarp ar to saistītajās sagatavošanas darbībās, revīzijā vai kontrolē, neveic nekādas darbības, kas var radīt konfliktu starp viņu pašu un Savienības interesēm.</p> <p>Ja šāds risks pastāv, attiecīgā persona atturas no šādas darbības veikšanas un nodod jautājumu deleģētajam kredītrikotājam, kurš rakstiski apstiprina, vai pastāv interešu konflikts. Attiecīgā persona arī informē savu tiešo priekšnieku. Ja interešu konflikts tiek konstatēts, attiecīgā persona pārtrauc visas darbības konkrētajā jomā. Deleģētais</p>	<p>61. pants (pasvītrojums pievienots) Interešu konflikts</p> <p>“1. Finanšu dalībnieki šīs sadaļas 4. nodaļas nozīmē un citas personas, tostarp jebkura līmeņa valsts iestādes, kas iesaistītas budžeta izpildē tiešajā, netiešajā un dalītājā pārvaldībā, tostarp ar to saistītajās sagatavošanas darbībās, revīzijā vai kontrolē, neveic nekādas darbības, kas var radīt konfliktu starp viņu pašu un Savienības interesēm. Viņi turklāt veic pasākumus, kas ir piemēroti, lai novērstu interešu konflikta rašanos attiecībā uz viņu atbildībā esošajām funkcijām un rastu risinājumu situācijās, kuras objektīvi var tikt uzvertas kā interešu konflikts.</p>

⁽³⁾ Finanšu dalībnieki (FR 2018 IV sadaļas 4. nodaļas 73., 76., 77. un 89. panta izpratnē) ir kredītrikotāji (katra ES iestāde veic kredītrikotāja pienākumus un deleģē (kā arī pastarpināti deleģē tālāk) savus kredītrikotāja pienākumus atbilstīga līmeņa darbiniekiem), grāmatveži (katra ES iestāde ieceļ grāmatvedi no to ierēdņu vidus, uz kuriem attiecas Civildienesta noteikumi) un avansu pārziņi (kurus ieceļ ar ES iestādes grāmatveža lēmumu, pamatojoties uz pienācīgi pamatotu atbildīgā kredītrikotāja priekšlikumu).

⁽⁴⁾ Izņemot ētikas jautājumus nefinansiālā kontekstā, uz kuriem attiecas ES tiesību akti un Komisijas dokumenti, kas nav tieši saistīti ar ES budžeta izpildi.

⁽⁵⁾ Tādu ES fondu piemēri, kurus dalībvalstis pārvalda dalīti: i) Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF); ii) Eiropas Sociālais fonds (ESF); iii) Kohēzijas fonds (KF); iv) Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds (EJZF); v) Patvēruma un migrācijas fonds (AMIF); vi) Iekšējās drošības fonds (IDF); vii) Robežu pārvaldības un vīzu instruments (BMVI); viii) Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA); ix) Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds (ELGF); x) Eiropas atbalsta fonds vistrucīgākajām personām (EAFVP); xi) Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonds (EGF) un xii) Eiropas Savienības Solidaritātes fonds (ESSF).

⁽⁶⁾ Neizsmelošs ārējo partneru saraksts ir pieejams 4. nodaļā.

kredītrīkotājs personīgi veic turpmākas atbilstīgas darbības.

2. Šā panta 1. punkta nozīmē interešu konflikts ir tad, ja šāda finanšu dalībnieka vai citas personas, kā minēts 1. punktā, pienākumu neatkarīgu un objektīvu pildīšanu negatīvi ietekmē iemesli, kas saistīti ar ģimeni, jūtu dzīvi, politisko piederību vai valstspiederību, mantiskajām vai kādām citām interesēm, kas attiecīgajai personai ir kopējas ar saņēmēju.

3. Komisija tiek pilnvarota pieņemt deleģētos aktus saskaņā ar 210. pantu, lai noteiktu to, kas var radīt interešu konfliktu, kā arī procedūru, kas jāievēro šādos gadījumos.”

FR 2012 Piemērošanas noteikumu 32. pants⁽¹⁾

Darbības, kuras iespējami ir skāris interešu konflikts, un procedūra
(Finanšu regulas 57. pants)

“1. Darbības, kuras var skart interešu konflikts Finanšu regulas 57. panta 2. punkta nozīmē, var cita starpā izpausties vienā no turpmāk minētajiem veidiem, neskarot to kvalificēšanu par nelikumīgām darbībām saskaņā ar Finanšu regulas 106. panta 1. punkta d) apakšpunktu:

- a) nepamatotu tiešu vai netiešu priekšrocību piešķiršana sev vai citiem;
- b) atteikšanās piešķirt saņēmējam tiesības vai priekšrocības, kuras šim saņēmējam pienākas;
- c) nepamatotu vai neatļautu darbību veikšana vai obligāti veicamu darbību neveikšana.

Citas darbības, kuras iespējami ir saistītas ar interešu konfliktu, ir tādas, kas var ietekmēt personas pienākumu neatkarīgu un objektīvu izpildi, kā, piemēram, cita starpā dalība publiskā iepirkuma vai dotāciju procedūras vērtēšanas komisijā, ja persona tieši vai netieši var gūt finansiālu labumu no šo procedūru iznākuma.

2. Uzskata, ka interešu konflikts pastāv tad, ja pieteikuma iesniedzējs, kandidāts vai pretendents ir darbinieks, uz ko attiecas Civildienesta noteikumi, ja vien tā priekšnieks nav devis tam iepriekšēju atļauju piedalīties procedūrā.

3. Interešu konflikta gadījumā deleģētais kredītrīkotājs veic piemērotus pasākumus, lai novērstu attiecīgās personas nelabvēlīgo ietekmi uz konkrēto procesu vai procedūru.”

2. Ja pastāv interešu konflikta risks, kas ietver valsts iestādes darbinieku, attiecīgā persona par to ziņo savam tiešajam priekšniekam. Ja šāds risks pastāv attiecībā uz darbiniekiem, kam piemēro Civildienesta noteikumus, attiecīgā persona par šo lietu ziņo attiecīgajam deleģētajam kredītrīkotājam. Attiecīgais tiešais priekšnieks vai deleģētais kredītrīkotājs rakstiski apstiprina, vai ir konstatēts interešu konflikts. Ja tiek konstatēts, ka pastāv interešu konflikts, iecelējinstītūcija vai attiecīgā valsts iestāde nodrošina, lai attiecīgā persona pārtrauktu jebkādu darbību šajā lietā. Attiecīgais deleģētais kredītrīkotājs vai attiecīgā valsts iestāde nodrošina, lai saskaņā ar piemērojamiem tiesību aktiem tiktu veikta kāda turpmāka piemērota rīcība.

3. Šā panta 1. punkta nozīmē interešu konflikts pastāv, ja, kā minēts 1. punktā, finanšu dalībnieka vai citas personas funkcijas neatkarīgi un objektīvi traucē pildīt iemesli, kas saistīti ar ģimeni, emocionālajām saitēm, politisko vai nacionālo piederību, ekonomiskajām interesēm vai jebkādām citām tiešām vai netiešām personīgajām interesēm.”

(¹) Komisijas Deleģētā regula (ES) Nr. 1268/2012 (2012. gada 29. oktobris) par Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES, Euratom) Nr. 966/2012 par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, piemērošanas noteikumiem (OV L 362, 31.12.2012., 1. lpp.).

Ar FR 2018 ir nepārprotami paplašināta noteikumu par interešu konfliktiem darbības joma, attiecinot to uz visiem pārvaldības veidiem ⁽⁷⁾ un visiem dalībniekiem, tostarp visu līmeņu valsts iestādēm, kas iesaistītas ES budžeta izpildē, tostarp sagatavošanas darbību un revīziju veikšanā, kā arī kontroles īstenošanā.

Galvenās izmaiņas, kas ar FR 2018 ieviestas attiecībā uz interešu konfliktiem, ir aprakstītas turpmāk.

- Plašāka piemērošanas joma: regula ir skaidri piemērojama dalītai pārvaldībai (papildus tiešai un netiešai pārvaldībai) un valsts/reģionālajām iestādēm jebkurā līmenī, tostarp valdības locekļiem.
- Ir pārstrādāta termina “interesu konflikts” definīcija: tagad tā attiecas uz “jebkādam citām tiešām vai netiešām personīgajām interesēm”, kas ir plašākas par “kādam citām interesēm, kas attiecīgajai personai ir kopējas ar saņēmēju”, kā minēts FR 2012 57. pantā.
- Aptvertas vēl citas situācijas: tajā ir skaidri prasīts ne tikai novērst situācijas, kas saistītas ar interešu konfliktu, bet arī rast risinājumu šajās situācijās, tostarp tajās, “kuras objektīvi var tikt uztvertas kā interešu konflikts”. Šis noteikums stiprina preventīvo funkciju attiecībā uz interešu konflikta situācijām.

Dalīta pārvaldība

Pirms FR 2018 pieņemšanas FR 2012 57. pantā izklāstītie noteikumi par interešu konfliktiem nebija tieši piemērojami dalībvalstīs, īstenojot ES budžeta izpildi dalītā pārvaldībā. Ņemot vērā jo īpaši to, ka īpašie pasākumi, kas jāpieņem, kā minēts FR 2012 57. pantā, bija vērsti tikai uz deleģētā kredītrīkotāja pienākumiem, šāds noteikums attiecās tikai uz ES iestāžu un ES struktūru darbiniekiem.

Tomēr FR 2012 59. panta 1. punktā bija noteikts: “Komisija un dalībvalstis, pārvaldot Savienības līdzekļus, ievēro pareizas finanšu pārvaldības, pārredzamības un nediskriminācijas principus ⁽⁸⁾ ⁽⁹⁾” un “(..) Komisija un dalībvalstis izpilda katra savus kontroles un revīzijas pienākumus”. Saskaņā ar FR 2012 59. panta 4. punktu dalībvalstu izraudzītajām struktūrām, kas atbildīgas par ES līdzekļu pārvaldību un kontroli dalītā pārvaldībā, jau bija pienākums izveidot lietderīgu un efektīvu iekšējās kontroles sistēmu un nodrošināt tās darbību.

Turklāt FR 2012 32. panta 1. punktā bija paredzēts, ka budžets ir jāizpilda saskaņā ar lietderīgu un efektīvu iekšējo kontroli (visiem pārvaldības veidiem) un saskaņā ar attiecīgajiem nozaru noteikumiem. FR 2012 32. panta 3. punkta c) apakšpunktā bija noteikts, ka šīm iekšējās kontroles sistēmām jāspēj novērst interešu konflikts, kas var rasties visos budžeta izpildes paņēmienos.

Tāpēc izvairīšanās no interešu konflikta bija viens no dalītas pārvaldības principiem, kas ietverts FR 2012 59. panta 1. punktā. Tādējādi pat pirms FR 2018 stāšanās spēkā saskaņā ar FR 2012 dalībvalstīm, īstenojot ES budžeta izpildi dalītā pārvaldībā, bija jāveic nepieciešamie pasākumi, lai izvairītos no interešu konfliktiem; piemēram, šis pienākums ir skaidri noteikts maksājumu aģentūru akreditācijas kritērijos saskaņā ar kopējo lauksaimniecības politiku (KLP) ⁽¹⁰⁾.

⁽⁷⁾ ES budžeta izpildes nolūkos izmantotās metodes ir izklāstītas FR 2018 62. pantā (tiešā/netiešā/dalītā pārvaldība).

⁽⁸⁾ Tiesas 2015. gada 12. marta spriedums *eVigilo Ltd.* C-538/13, ECLI:EU:C:2015:166, 35., 42. un 43. punkts, par publisko iepirkumu. Tiesa konstatēja, ka ar lēmumu par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu, kas pieņemts interešu konflikta situācijā, ir pārkāpti vienlīdzīgas attieksmes un pārredzamības (pārskatāmības) principi; tā secināja, ka Savienības tiesības neliedz valsts tiesai konstatēt prettiesiskumu, pamatojoties tikai uz neobjektīvitāti līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā, kas sūdzības iesniedzējam nav jāpierāda, bet kas tiesai ir jāpārbauda. Interešu konflikts ietver risku, ka līgumslēdzēja iestāde var rīkoties saskaņā ar attiecīgajam konkursam neatbilstošiem apsvērumiem un ka priekšroka kādam pretendentam var tikt dota tikai šī apstākļa dēļ. Tādējādi šāds interešu konflikts var būt vienlīdzīgas attieksmes un pārredzamības principu pārkāpums. Turklāt līgumslēdzēju iestāžu pienākums nodrošināt vienlīdzīgu un nediskriminējošu attieksmi pret ekonomikas dalībniekiem (komersantiem) un rīkoties pārredzami nozīmē, ka tiem tiek piešķirta aktīva loma šo publiskā iepirkuma principu piemērošanā. Tādēļ līgumslēdzējai iestādei ir jānosaka, vai pastāv interešu konflikts, un jāveic piemēroti pasākumi, lai nepieļautu un atklātu interešu konfliktus un novērstu to sekas.

⁽⁹⁾ Citā lietā (Pirmās instances tiesas 2005. gada 17. marta spriedums *AFCon Management Consultants* un citi / Komisija T-160/03, ECLI:EU:T:2005:107, 74. punkts) attiecībā uz Komisijas veiktu iepirkumu prasība izvairīties no interešu konfliktiem bija balstīta arī uz pareizas finanšu pārvaldības principu.

⁽¹⁰⁾ I pielikums Komisijas Deleģētajā regulā (ES) Nr. 907/2014 (2014. gada 11. marts), ar ko papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1306/2013 attiecībā uz maksājumu aģentūrām un citām iestādēm, finanšu pārvaldību, grāmatojumu noskaidrošanu, nodrošinājumu un euro izmantošanu (OV L 255, 28.8.2014., 18. lpp.), jo īpaši 1. punkta B apakšpunkta v) punkts.

3.2. FR 2018 paredzētie jaunie noteikumi par interešu konfliktiem

Svarīga tiesību norma ⁽¹⁾ attiecībā uz izvairīšanos no interešu konfliktiem ir FR 2018 61. pants, kurā ietverti pārskatīti noteikumi par interešu konfliktiem. No 2018. gada 2. augusta to piemēro visiem no ES budžeta līdzekļiem finansētiem fondiem un visiem pārvaldības veidiem.

FR 2018 61. pants ir tieši piemērojams dalībvalstīs, ciktāl tās ir iesaistītas ES budžeta izpildē. Attiecīgi to pienākums novērst un risināt interešu konfliktus, kā noteikts šajā pantā, nav atkarīgs no tā, vai tiek pieņemti valsts īstenošanas pasākumi. Tomēr FR 2018 61. pants visaptveroši nereglamentē interešu konfliktus un veidu, kādā tie būtu jārisina, jo tajā ir atsauce uz piemērotu pasākumu veikšanu nolūkā novērst interešu konflikta situācijas un rast risinājumu šādās situācijās. Turklāt valsts iestādes joprojām ir kompetentas pieņemt papildu un, iespējams, vēl sīkāk izstrādātus un/vai stingrākus valsts noteikumus, kā tas izriet no FR 2018 61. panta 2. punktā minētās atsaucēs uz "kādu turpmāku piemērotu rīcību".

Ņemot vērā iepriekš minēto, šādu valsts noteikumu piemērošana vairs nebūtu tikai valsts jautājums, un to varētu iekļaut Komisijas dienestu, kā arī Eiropas Revīzijas palātas veikto pārbaudi, kontroli un revīziju tvērumā saskaņā ar FR 2018 61. panta 2. punktu. Lai gan dalībvalstīs joprojām ir kompetentas piemērot savus papildu un/vai sīkāk izstrādātus valsts noteikumus (pat ja FR 2018 61. pants ir tieši piemērojams), tām būtu jāapsver iespēja saskaņot vai papildināt saudzīgākus vai nepilnīgus valsts noteikumus, lai uzlabotu piemērojamo noteikumu juridisko noteiktību attiecībā uz ES budžetu.

Ētikas noteikumu un interešu konfliktu piemēri dalībvalstu līmenī

1. Vienā dalībvalstī personām, kas ieņem vadošus amatus valsts pārvaldē (piemēram, ministram, valsts sekretāram, centrālā biroja vadītājam), ir aizliegts turēt vairāk nekā 10 % daļu privātos uzņēmumos.
2. Otrā dalībvalstī valsts vadītājs, ministri un parlamenta deputāti nedrīkst pieņemt dāvanas, turēt daļas privātos vai valsts uzņēmumos vai slēgt valsts pasūtījuma līgumus.
3. Trešā dalībvalstī neviena persona, kas ieņem amatu publiskajā sektorā, nedrīkst veikt nekādas tirdzniecības darbības, ja tām pieder vairāk nekā 10 % kāda uzņēmuma daļu.
4. Ceturtajā dalībvalstī ministri un parlamenta deputāti nedrīkst būt privāto uzņēmumu uzraudzības vai vadības struktūru locekļi, un, ja viņiem pieder privātā uzņēmuma daļas 0,5 % vai lielākā apmērā, viņiem uz savu pilnvaru laiku jānodod savas izrietošās pārvaldības tiesības citai personai.
5. Piektajā dalībvalstī ierēdņiem, kuriem ir finansiāla atbildība un kuru hierarhiskais līmenis vai pienākumu raksturs to attaisno, divu mēnešu laikā pēc iecelšanas amatā ir jāveic visi pasākumi, lai nodrošinātu, ka viņu finanšu aktīvi pienākumu izpildes laikā tiek pārvaldīti saskaņā ar nosacījumiem, kas izslēdz viņu tiesības veikt pārbaudi.

3.2.1. Interešu konflikta definīcija

Saskaņā ar FR 2018 61. pantu interešu konflikts pastāv tad, ja budžeta izpildē iesaistīta "finanšu dalībnieka vai citas personas funkcijas neatkarīgi un objektīvi traucē pildīt iemesli, kas saistīti ar ģimeni, emocionālajām saitēm, politisko vai nacionālo piederību, ekonomiskajām interesēm vai jebkādam citām tiesām vai netiesām personīgajām interesēm".

Interešu konflikts var rasties pat tad, ja persona faktiski negūst labumu no situācijas, jo pietiek ar to, ka apstākļi apdraud (traucē) tās funkciju izpildi objektīvā un neatkarīgā veidā. Tomēr šādiem apstākļiem ir jābūt konkrētai identificējamai un individuālai saiknei ar (vai ietekmei uz) konkrētiem personas rīcības, uzvedības vai attiecību aspektiem.

⁽¹⁾ Līdztekus ES iepirkuma direktīvām, Civildienesta noteikumiem un daudziem nozaru noteikumiem.

Vienkārša saikne ar personas pārliecību, uzskatiem, viedokļiem vai vēlmēm parasti vai automātiski neveido personīgas intereses (bet katra lieta var būt atšķirīga). Tomēr budžeta izpildē iesaistītajām personām būtu jāizmanto savas vārda brīvības, uzskatu brīvības un politiskās un pilsoniskās līdzdalības tiesības, apsverot un pārvaldot riskus, kas var rasties saistībā ar savu objektivitāti funkciju izpildē un saistībā ar to institūciju vai iestāžu tēlu un reputāciju, kurās tās strādā ⁽¹²⁾.

Turklāt interešu konflikts principā nepastāvētu, ja attiecīgā persona tikai pārstāv plašu sabiedrību vai plašu personu kategoriju, ja vien attiecīgā persona (vai ar to saistīta persona, piemēram, ģimenes loceklis) neatrodas īpašā un atšķirīgā situācijā salīdzinājumā ar citiem sabiedrības locekļiem vai plašu personu kategoriju.

Interesu konflikta jēdziens parasti arī neietver situācijas, kad attiecīgās personas ES budžeta izpildes uzdevumi ir saistīti ar lēmumiem, 1) kuri ir vispārīgi un kuru pamatā ir objektīvi kritēriji, kas attiecas uz visu ekonomikas nozari vai ļoti plašu potenciālo atbalsta saņēmēju grupu, un 2) kurus tādējādi neapdraudētu nedz emocionālās saites, politiskā vai nacionālā piederība un ekonomiskās intereses, nedz tas, ka attiecīgā persona vai viņa ģimenes loceklis ir atbalsta saņēmēju vidū.

Nacionālā piederība, politiskā piederība, emocionālās saites vai citi aspekti, kā uzskaitīts FR 2018 61. panta 3. punktā, ir faktori, kas varētu apdraudēt budžeta izpildē iesaistītas personas neitralitāti un objektivitāti. Lai izvairītos no šādiem apdraudējumiem, budžeta izpildē iesaistītajām personām praksē būtu jāatturas no iesaistīšanās, ietekmes vai spiediena, kas varētu ietekmēt viņu profesionālo darbību neitralitāti un objektivitāti (vai priekšstatu par viņu neitralitāti vai objektivitāti). Šādi apdraudējumi jo īpaši varētu izrietēt no draudzības vai naidīgām attiecībām, ģimenes attiecībām, piederības kādai partijai, dalības apvienībās vai reliģiskās pārliecības. Budžeta izpildē iesaistītajām personām darbība un profesionālie lēmumi būtu jābalsta tikai uz juridiskiem un objektīviem kritērijiem un pietiekamiem un atbilstīgiem pierādījumiem ⁽¹³⁾.

Tā kā definīcijā ir iekļauta atsauce uz “jebkādam citām tiesām vai netiesām personīgajām interesēm”, tā ir plašāka nekā FR 2012 sniegtais formulējums, kurā bija atsauce uz “kādam citām interesēm, kas attiecīgajai personai ir kopējas ar saņēmēju”. Netieša interese pārsniedz tiešo saikni starp attiecīgo personu un ES līdzekļu saņēmēju.

Tiešas un netiešas intereses var ietvert arī dāvanas vai viesmīlību, neekonomiskas intereses, vai tās var izrietēt no līdzdalības nevalstiskās vai politiskās organizācijās (pat ja šī līdzdalība netiek atalgota), konkurējošiem lojalitātes pienākumiem starp vienu subjektu, pret kuru konkrētajai personai ir pienākums, un citu personu vai subjektu, pret kuru šai personai ir pienākums.

Personīgas ieinteresētības piemērs

Vadošās iestādes / maksājumu aģentūras vadītājam:

- 1) varētu būt tieša personīga (ģimenes) interese par ES līdzekļu piešķiršanu sava laulātā/partnera uzņēmuma projektam (un tādēļ būtu jādeklarē interešu konflikts un jāatturas no iesaistīšanās lēmumu pieņemšanā saistībā ar šo projektu, tādējādi nodrošinot iespēju pārvaldīt situāciju);
- 2) varētu būt netieša personīga (ģimenes) interese piešķirt ES līdzekļus uzņēmumam, kas apsolījis izveidot jaunu rūpnīcu, kuras visnozīmīgākais apakšuzņēmējs, visticamāk, būs laulātā/partnera uzņēmums (un tādēļ viņam būtu jāatturas no lēmumiem, kas saistīti ar piešķiršanas procedūru), vai tam pieder zeme, kas uzņēmumam būs jāpērk, lai būvētu rūpnīcu.

⁽¹²⁾ Sk., piemēram, arī 12., 12.b, 15. un 17.a pantu Regulā Nr. 31 (EEK), Nr. 11 (EAEK), ar ko nosaka Eiropas Ekonomikas kopienas un Eiropas Atomenerģijas kopienas Civildienesta noteikumus un pārējo darbinieku nodarbināšanas kārtību.

⁽¹³⁾ Sk. arī, piemēram, 12., 12.b, 15. un 17.a pantu Regulā Nr. 31 (EEK), Nr. 11 (EAEK), ar ko nosaka Eiropas Ekonomikas kopienas un Eiropas Atomenerģijas kopienas Civildienesta noteikumus un pārējo darbinieku nodarbināšanas kārtību, un Komisijas Deleģēto regulu (ES) Nr. 240/2014 (2014. gada 7. janvāris) par Eiropas rīcības kodeksu attiecībā uz partnerību saistībā ar Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem (OV L 74, 14.3.2014., 1. lpp.).

Attiecības, kas veido piederību pie ģimenes, dažādās valstīs var atšķirties, un tās ir jāanalizē juridiskajā un kultūras kontekstā (piemēram, atkarībā no radniecības pakāpes). Tomēr dažu vispārīgu norāžu pamatā ir FR 2018 61. panta teksts un mērķis, kā norādīts 2. nodaļā, proti, aizsargāt ar ES budžeta izpildi saistīto lēmumu pieņemšanas integritāti un objektivitāti un sabiedrības uzticēšanos tai.

- Pirmkārt, ir jānorāda, ka FR 2018 61. panta 3. punktā ir atsevišķi minēta “ģimene” un “emocionālās saites”. Līdz ar to, lai ar ģimeni saistītu iemeslu dēļ būtu apdraudēta personas objektivitāte, nav nepieciešama emocionāla saikne starp ģimenes locekļiem.
- Otrkārt, FR 2018 61. panta 3. punktā nav paredzēts, ka interešu konflikts automātiski izriet no ģimenes attiecībām, bet attiecīgās personas objektivitātei ir jābūt apdraudētai (izņēmuma gadījumos tas tā nav).
- Treškārt, ņemot vērā FR 2018 61. panta mērķi aizsargāt budžeta izpildes integritāti un sabiedrības uzticēšanos, var secināt, ka ģimenes jēdzienam būtu jāaptver attiecības starp attiecīgo personu un iesaistīto pusi, kas parasti radītu pamatotas aizdomas par iespējamu pārmērīgu ar ģimeni saistītu ietekmi uz oficiālo funkciju veikšanu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, FR 2018 61. pantam būtu jāattiecas vismaz uz tuvākajiem ģimenes locekļiem. Tuvāko ģimenes locekļu jēdziens ir ievērojami plašāks par kodolģimenes jēdzienu, taču tā precīza definīcija nav ne vispārēji atzīta, ne noteikta ES tiesību aktos, izņemot konkrētas politikas jomas, jo īpaši migrāciju. Komisijas dienesti uzskata, ka FR 2018 61. panta kontekstā un pamatojoties uz tā mērķi, jēdzienam “tuvākie ģimenes locekļi” būtu jāietver vismaz šādas attiecības, tostarp, ja tās izveidotas adopcijas ceļā: laulātais (tostarp partneris, ar kuru personai ir (ne)reģistrētas partnerattiecības, kas nav laulība), bērni un vecāki, (vec-)vecvecāki un (maz-)mazbērni, (pus-)brāļi un māsas (tostarp no patēva vai pamātes iepriekšējām ģimenēm), tēvoči un tantes, māsas bērni, brāļa bērni, pirmās pakāpes māsīcas un brālēni, laulātā vecāki, laulātā bērni, laulātā māsas un brāļi, audžuvecāki un audžubērni.

Ja starp attiecīgo personu un iesaistīto pusi pastāv kādas no šīm ģimenes attiecībām, tāda situācija būtu objektīvi jāuztver kā interešu konflikts (sk. 3.2.3. nodaļu), izņemot īpašos un objektīvi ticamos apstākļos.

Neskaitot tuvākos ģimenes locekļus, interešu konfliktu var radīt plašāka “attālāku ģimenes locekļu” koncepcija, jo īpaši saskaņā ar tiesību aktiem vai sabiedrības priekšstatiem attiecīgajā valstī vai ņemot vērā papildu apstākļus, piemēram, emocionālās vai ekonomiskās saites.

- Visbeidzot, sabiedrības uzticēšanās ES budžeta pareizai izpildei, ko aizsargā FR 2018 61. pants, principā ir nedalāma. Valsts A pilsoņiem ir jāspēj uzticēties budžeta izpildes integritātei valstī B. Tādēļ no FR 2018 61. panta izrietošo standartu piemērošana dažādās valstīs var atšķirties ļoti nelielā mērā.

Arī personīga draudzība (vai krustvecāku/krustbērnu attiecības), kas var ietvert ciešākas attiecības nekā ar tuvākajiem ģimenes locekļiem, varētu radīt situāciju, kurā attiecīgā persona, uzturot īpašas attiecības ar konkrēto draugu, apdraudētu savu neitralitāti un objektivitāti.

Ikviens, kas pastāvīgi dzīvo attiecīgās personas māsaimniecībā, ir vismaz tādā situācijā, kura objektīvi varētu tikt uzverta kā interešu konflikts⁽¹⁴⁾, ja vien šādu secinājumu neatspēko objektīvi ticams pretarguments.

Ētikas noteikumu un interešu konfliktu piemērs dalībvalstu līmenī

Vienā dalībvalstī parlamenta deputātiem, valdības locekļiem vai pašvaldību vadītājiem ir aizliegts kā deputāta palīgu vai sava kabineta locekli nodarbināt personu no sava “tuvākā ģimenes loka” (laulātais, bērni un vecāki). Ja tiek nodarbināta persona no “plašāka ģimenes loka” (brāļi, māsas, svaini, svaines, brāļa vai māsas bērni, bijušais laulātais utt.), likums uzliek pienākumu deklarēt nodarbinātību.

⁽¹⁴⁾ Sk. 3.2.3. nodaļu.

3.2.2. Attiecīgās personas

Komisija ir atbildīga par ES budžeta izpildi sadarbībā ar dalībvalstīm atbilstoši finanšu noteikumiem par tā izveidi un izpildi, vienlaikus ievērojot pareizas finanšu pārvaldības principu (LESD 317. pants ⁽¹⁵⁾ un FR 63. panta 1. punkts).

Uz finanšu dalībniekiem, kā arī citām personām (ES vai valsts līmenī), tostarp uz valstu iestādēm, attiecas FR 2018 61. pants, ja vien tie ir iesaistīti ES budžeta izpildē jebkurā līmenī tiešajā, netiešajā un dalītajā pārvaldībā (tostarp sagatavošanas darbības, revīzijas vai kontroles). Tas nozīmē, ka FR 2018 61. pants attiecas uz jebkuru personu un jebkuru dalībvalstu jurisdikcijā ⁽¹⁶⁾ esošu subjektu, kas iesaistīti ES budžeta izpildē ⁽¹⁷⁾.

FR 2018 61. pants attiecas uz: i) finanšu dalībniekiem ⁽¹⁸⁾ (FR 2018 IV sadaļas 4. nodaļas 73., 76., 77. un 89. panta izpratnē), kas ir kredītrīkotāji (katra ES iestāde veic kredītrīkotāja pienākumus un deleģē (kā arī pastarpināti deleģē tālāk) savus kredītrīkotāja pienākumus atbilstīga līmeņa darbiniekiem), grāmatveži (katra ES iestāde ieceļ grāmatvedi no to ierēdņu vidus, uz kuriem attiecas Civildienesta noteikumi ⁽¹⁹⁾) un avansu pārziņi (kurus ieceļ ar ES iestādes grāmatveža lēmumu, pamatojoties uz pienācīgi pamatotu atbildīgā kredītrīkotāja priekšlikumu); un ii) darbiniekiem (tostarp piedāvājumu atvēšanas un vērtēšanas komisiju locekļiem un ārējiem ekspertiem, kas atlasīti to atbalstam ⁽²⁰⁾), kas iesaistīti ES budžeta izpildē.

Ārējie partneri, kuriem uzticēta FR 2018 62. panta 1. punkta c) apakšpunktā uzskaitīto ES fondu (netieša) pārvaldība, tostarp visi subjekti, ar kuriem ārējam partnerim ir līgumiskas attiecības budžeta izpildē (piemēram, finanšu starpnieki), kā arī to darbinieki un locekļi, ja vien tie ir dalībvalstu jurisdikcijā un ir iesaistīti ES budžeta izpildē, arī ietilpst FR 2018 61. panta darbības jomā (sīkāku informāciju un ieteikumus sk. 4. nodaļā).

FR 2018 61. pants ir tieši piemērojams FR 2018 69. pantā minētajām izpildaģentūrām.

Attiecībā uz decentralizētajām aģentūrām, kas minētas FR 2018 70. pantā, noteikumi par interešu konfliktiem ir izklāstīti Finanšu pamatregulas ⁽²¹⁾ 42. pantā. Attiecībā uz FR 2018 71. pantā minētajām publiskā un privātā sektora partnerības struktūrām noteikumi par interešu konfliktiem ir izklāstīti finanšu paraugregulējuma ⁽²²⁾ 27. pantā. Abi šie panti atspoguļo

⁽¹⁵⁾ Līgums par Eiropas Savienības darbību.

⁽¹⁶⁾ Regulas ir tiesību akti, kas ir automātiski un vienādi piemērojami visās ES valstīs, – tās nav jātransponē valstu tiesībās. Tās ir pilnībā saistošas visās ES valstīs.

⁽¹⁷⁾ FR 2018 61. pants principā nav piemērojams kandidātiem, pretendentiem, pieteikumu iesniedzējiem, atbalsta saņēmējiem (tostarp galasaņēmējiem dalītās pārvaldības finanšu instrumentu kontekstā) un darbuzņēmējiem, un to nevajadzētu izmantot, uz tiem atsaucoties, ja vien tie nav īpaši un atšķirīgā situācijā. Šajā sakarā var būt gadījumi, kad ir piemērojams FR 2018 61. pants, un secinājumu var izdarīt, tikai ņemot vērā tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru iepriekš minētie kandidāti, pretendenti, pieteikumu iesniedzēji, atbalsta saņēmēji un darbuzņēmēji pilda savus pienākumus vai funkcijas. Piemēram, Kopīgo noteikumu regulas (KNR) nolūkos atbalsta saņēmējs var būt struktūra, kas piešķir atbalstu (valsts atbalsta kontekstā, ja atbalsts vienam uzņēmumam ir mazāks par 200 000 EUR). Līdzīga situācija rodas saistībā ar finanšu instrumentu darbībām, ja atbalsta saņēmējs ir struktūra, kas īsteno finanšu instrumentu vai (attiecīgā gadījumā) fondu vai fondus, vai ja vadošā iestāde ir programmas tehniskās palīdzības saņēmējs. Minētajos gadījumos šīs struktūras izpilda ES budžetu, un uz tām attiecas FR 2018 61. panta noteikumi. Līdzīga situācija ir tad, ja iestāde dažus no saviem budžeta izpildes uzdevumiem nodod ārējam uzņēmumam ārpalpojuma sniegšanai. Šādā gadījumā ārējais uzņēmums ir iesaistīts budžeta izpildē, un tāpēc uz to attiecas FR 2018 61. panta noteikumi. Papildu informāciju sk. 3.2.4. nodaļas pēdējā rindkopā, 4.1. nodaļā par tiešo/netiešo pārvaldību, 5.2. nodaļā par dalīto pārvaldību un 6.4. nodaļas beigās, kur paredzēti papildu pasākumi attiecībā uz atbalsta saņēmējiem un darbuzņēmējiem.

⁽¹⁸⁾ <https://myintracomm.ec.europa.eu/budgweb/en/man/finactor/Pages/finactor.aspx>

⁽¹⁹⁾ Regula Nr. 31 (EEK), Nr. 11 (EAEK), ar kuru nosaka Eiropas Ekonomikas kopienas un Eiropas Atomenerģijas kopienas Civildienesta noteikumus un pārējo darbinieku nodarbināšanas kārtību.

⁽²⁰⁾ FR 2018 150. panta 5. punkts.

⁽²¹⁾ Komisijas Deleģētā regula (ES) 2019/715 (2018. gada 18. decembris) par finanšu pamatregulu struktūrām, kas izveidotas saskaņā ar LESD un Euratom līgumu un minētas Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 70. pantā (OV L 122, 10.5.2019., 1. lpp.).

⁽²²⁾ Komisijas Deleģētā regula (ES) 2019/887 (2019. gada 13. marts) par finanšu paraugregulējumu publiskā un privātā sektora partnerības struktūrām, kas minētas Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 71. pantā (OV L 142, 29.5.2019., 16. lpp.).

FR 2018 61. panta noteikumus, tajos ir skaidri minēti attiecīgi pārvaldes struktūrvienības vai valdes locekļi, un turklāt tie ir iekļauti visu attiecīgo decentralizēto aģentūru un publiskā un privātā sektora partnerības struktūru finanšu noteikumos. Ciktāl šie subjekti izpilda ES budžetu saskaņā ar netiešu pārvaldību, ir piemērojams FR 2018 61. pants.

Dalītas pārvaldības gadījumā valsts iestāžu pienākums ir izveidot iekšējās kontroles sistēmas, skaidri nosakot pienākumus/uzdevumus, jo tas ir svarīgi, lai katrā atsevišķajā gadījumā noteiktu personas "iesaistīšanos budžeta izpildē".

Tomēr jānorāda, ka saskaņā ar FR 2018 61. panta 1. punktu iesaistīšanās ietver sagatavošanas darbības un jebkurus ES līdzekļu izmantošanas plānošanas, lēmumu pieņemšanas, pārvaldības, revīzijas un kontroles procesa pasākumus. Tādēļ šis jēdziens ietver ikvienu, kas varētu ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesu, tostarp valsts, reģionālās un vietējās iestādes, šo iestāžu darbiniekus vai locekļus un valdības locekļus, ciktāl tie veic darbu saistībā ar jebkuru no iepriekš minētajiem pasākumiem ES budžeta izpildē.

Tādējādi FR 2018 61. pants attiecas uz jebkuru pasākumu, ko veic ikviens persona, kura ir atbildīga par un/vai spēj vadīt un/vai ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesu, kas saistīts ar ES budžeta izpildi. Tomēr to iesaistei jābūt samērā nozīmīgai: personai jābūt tiesīgai īstenot zināmu rīcības brīvību vai kontroli pār budžeta izpildi (t. i., pilnvaras rīkoties vai dot norādījumus tiem, kas rīkojas; uzdevums sniegt konsultācijas vai atzinumus tiem, kas rīkojas).

Tādas personas piemērs, kas strādā vadošajā iestādē / Komisijas dienestā, bet nav iesaistīta ES budžeta izpildē un tādējādi neietilpst FR 2018 61. panta darbības jomā

Darbinieks, kas strādā Komunikācijas daļā un ir atbildīgs tikai par uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus publicēšanu tīmekļa vietnē, bet nepiedalās tā sagatavošanā, nav iesaistīts budžeta izpildē (pat ja tas strādā vadošajā iestādē / Komisijas dienestā).

Papildus pietuvinātībai lēmumu pieņemšanas procesam ir jāņem vērā arī citi svarīgi aspekti, piemēram, veikto pienākumu būtība un nozīmīgums (tostarp tas, vai tie ir politiski, administratīvi, likumdošanas vai izpildvaras pienākumi), pastāvošās funkcionālās vai hierarhiskās saiknes, lēmumu pieņemšanas procesa raksturs un tā pārredzamība un atvērtība publiskai kontrolei. Visi šie aspekti ietekmē arī interešu konfliktu objektīvu uztveri (sk. 3.2.4. nodaļu).

Tādu jebkurā līmenī nodarbinātu personu piemēri, kas iesaistītas ES budžeta, tostarp sagatavošanas darbību, izpildē un tādējādi ietilpst FR 2018 61. panta darbības jomā

1. Valdības loceklis vai Komisijas loceklis, kuram ir tiešas vai netiešas pilnvaras dot norādījumus vai ietekmēt iestādi vai dienestu, kas pārvalda ES līdzekļus (tas ir būtiski gadījumā, ja pastāv risks, ka no ieņemamā amata izriet konkrētas situācijas, kas varētu radīt interešu konfliktu vai tikt uztvertas kā tādas, kas rada interešu konfliktu).
2. Tādas valsts vai reģionālās iestādes / Komisijas dienesta / ES struktūras, biroja vai aģentūras vadītājs, kas pārvalda ES līdzekļus un kam ir pilnvaras dot norādījumus personai, kura ir atbildīga par ES līdzekļu pieteikumu novērtēšanu (kā aprakstīts iepriekš).
3. Valsts vai reģionālās iestādes / Komisijas dienesta / ES struktūras, biroja vai aģentūras darbinieks, kas pārvalda ES līdzekļus un ir atbildīgs par iepirkuma līgumu vai dotāciju pārvaldību (kā aprakstīts iepriekš).
4. Maksājumu aģentūras / sertifikācijas iestādes / revīzijas iestādes / Komisijas dienesta darbinieks (vai persona/subjekts, kam darbība ir nodota ārpuslīgumā), kas atbild par ES līdzekļu izlietojuma revīziju.

Padomdevēju grupu sastāvs saistībā ar budžeta izpildi

Privātas intereses var ietekmēt valsts budžeta izpildi ar publisko iestāžu izveidotu padomdevēju grupu starpniecību. Padomdevēja vai ekspertu grupa ir jebkura komiteja, valde, panelkomiteja, darba grupa vai līdzīga grupa vai jebkura to apakškomiteja vai cita apakšgrupa, kas sniedz ES iestādēm un valstu iestādēm konsultācijas, speciālās zināšanas vai ieteikumus par budžeta izpildi. To sastāvā parasti ir publisko iestāžu, privātā sektora un/vai pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvji, un to izveidi var nodrošināt ES iestādes un valstu iestādes.

Budžeta izpildes integritāte var būt apdraudēta, ja, piemēram, privātas intereses spēcīgi virza vai ietekmē padomdevēju grupu darbu. Ja, piemēram, uzņēmumu vadītāji vai interešu pārstāvji konsultē valdības kā padomdevēju grupas locekļi, tie darbojas kā daļa no lēmumu pieņemšanas procesa, tieši ietekmējot lēmumu pieņemējus, vienlaikus saglabājot savas privātas intereses. Šajā ziņā, lai gan padomdevēju grupu speciālās zināšanas patiešām ir svarīgas lēmumu pieņemšanas procesa kvalitātei, tikpat svarīgi ir, lai šādām grupām būtu līdzsvarots sastāvs, atspoguļojot dažādas attiecīgās kompetences jomas un intereses, kas nepieciešamas attiecīgās struktūras konkrētajiem uzdevumiem un/vai lēmumu pieņemšanai.

Lai piemērotu FR 2018 61. pantu šādu padomdevēju grupu locekļiem, ir svarīgi nošķirt nozaru vai sabiedrības intereses, ko viņi oficiāli pārstāv padomdevēju grupā, no vienas puses, un locekļa personīgās intereses (piemēram, tāpēc, ka padomdevēju grupai iesniegto projektu vada dalībnieka laulātais/partneris), no otras puses. Pēdējā gadījumā loceklim ir pienākums sniegt informāciju par situāciju, un tas ir jāizslēdz no apspriedēm par šo projektu.

3.2.3. "Situācijas, kuras objektīvi var tikt uztvertas kā interešu konflikts"

Jebkura darbība vai intereses, kas varētu traucēt finanšu dalībnieka vai citas personas funkciju neatkarīgu un objektīvu izpildi un tādējādi ietekmēt sabiedrības uzticēšanos ES budžeta pareizai finanšu pārvaldībai, ir situācija, kura var tikt uztverta kā interešu konflikts.

Interešu konflikts var tikt saskatīts un rasties jo īpaši tad, ja persona neatkarīgi no tās nodoma var pamatoti uzskatīt sevi par tādu vai tikt uzskatīta par tādu, kurai ir konkurējošas personīgās un sabiedriskās intereses, jo šādas intereses var apdraudēt personas spēju neatkarīgi un objektīvi pildīt savus uzdevumus un pienākumus (piemēram, favorītisma vai naidīguma risks vai iespējamība ģimenes interešu dēļ un nacionālā vai politiskā piederība objektīvi var tikt uztverta kā interešu konflikts). Saskatītais interešu konflikts aptver objektīvus apstākļus, kas ietekmē uzticēšanos personas vai subjekta neatkarībai un objektivitātei un paļaušanos uz tām, pat ja interešu konflikts neīstenojas ⁽²³⁾ vai pat ja persona faktiski negūst labumu no situācijas. Šajā sakarā ir ārkārtīgi svarīgi nodrošināt, ka tiek efektīvi ievēroti noteikumi par izvairīšanos no interešu konfliktiem, un novērst jebkādas šaubas, kādas saprātīgai, informētai, objektīvai un godprātīgai personai var rasties par budžeta izpildē iesaistītas personas rīcības atbilstību.

Formulējuma "situācijas, kuras objektīvi var tikt uztvertas kā interešu konflikts" iekļaušana FR 2018 61. pantā nodrošina daļēju saskaņotību ar PI direktīvā noteikto interešu konflikta definīciju. Tomēr salīdzinājumā ar PI direktīvu FR 2018 61. pantā ir ietverts jēdziens "objektīvi": tas tika pievienots FR 2018 nolūkā uzsvērt, cik svarīgi ir saskatīto interešu konfliktu risku pamatot ar objektīviem un saprātīgiem apsvērumiem. Tas jo īpaši ietver pārbaudāmas faktiskas norādes par to, ka pastāv saiknes ⁽²⁴⁾ starp funkcijām un attiecīgajām interesēm, piemēram, pilnvaras rīkoties vai dot norādījumus, saikne ar trešās personas starpniecību, pastāvīga saikne ar iepriekšējiem amatiem, saikne ar turpmākiem amatiem vai hierarhiska un/vai funkcionāla saikne.

⁽²³⁾ Piemēram, darbinieks faktiski izmanto savas pilnvaras, lai atbalstītu ekonomisku vienību /apzināti sniegtu labumu ekonomiskai vienībai, kas pieder tuvākajam ģimenes loceklim.

⁽²⁴⁾ Tiesas 2015. gada 12. marta spriedums *eVigilo Ltd.* C-538/13, ECLI:EU:C:2015:166, 45. punkts: "Tādi pierādījumi kā pamatlietā izteiktie apgalvojumi attiecībā uz saikni starp līgumslēdzējas iestādes ieceltajiem ekspertiem un to uzņēmumu ekspertiem, kuriem tika piešķirtas līguma slēgšanas tiesības, īpaši apstākļi, ka šīs personas strādā kopā vienā universitātē, ietilpst vienā un tajā pašā izpētes grupā vai šajā universitātē ir darba pakļautības attiecībās, ja tie tiek pierādīti, ir uzskatāmi par objektīviem pierādījumiem, kuru dēļ būtu nepieciešama līgumslēdzējas iestādes vai, vajadzības gadījumā, administratīvās vai tiesu iestādes padziļināta pārbaude."

Interesei ir jābūt pietiekami nozīmīgai, lai to varētu uzskatīt par tādu, kas var "traucēt" "funkciju neatkarīgu un objektīvu pildīšanu". Principā varētu apgalvot, ka, jo lielāka atbildība un pārskatatbildība vai jo lielāka ir ieinteresētība, vai jo ciešāka ir iesaistīšanās budžeta izpildē, jo lielāka ir saskatīta interešu konflikta iespējamība.

Šajā ziņā FR 2018 61. pantā nav noteikts precīzs kvantitatīvais sliekšnis attiecībā uz interesēm, kas varētu radīt interešu konfliktu, un šķiet, ko to nav iespējams noteikt. 10 % daļa uzņēmumā var nebūt liela, bet tā (vai pat mazāka procentuālā daļa) joprojām varētu būt lielākā atsevišķā līdzdalība attiecīgajā uzņēmumā, tā varētu būt papildināta ar veto tiesībām attiecībā uz svarīgiem uzņēmuma lēmumiem vai ietvert apjomīgus aktīvus, ņemot vērā uzņēmuma lielumu. Šādās situācijās būs rūpīgi jāizskata katrs gadījums.

Piemēri gadījumiem, kad persona, kas strādā vadošajā iestādē / maksājumu aģentūrā (vai valsts līgumslēdzēja iestādē) vai Komisijas dienestā un kas ir atbildīga par ES finansējuma pieteikumu izvērtēšanu, varētu nonākt situācijā, kas var radīt interešu konfliktu vai tikt objektīvi uztverta kā interešu konflikts

1. Persona (vai tās partneris) vienlaicīgi sniedz konsultācijas – vai nu konsultāciju uzņēmumā, vai tādas trešās personas labā, kas sniedz pakalpojumus konsultāciju uzņēmumā, – par pieteikumu iesniegšanu ES finansējuma saņemšanai.
2. Personai (vai personas tuvākajam ģimenes loceklim) tieši vai netieši pieder uzņēmums, kas piesakās ES finansējumam.
3. Persona draudzējas ar tāda uzņēmuma vadītājiem/īpašniekiem, kas piesakās ES finansējumam.
4. Persona kandidē (kā politiskās partijas biedrs) uz valsts amatu, un tās politiskajai partijai ir darījumu attiecības ar konkrētu pieteikuma iesniedzēju, kas piesakās ES finansējumam.
5. Pirms aiziešanas no amata civildienestā persona vienojas par savu turpmāko nodarbinātību uzņēmumā, kas piesakās ES finansējumam ⁽²⁵⁾ (vai saistītā uzņēmumā vai partneruzņēmumā, vai citā uzņēmumā, kura īpašumtiesības pārklājas ar uzņēmumu, kas piesakās ES finansējumam).
6. Persona nesen strādāja vadošā amatā uzņēmumā, kas pieteicās ES finansējumam, un bija atbildīga par konkrēto nozari uzņēmumā, kurš tagad pieprasa finansējumu.
7. Ja persona dzīvo pašvaldībā, kas piesakās infrastruktūras finansējumam, šī situācija nebūtu obligāti un objektīvi jāuztver par tādu, kas rada interešu konfliktu. Jo lielāka ir grupa, pie kuras pieder attiecīgā persona un kura gūtu labumu no pasākuma – šajā gadījumā attiecīgās pašvaldības iedzīvotāji –, jo vairāk tiek mazināts interešu konflikta risks kopumā. Tomēr joprojām ir nepieciešams izvērtēt katru gadījumu atsevišķi: ja, piemēram, persona gūtu labumu no finansēšanas pasākuma konkrētā veidā, piemēram, no publiskās infrastruktūras, kas palielina tās rajona nekustamā īpašuma vērtību, varētu būt interešu konflikts / rasties priekšstats par tāda pastāvēšanu.

3.2.4. Pienākumi interešu konflikta gadījumā

Noteikumi par interešu konfliktu būtu jāīsteno visaptveroši un preventīvi, jo to mērķis pirmām kārtām ir novērst to, ka persona atrodas situācijā, kurā tā savu varu izmanto savu interešu ietekmē. Ja izrādās, ka ES budžeta izpildē iesaistītas personas neatkarīgu spriedumu var kavēt personīgās intereses, kuru rezultātā tā dod priekšroku konkrētai izvēlei vai ir pārāk kritiska vai naidīga, lai neradītu priekšstatu par favorītismu, šī situācija būtu nekavējoties jārisina, pirms tā var izraisīt jebkādu neatļautu darbību.

Ikreiz, kad pastāv situācija, kas objektīvi var tikt uztverta kā interešu konflikts, tā ir jāpārbauda un jāatrisina tā, lai to vairs nevarētu objektīvi uztvert kā interešu konfliktu. Šajā sakarā un neskarot stingrākus valstu noteikumus, finanšu dalībniekiem un citām personām, kas iesaistītas ES budžeta izpildē:

— jāatturas no jebkādas rīcības, kas varētu radīt konfliktu starp viņu personīgajām un Savienības interesēm,

⁽²⁵⁾ ESAO, "Interešu konflikta pārvaldība civildienestā. ESAO pamatnostādnes un valstu pieredze" (2003), 25. lpp., <http://www.oecd.org/corruption/ethics/48994419.pdf>.

Piemērs

Atturēties no jebkādas rīcības, kas skar viņu personīgās intereses. Persona nedrīkst lemt par publiskā finansējuma piešķiršanu projektam, kā arī izvērtēt, uzraudzīt, kontrolēt vai revidēt projektu, kurā ir vai ir bijusi iesaistīta šī persona (vai tās personiskie draugi vai tuvākie ģimenes locekļi).

- jāveic piemēroti pasākumi, lai novērstu interešu konfliktu rašanos to atbildības jomā,

Piemērs

Attiecīgajai personai ir jāatturas no lēmumiem, kas ietekmē līdzekļu piešķiršanu savā (vai tuvāko ģimenes locekļu) īpašumā esošiem objektiem. Jānodrošina, ka netiek ietekmēta ar budžeta izpildi saistīto lēmumu pieņemšana ⁽²⁶⁾. Piemēram, lauksaimniecības zeme (gadījumos, kad zeme ir atbilstīga) automātiski dod tiesības (jo nav atlases procedūras) atbalsta saņēmējam iegūt tiešos maksājumus no Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda. Šādā situācijā attiecīgā persona nebūtu jāiesaista lēmumu pieņemšanas procesā, ar ko nosaka tiesības pretendēt uz atbalstu par konkrētu zemes gabalu.

- jāveic piemēroti pasākumi, lai rastu risinājumu situācijās, kuras objektīvi var tikt uztvertas kā interešu konflikts.

Piemērs

Attiecīgā persona varētu veikt pasākumus, kas nodrošina, ka attiecībā uz subjektu, kas piesakās ES finansējumam, tā vairs nav iesaistīta nevienā budžeta izpildes posmā vai ka tai vairs nav nekādu ekonomisko interešu vai citu personīgu interešu FR 2018 61. panta nozīmē. Līdz ar to persona varētu pārtraukt visas attiecības ar subjektu; vai attiecīgajai personai būtu jāizvairās no iesaistīšanās jebkādos lēmumos par ES finansējuma piešķiršanu attiecīgajam subjektam (tostarp atkāpjoties no amata, ja situāciju nav iespējams pienācīgi atrisināt, konsekvēnti atturoties); vai arī subjekts varētu atsaukt pieteikumu ES finansējumam.

Turpmāk minētie pasākumi jāveic, ja pastāv tāda interešu konflikta risks, kurā iesaistīta persona, kas piedalās ES budžeta izpildē.

- Personai par to jāziņo savam tiešajam priekšniekam (vai attiecīgajam deleģētajam kredītrīkotājam) (vai politiski redzamu personu gadījumā laba prakse paredz, ka persona publiskajā interešu deklarācijā atklāj attiecīgās personīgās intereses).
- Attiecīgajam tiešajam priekšniekam (vai attiecīgajam deleģētajam kredītrīkotājam) ir rakstiski jāapstiprina, vai pastāv interešu konflikts (un attiecīgajai personai ir pienākums atturēties no jebkāda *fait accompli*, kamēr tiek gaidīts priekšnieka lēmums). Tiešajam priekšniekam ir jāizvērtē situācija un rūpīgi jāapsver, vai kāds, kurš zina attiecīgos faktus, varētu uzskatīt, ka organizācijas integritāti apdraud neatrisināts interešu konflikts. Tiešajam priekšniekam būtu jāizvērtē nepieciešamība aizstāt personu, kas ir paziņojusi par iespējamu interešu konfliktu. Pirms tam un neskarot piemērojamos tiesību aktus, iestādei vai tiešajam priekšniekam būtu jāapspriežas ar attiecīgo personu par situāciju, lai labāk novērtētu risku, ka šī persona varētu pildīt savus pienākumus neobjektīvi.
- Ja konstatē, ka ir radies interešu konflikts, attiecīgajai valsts iestādei (vai iecelējinstīcijai) ir jānodrošina, ka attiecīgais darbinieks pārtrauc visas attiecīgās darbības, kas saistītas ar budžeta izpildi, tostarp jebkādas sagatavošanas darbības.

⁽²⁶⁾ Tostarp pieprasījumu vai maksājuma pieprasījumu pārbaude, apstiprināšana, apmaksa un grāmatvedība.

FR 2018 61. pantā arī noteikts, ka valsts iestādei (vai attiecīgajam deleģētajam kredītrīkotājam) ir jānodrošina, ka saskaņā ar piemērojamiem tiesību aktiem tiek veikta arī kāda turpmāka piemērota rīcība (sk. 3.2. un 6.2. nodaļu). Tas ir svarīgi ne tikai šā jautājuma risināšanai, bet arī darbības nepārtrauktības nodrošināšanai. Šajā sakarībā ir iespējama situācija, kad iestādei (vai attiecīgajam deleģētajam kredītrīkotājam) ir vajadzīgas citu kompetentu struktūru konsultācijas vai iesaistīšanās saskaņā ar piemērojamiem tiesību aktiem.

Visbeidzot, no vienas puses, ja pastāv neatrisināts objektīvi uzvertes interešu konflikts vai ja interešu konflikts īstenojas, piemēram, darbinieks faktiski izmanto savas pilnvaras, lai atbalstītu ekonomisku vienību / apzināti sniegtu labumu ekonomiskai vienībai, kas pieder tuvākajam ģimenes loceklim, šādās situācijās būtu jāpārbauda to ietekme uz ES budžeta izpildi⁽²⁷⁾, arī nolūkā noteikt piemērotus tiesiskās aizsardzības līdzekļus (piemēram, atcelt un atkārtoti izvērtēt piešķiršanas procedūras, atcelt līgumus/nolīgumus, apturēt maksājumus, veikt finanšu korekcijas un atgūt līdzekļus). Turklāt šādas situācijas parasti varētu kvalificēt kā neatļautu darbību saskaņā ar administratīvajām tiesībām, civildienesta tiesībām vai krimināltiesībām, un par tām būtu jāpiemēro attiecīgs sods. No otras puses, kandidātu, pretendentu vai pieteikuma iesniedzēju mēģinājumi nepamatoti ietekmēt piešķiršanas procedūru vai iegūt konfidenciālu informāciju būtu jāuzskata vismaz par smagu pārkāpumu saistībā ar profesionālo rīcību, un to rezultātā attiecīgās personas būtu jāizslēdz no dalības piešķiršanas procedūrās (kā tas ir tiešas/netiešas pārvaldības gadījumā saskaņā ar 136. panta 1. punkta c) apakšpunkta iv) un v) punktu – sk. 4. nodaļu).

4. KONKRĒTI TIEŠĀS/NETIEŠĀS PĀRVALDĪBAS ELEMENTI

Kā noteikts FR 2018 36. panta 3. punkta c) apakšpunktā par budžeta izpildes iekšējo kontroli visos pārvaldības veidos (tostarp tiešā/netiešā pārvaldībā), iekšējās kontroles sistēmām jāspēj nodrošināt izvairīšanās no interešu konfliktiem.

Tiešā pārvaldībā saskaņā ar FR 2018 62. panta 1. punkta a) apakšpunktu Komisija (un tādējādi Komisijas darbinieki) budžetu izpilda tieši ar savu dienestu starpniecību.

Netiešajā pārvaldībā saskaņā ar FR 2018 62. panta 1. punkta c) apakšpunktu⁽²⁸⁾ Komisija uztic budžeta izpildi ārējiem partneriem. Šādu ārējo partneru piemēri ir starptautiskas organizācijas Apvienoto Nāciju Organizācijas paspārnē, Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka, Eiropas Investīciju banka, Eiropas Investīciju fonds, ES struktūras⁽²⁹⁾, privāttiesību struktūras, kam uzticēti sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas uzdevumi, publisko tiesību struktūras, tostarp dalībvalstu organizācijas, un trešās valstis⁽³⁰⁾ vai to norīkotās struktūras.

Tomēr, pat ja ārējie partneri ir atbildīgi par lietderīgas un efektīvas iekšējās kontroles sistēmas izveidi un uzturēšanu, Komisija joprojām ir pilnībā atbildīga par ES budžeta izpildi. Šā iemesla dēļ Komisijai ar ārējiem partneriem parakstītajos nolīgumos (jaunajos vai grozītajos) būtu jāiekļauj pienākumi, kas saistīti ar izvairīšanos no interešu konfliktiem un izriet no FR 2018 61. panta. Tas ir vēl jo svarīgāk, ja ārējais partneris nav dalībvalstu jurisdikcijā⁽³¹⁾ (sk. 3.2.2. nodaļu). Ārējiem partneriem šie pienākumi būtu jāiekļauj arī savos nolīgumos ar jebkuru citu subjektu (piemēram, tādiem īstenošanas subjektiem kā finanšu starpniekiem), ar kuru tiem ir līgumiskas attiecības attiecībā uz budžeta izpildi. Tomēr ārējie partneri joprojām ir kompetenti pieņemt papildu un, iespējams, vēl sīkāk izstrādātus un/vai stingrākus noteikumus, taču tiem ir jāievēro vismaz FR 2018 61. pantā noteiktie pienākumi.

⁽²⁷⁾ Attiecībā uz ES iestāžu darbiniekiem sk. arī FR 2018 93. pantu.

⁽²⁸⁾ Sk. arī FR 2018 156., 157. un 158. pantu.

⁽²⁹⁾ Jāatzīmē, ka izpildaģentūras (FR 2018 69. pants) piemēro FR noteikumus tieši.

Attiecībā uz decentralizētajām aģentūrām (FR 2018 70. pants) noteikumi par interešu konfliktiem ir paredzēti 42. pantā Komisijas 2018. gada 18. decembra Deleģētajā regulā (ES) 2019/715 par finanšu pamatregulu struktūrām, kas izveidotas saskaņā ar LESD un *Euratom* līgumu un minētas FR 2018 70. pantā.

Attiecībā uz publiskā un privātā sektora partnerības struktūrām (FR 2018 71. pants) noteikumi par interešu konfliktiem ir paredzēti 27. pantā Komisijas 2019. gada 13. marta Deleģētajā regulā (ES) 2019/887 par finanšu paraugregulējumu publiskā un privātā sektora partnerības struktūrām, kas minētas FR 2018 71. pantā.

⁽³⁰⁾ Šie norādījumi attiecas arī, piemēram, uz netiešo pārvaldību ar labuma guvēju valsti jeb saņēmējvalsti (IMBC) kandidātvalstīs, kur ES līdzekļus netiešā pārvaldībā īsteno partnervalstis/saņēmējvalstis; citiem netiešas pārvaldības veidiem, ko īsteno partnervalstis/saņēmējvalstis saskaņā ar Eiropas kaimiņattiecību instrumentu (EKI) (piemēram, programmu aplēses; Ēģipte vai Tunisija), un valstu kredītrīkotājiem un līdzīgām funkcijām partnervalstīs, kas ietver atbildību par ES līdzekļu pārvaldību.

⁽³¹⁾ Regulas ir tiesību akti, kas ir automātiski un vienādi piemērojami visās ES valstīs, – tās nav jātransponē valstu tiesībās. Tās ir pilnībā saistošas visās ES valstīs.

Komisijai ir arī uzdots uzraudzīt šos partnerus, lai tie pildītu savus pienākumus⁽³²⁾. Tas ir obligāti un būtiski tiktāl, ciktāl netiešas pārvaldības gadījumā Komisijai ir jānodrošina, ka ārējie partneri garantē tādu ES finanšu interešu aizsardzības līmeni, kas ir līdzvērtīgs tam, ko nodrošina tiešā pārvaldībā⁽³³⁾.

Lai gan tiešā pārvaldība ļauj pastāvīgi novērst, atklāt un risināt interešu konfliktus visos posmos, sākot no izstrādes līdz īstenošanas posmam un beidzot ar revīzijām un izvērtējumiem, Komisijas iesaistīšanās interešu konfliktu novēršanā, atklāšanā un risināšanā netiešas pārvaldības gadījumos ir balstīta arī uz ārējā partnera procedūru *ex ante* novērtējumu.

Šāda novērtējuma posmi ir izklāstīti FR 2018 154. panta 4. punktā un sīkāk izklāstīti Komisijas lēmumā⁽³⁴⁾, ar ko nosaka jaunus darba uzdevumus pilāru novērtēšanas metodikai, kas izmantojama saskaņā ar FR 2018. Šī metodika jo īpaši ietver to procedūru novērtējumu, kas ieviestas, lai izvairītos no interešu konfliktiem iekšējās kontroles sistēmu pilārā, kā arī attiecīgā gadījumā dotāciju, iepirkuma un finanšu instrumentu pilārā. Tikai pēc pozitīva novērtējuma subjekts būtu tiesīgs saņemt budžeta izpildes uzdevumus.

Tāpēc, risinot interešu konfliktus netiešā pārvaldībā, galvenā uzmanība būtu jāpievērš interešu konfliktu novēršanai gadījumos, kad budžeta izpildes uzdevumi ir uzticēti ārējam partnerim, un interešu konfliktu atklāšanai un risināšanai, ko veic personas, kuras iesaistītas ārējā partnera (un jebkura subjekta, ar kuru ārējam partnerim ir līgumiskas attiecības budžeta izpildē) pārbaudē vai revīzijā īstenošanas posmā un pēc tā.

Dažādu politikas jomu, fondu vai programmu pamataktos (nozaru tiesību aktos) var būt ietverti arī papildu noteikumi par interešu konfliktiem, jo īpaši pienākums izvairīties no interešu konfliktiem. Ņemot vērā Komisijas apņemšanos nodrošināt pārredzamību (un prasību nodrošināt pārredzamību), ir svarīgi sniegt dalībniekiem⁽³⁵⁾, atbalsta saņēmējiem⁽³⁶⁾, ārējiem partneriem u. c. skaidru informāciju par viņu pienākumiem attiecībā uz interešu konfliktiem un i) iepirkuma procedūras dokumentos, ii) darba programmās, iii) uzaicinājumos iesniegt priekšlikumus, iv) iepirkuma līgumos, v) dotāciju nolīgumos, vi) iemaksu nolīgumos un vii) finansēšanas nolīgumos iekļaut noteikumus vai savstarpējas atsauces uz tiesību normām par šiem pienākumiem (un to pārkāpuma sekām).

4.1. Interešu konflikti piešķiršanas procedūrās

Publiskā iepirkuma noteikumi, kas jāievēro ES iestādēm, ir izklāstīti FR 2018⁽³⁷⁾. FR 2018 2. panta 3) punktā piešķiršanas procedūra ir definēta kā iepirkuma procedūra, dotācijas piešķiršanas procedūra, konkurss par godalgām vai procedūra, kurā atlasa ekspertus vai personas vai subjektus, kuri izpilda budžetu netiešā pārvaldībā.

Komisijas (Budžeta ģenerāldirektorāta) “Centrālā finanšu dienesta rokasgrāmata par publisko iepirkumu”⁽³⁸⁾ un “Rokasgrāmata par dotācijām”⁽³⁹⁾ ir iekšējai lietošanai paredzēti dokumenti, kuru mērķis ir sniegt ES iestādēm un aģentūrām praktisku palīdzību šo procedūru sagatavošanā un īstenošanā un sniegt norādījumus⁽⁴⁰⁾ par interešu konfliktu risināšanu piešķiršanas procedūrās.

⁽³²⁾ FR 2018 154. panta 5. punkts.

⁽³³⁾ FR 2018 154. panta 3. punkts.

⁽³⁴⁾ Komisijas Lēmums (2019. gada 17. aprīlis) par jaunu darba uzdevumu noteikšanu attiecībā uz pilāru novērtēšanas metodiku, kuru izmanto saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES, Euratom) 2018/1046 (OV C 191, 6.6.2019., 2. lpp.).

⁽³⁵⁾ Saskaņā ar FR 2018 2. panta 47) punktā sniegto definīciju dalībnieks ir “kandidāts vai pretendents iepirkuma procedūrā, pieteikuma iesniedzējs dotāciju piešķiršanas procedūrā, eksperts ekspertu atlases procedūrā, pieteikuma iesniedzējs konkursā par godalgām vai persona vai subjekts, kas piedalās Savienības līdzekļu apgūšanas procedūrā saskaņā ar 62. panta 1. punkta pirmās daļas c) apakšpunktu”; t. i., netieša pārvaldība.

⁽³⁶⁾ Atbalsta saņēmējs FR 2018 2. panta 5) punktā ir definēts kā “fiziska persona vai subjekts, kas vai nu ir, vai nav juridiska persona, ar kuru ir parakstīts dotācijas nolīgums”.

⁽³⁷⁾ Dalībvalstu publiskā iepirkuma noteikumi ir noteikti iepirkuma direktīvās.

⁽³⁸⁾ <https://myintracomm.ec.europa.eu/budgweb/EN/imp/procurement/Documents/vademecum-public-procurement-en.pdf>

⁽³⁹⁾ <https://myintracomm.ec.europa.eu/budgweb/EN/imp/grants/Documents/grants-vademecum-en-combined.pdf>

⁽⁴⁰⁾ Sk. arī BUDGWEB līgumu un dotāciju nolīgumu paraugus un deklarācijas par interešu konflikta neesamību un konfidencialitāti: <https://myintracomm.ec.europa.eu/budgweb/EN/Pages/index.aspx>.

Sīkāka informācija atrodama arī dokumentā "Iepirkumi un dotācijas Eiropas Savienības ārējai darbībai – praktiski norādījumi (PRAG)" ⁽⁴¹⁾. Šī praktiskā rokasgrāmata sniedz praktisku palīdzību līgumslēdzējam iestādēm, no vienas puses, un pretendentiem, kandidātiem, pieteikumu iesniedzējiem un darbuzņēmējiem, no otras puses, sagatavojot un īstenojot iepirkuma un dotāciju līgumus ārējo darbību jomā. Šī praktiskā rokasgrāmata neattiecas uz piešķiršanas procedūrām, kurās Komisija darbojas kā līgumslēdzēja iestāde savā vārdā (uz tām attiecas iepriekš minētās rokasgrāmatas par publisko iepirkumu un dotācijām). Šīs praktiskās rokasgrāmatas 2.5.4. iedaļā iekļautās atsauces saistībā ar interešu konfliktiem būtībā ir līdzīgas turpmāk minētajiem četriem gadījumiem.

Piešķiršanas procedūru īpašajā kontekstā ir jānošķir četras situācijas: i) interešu konflikti saskaņā ar FR 2018 61. pantu; ii) mēģinājumi nepamatoti ietekmēt piešķiršanas procedūru vai iegūt konfidenciālu informāciju (kas būtu jāuzskata par smagu pārkāpumu saistībā ar profesionālo rīcību); iii) iesaistīšanās piešķiršanas procedūrā izmantoto dokumentu sagatavošanā un iv) konfliktējošas profesionālās intereses ⁽⁴²⁾. Lietas, kas saistītas ar šīm četrām situācijām, ir sīkāk izklāstītas turpmāk tekstā nolūkā precizēt, kādos gadījumos pastāv interešu konflikts, uz ko attiecas FR 2018 61. panta noteikumi.

1. FR 2018 61. pantā minētie interešu konflikti

Saistībā ar piešķiršanas procedūrām ES (un tās darbinieki) darbojas kā līgumslēdzēja iestāde vai kā ES atbalsta – dotāciju, godalgu, finanšu instrumentu un budžeta garantiju veidā – piešķirēja.

Interešu konflikta jēdziens ir saistīts ar pareizas finanšu pārvaldības, pārredzamības un vienlīdzīgas attieksmes principiem ⁽⁴³⁾. Ja juridiskie instrumenti paredz pienākumu nodrošināt pareizu finanšu pārvaldību, pārredzamību un vienlīdzīgu attieksmi, tas ietver rūpīgu rīcību interešu konfliktu gadījumā, jo īpaši nolūkā nodrošināt vienlīdzīgu konkurences apstākļus.

Piemēram, saskaņā ar pārredzamības un vienlīdzīgas attieksmes principiem vērtēšanas komisijas locekļiem ⁽⁴⁴⁾ ir jāspēj neatkarīgi un objektīvi novērtēt priekšlikumus. Tāpēc tiem ir pienākums veikt visas darbības, kas prasītas saskaņā ar FR 2018 61. pantu.

Interešu konflikta jēdziens attiecas uz situācijām, kad budžeta izpildē iesaistītās personas ir kādā no situācijām, kas minētas FR 2018 61. pantā, t. i., kad personas spēju neatkarīgi un objektīvi pildīt savas funkcijas "traucē (..) iemesli, kas saistīti ar ģimeni, emocionālajām saitēm, politisko vai nacionālo piederību, ekonomiskajām interesēm vai jebkādam citām tiešām vai netiešām personīgajām interesēm". Šajā sakarā piemēro 3. nodaļā izklāstītos pienākumus ⁽⁴⁵⁾.

Saistībā ar piešķiršanas procedūrām FR 2018 61. pants attiecas uz kredītrīkotājiem ⁽⁴⁶⁾ un tiem, kas ir iesaistīti piešķiršanas procedūrā vai ir atbildīgi par to, kā arī uz tiem, kas iesaistīti sagatavošanas, atvēršanas un izvērtēšanas posmos. FR 2018 61. pantā definētais jēdziens "interesu konflikts" neattiecas uz dalībniekiem (t. i., kandidātiem / pretendentiem / pieteikumu iesniedzējiem), un to nevajadzētu izmantot, atsaucoties uz tiem.

Turklāt FR 2018 vēl vairāk nostiprina noteikumus par interešu konfliktiem, paredzot šādus noteikumus:

— piedāvājumu atvēršanas un vērtēšanas komisiju locekļiem (un ārējiem ekspertiem, kas atlasīti to atbalstam) ir jāievēro FR 2018 61. panta noteikumi (FR 2018 150. panta 5. punkts, 225. panta 4. punkts, 237. panta 2. punkts, FR 2018 I pielikuma 28.2. un 29.1. punkts),

⁽⁴¹⁾ <https://ec.europa.eu/europeaid/prag/> (Šie praktiskie norādījumi neattiecas uz civilās aizsardzības un humānās palīdzības operācijām, ko veic Humānās palīdzības un civilās aizsardzības ģenerāldirektorāts (ECHO ĢD)).

⁽⁴²⁾ Sk. FR 2018 104. apsvērumu.

⁽⁴³⁾ Tiesas 2015. gada 12. marta spriedums *eVigilo Ltd.* C-538/13, ECLI:EU:C:2015:166, 35. punkts par publisko iepirkumu. Tiesa konstatēja, ka ar lēmumu par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu, kas pieņemts interešu konflikta situācijā, ir pārkāpti vienlīdzīgas attieksmes un pārredzamības principi. Pirmās instances tiesas 2005. gada 17. marta spriedums lietā T-160/03 *AFCOn Management Consultants* un citi / Komisija, ECLI:EU:T:2005:107, 74. punkts, – kas attiecas uz Komisijas veikto iepirkumu, prasība izvairīties no interešu konfliktiem papildus balstījās uz pareizas finanšu pārvaldības principu.

⁽⁴⁴⁾ Pirmās instances tiesas 2005. gada 17. marta spriedums lietā T-160/03 *AFCOn Management Consultants* un citi / Komisija, ECLI:EU:T:2005:107: Komisija neizpētīja acīmredzamu interešu konfliktu starp pretendentu un piedāvājumu vērtēšanas komisijas locekli.

⁽⁴⁵⁾ Sk. arī 5. punktu Pamatnostādnēs par Komisijas dalību privāttiesību struktūrās, kas pievienotas Lēmumam C(2004) 2958.

⁽⁴⁶⁾ Tostarp deleģējot un pastarpināti deleģējot.

- tādu personu vai subjektu atlase, kuriem uztic ES budžeta izpildi netiešā pārvaldībā, nedrīkstētu radīt interešu konfliktus (FR 2018 154. panta 1. punkts),
- attiecībā uz finanšu instrumentiem, kurus Komisija īsteno tieši, speciālu ieguldījumu instrumentu pārvaldnieku, finanšu starpnieku un saņēmēju atlasei nevajadzētu radīt interešu konfliktus (FR 2018 216. panta 3. punkts).

2. Smags pārkāpums saistībā ar profesionālo rīcību

Ir īpašas situācijas, kurās ir iesaistīti dalībnieki un kuras ir kvalificējas kā “smags pārkāpums saistībā ar profesionālo rīcību”, nevis kā interešu konflikts atbilstīgi FR 2108 61. pantam:

- ja dalībnieks noslēdz nolīgumu ar citām personām vai subjektiem ⁽⁴⁷⁾ nolūkā izkropļot konkurenci,
- ja dalībnieks iepirkuma procedūras laikā mēģina nepamatoti ietekmēt līgumslēdzēja iestādes lēmumu pieņemšanas procesu, piemēram, nomelnojot citu dalībnieku vai nepareizi atspoguļojot dalībniekam pieejamās speciālās zināšanas un resursus,
- ja dalībnieks cenšas iegūt konfidenciālu informāciju, kas var sniegt tam nepamatotas priekšrocības procedūrā.

Šie gadījumi ir uzskaitīti FR 2018 136. panta 1. punkta c) apakšpunktā, un, pamatojoties uz tiem, dalībnieku izslēdz no piešķiršanas procedūrām, ja “ar galīgu spriedumu vai galīgu administratīvo lēmumu ir atzīts, ka persona vai subjekts ir vainīgs smagā pārkāpumā saistībā ar profesionālo rīcību, jo ir pārkāpis piemērojamos normatīvos aktus vai tādas ētikas standartus, ko piemēro profesijā, kurā darbojas attiecīgā persona vai subjekts, vai ir iesaistījies jebkādā prettiesiskā rīcībā, kurai ir ietekme uz tā profesionālo uzticamību, ja šāda rīcība liecina par ļaunprātīgu nodomu vai rupju neuzmanību”. Kā noteikts FR 2018 136. panta 2. punktā, šāda izslēgšana var notikt arī tad, ja nav galīgā sprieduma vai galīga administratīva lēmuma, pamatojoties uz provizorisksu juridisko klasifikāciju, ņemot vērā konstatētos faktus vai citus konstatējumus, kas iekļauti FR 2018 143. pantā minētās panelkomitejas ieteikumā.

3. Dalība piešķiršanas procedūrā izmantoto dokumentu sagatavošanā

Var būt gadījumi, kad līgumslēdzēja iestāde / ES atbalsta sniedzējs ir noslēgusi/noslēdzis līgumu, piemēram, ar ārējiem ekspertiem, lai saņemtu atbalstu, sagatavojot dokumentus, kas izmantojami piešķiršanas procedūrā (piemēram, turpmākas iepirkuma procedūras specifikāciju izstrādē), un kad pakalpojumu sniedzējs pats nolemj piedalīties tajā pašā piešķiršanas procedūrā dalībnieka statusā.

Saskaņā ar FR 2018 137. panta 1. punktu dalībniekam ir pienākums deklarēt savu iesaisti piešķiršanas procedūrā izmantoto dokumentu sagatavošanā (vai jebkurā citā no situācijām, kas minētas FR 2018 136. panta 1. punktā un 141. panta 1. punktā) un attiecīgā gadījumā deklarēt, vai tas ir veicis jebkādus korektīvus pasākumus, kas minēti FR 2018 136. panta 6. punkta a) apakšpunktā un 136. panta 7. punktā.

Līgumslēdzēja iestāde / ES atbalsta sniedzējs ir atbildīga/atbildīgs par to, lai pret dokumentu sagatavošanā iesaistītajiem dalībniekiem un pret pārējiem dalībniekiem nodrošinātā attieksme būtu vienlīdzīga. Dokumentu sagatavošanā iesaistītais dalībnieks ir jānoraida, liedzot piedalīties turpmākajā procedūras gaitā, ja tā dalība rada vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu, tostarp konkurences izkropļojumu, kuru nevar novērst citādi (FR 2018 141. panta 1. punkta c) apakšpunkts ⁽⁴⁸⁾). Šajā ziņā līgumslēdzēja iestāde varētu, piemēram, sniegt vērtēšanas

⁽⁴⁷⁾ Piemēram: cita persona vai subjekts varētu būt: 1) cits dalībnieks vai 2) pakalpojumu sniedzējs (iepriekš bijis iesaistīts piešķiršanas procedūrā izmantojamo dokumentu sagatavošanā), ja dalībnieks noslēdz līgumu ar šo pakalpojumu sniedzēju, lai palīdzētu sagatavot tā piedāvājumu/pieteikumu nolūkā izkropļot konkurenci. (Plaši zināms, ka ir ļoti sarežģīti izstrādāt dotācijas/konkursa specifikācijas, kas ir pietiekami precīzas, lai visi pieteikuma iesniedzēji tās saprastu vienādi. Konsultantam, kas palīdzējis līgumslēdzējai iestādei tās izstrādāt, pēc tam nebūtu dalībniekam jāpiedāvā konsultācijas par to, kā tieši sagatavot attiecīgo piedāvājumu/pieteikumu (vai jāslēdz ar to attiecīgs līgums).)

⁽⁴⁸⁾ Papildus noraidīšanai, kas izriet no iesaistīšanās piešķiršanas procedūrā izmantoto dokumentu sagatavošanā, tiek arī uzsverts, ka pastāv arī citi apstākļi, kuru dēļ dalībnieks var tikt noraidīts, piemēram, kā noteikts FR 2018 141. panta 1. punkta b) apakšpunktā, ja dalībnieks ir sagrozījis informāciju, kas prasīta kā nosacījums dalībai procedūrā, vai nav sniedzis minēto informāciju. Turpmāk aprakstīts gadījums, kad kredītrīkotājs ir liedzis dalību līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā informācijas nesniegšanas dēļ (Vispārējās tiesas 2019. gada 9. aprīļa spriedums *Sopra Steria* / Eiropas Parlaments, T-182/15, ECLI:EU:T:2019:228): Vispārējā tiesa noraidīja *Sopra Steria* prasību – nebija nozīmes tam, ka konflikts neradās, *Sopra Steria* pārkāpa konkursa noteikumus, kuros tai bija noteikts pienākums nekavējoties informēt Eiropas Parlamentu par iespējamu interešu konfliktu; Eiropas Parlamentam jānoraida pretendents, kas nesniedz prasīto informāciju, izpildot dalības nosacījumu: situācija bija tāda, ka Eiropas Parlaments bija izsludinājis konkursu vairākās daļās nolūkā iegādāties dažādus IT pakalpojumus. Viena no šīm daļām bija citu daļu izvērtēšana, tāpēc tā būtu acīmredzama nesaderība, ja konsorcijs, kas iesniedza piedāvājumus par šo daļu, iesniegtu piedāvājumus arī par citām daļām. Procedūras laikā notika divu sabiedrību apvienošanās konsorcijs, kas iesniedza piedāvājumus par šādām nesaderīgām daļām, kā rezultātā procedūra tika atcelta, pamatojoties uz nesaderības noteikuma neievērošanu. Tiesa atstāja spēkā Eiropas Parlamenta lēmumu par atcelšanu.

komisijas locekļiem informāciju par pakalpojumu sniedzējiem, kuri bijuši iesaistīti piešķiršanas procedūrā izmantojamo dokumentu sagatavošanā.

Pierādīšanas pienākums ir līgumslēdzējai iestādei / ES atbalsta sniedzējam. Tāpēc līgumslēdzējai iestādei / ES atbalsta sniedzējam ir jāpierāda konkurences izkropļojums vai jāpierāda, ka tā ir veikusi / tas ir veicis visus iespējamus pasākumus, lai izvairītos no attiecīgā dalībnieka noraidīšanas piešķiršanas procedūrā ⁽⁴⁹⁾. Uz šādu noraidījumu attiecas pretrunu procedūra ⁽⁵⁰⁾, tāpēc dalībniekam ir jādod iespēja pierādīt, ka tā iepriekšējā iesaistīšanās nav kropļojusi konkurenci.

Praksē ir ieteicams izvairīties no noraidīšanas, ieviešot pasākumus nolūkā izvairīties no konkurences izkropļojuma. Jo īpaši informācija, kas sniegta pakalpojumu sniedzējam, lai sagatavotu dokumentus, kas izmantojami piešķiršanas procedūrā, būtu jā dara zināma arī citiem otrās procedūras dalībniekiem. Turklāt piedāvājumu / otrās procedūras pieteikumu saņemšanas termiņam vajadzētu būt pietiekami ilgam, lai nodrošinātu, ka visi dalībnieki ir labi informēti.

4. Konfliktējošas profesionālās intereses (tikai iepirkumam)

Ekonomikas dalībniekiem ⁽⁵¹⁾, kas piedalās iepirkuma procedūrās, nevajadzētu būt interešu konfliktiem, kas var negatīvi ietekmēt līguma izpildi (FR 2018 167. panta 1. punkta c) apakšpunkts un I pielikuma 20.6. punkts).

To parasti sauc par konfliktējošām profesionālajām interesēm, un tas būtu jāizskata atlases posmā nolūkā novērst gadījumus, kad, piemēram, ekonomikas dalībniekam tiek piešķirtas līguma slēgšanas tiesības, lai izvērtētu projektu, kurā pats ir piedalījies, vai lai revidētu pārskatus, kurus pats iepriekš ir apliecinājis, jo šādos gadījumos ekonomikas dalībnieks jau ir bijis iesaistīts konkrētā konkursa priekšmetā. Šādas situācijas bieži rodas izvērtēšanas vai revīzijas pamatlīgumos, kuros darbuņēmējam var būt konfliktējošas profesionālās intereses attiecībā uz konkrētu līgumu.

Lai apstiprinātu, ka interešu konflikta situācija var negatīvi ietekmēt konkrētā līguma izpildi, katrs gadījums ir jāizvērtē atsevišķi. Ja ekonomikas dalībnieks ir šādā situācijā, attiecīgo piedāvājumu noraida. Novērtējumā būtu jāiekļauj pretrunu procedūra ar attiecīgo ekonomikas dalībnieku, un tam būtu jābalstās uz objektīviem kritērijiem un faktiem, kas, ņemot vērā veicamo uzdevumu būtību, apstiprina konfliktējošas profesionālās intereses un, vienlaikus tiecoties ievērot arī nediskriminācijas, vienlīdzīgas attieksmes un pārredzamības principus, novērš nepamatotu to ekonomikas dalībnieku skaita ierobežojumu, kuri var piedalīties iepirkuma procedūrās.

⁽⁴⁹⁾ Vispārējās tiesas 2019. gada 12. februāra spriedums *Vakakis*/Komisija T-292/15, ECLI:EU:T:2019:84, attiecībā uz piedalīšanos darba uzdevuma izstrādē (līgumslēdzēja iestāde to neizmeklēja, un, tā kā netika veikta izmeklēšana, neskaidrības dēļ līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūra tika apstrīdēta). Lieta attiecās uz strīdu par zaudējumu atlīdzību. Konkursā uzvarējušais uzņēmums bija nodarbinājis kādu, kas bija iesaistīts konkursa specifikāciju sagatavošanā. Zaudētājs pieprasīja zaudējumu atlīdzību, pamatojoties uz to, ka šā iemesla dēļ uzvarētājs būtu izslēgts, ja vien lēmējā iestāde būtu veikusi pietiekamu izpēti. Tiesa nosprieda, ka šādas izpētes rezultāts ir hipotētisks un ka jebkurā gadījumā tas nevar būt par pamatu noraidījumam, ja ir veikti citi piesardzības pasākumi. 45. punkts: "(..) Saskaņā ar "Praktiskajām vadlīnijām par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrām Eiropas Savienības ārējās darbībās" pretendents, kas atrodas interešu konflikta situācijā, ir jāizslēdz no iepirkuma procedūras, ja vien netiek sniegti pierādījumi, ka šis fakts nav uzskatāms par negodīgu konkurenci."

⁽⁵⁰⁾ Tiesas 2005. gada 3. marta spriedums *Fabricom SA* / Beļģija C-21/03 un C-34/03, ECLI:EU:C:2005:127, 36. punkts, kurā ir konstatēta neatbilstība starp Kopienas tiesību aktiem un valsts tiesību normu, "saskaņā ar kuru personai, kas veikusi ar minētajiem būvdarbiem, piegādēm vai pakalpojumiem saistītu pētījumu, pārbaudi, analīzi vai izstrādi, netiek atļauts iesniegt dalības pieteikumu vai piedāvājumu būvdarbu, piegāžu vai pakalpojumu publiskajam iepirkumam, neparedzot šai personai iespēju pierādīt, ka konkrētajos apstākļos tās iegūtā pieredze nevarēja izkropļot konkurenci".

⁽⁵¹⁾ FR 2018 iepirkuma procedūru nolūkā ekonomikas dalībnieks ir definēts FR 2018 2. panta 24) punktā kā "jebkura fiziska vai juridiska persona, tostarp publiska struktūra, vai šādu personu grupa, kas piedāvā produktu piegādi, būvdarbu izpildi vai pakalpojumu sniegšanu, vai nekustamo īpašumu".

Konkrētajā gadījumā, kad tiek atlasītas neatkarīgas ārējās revīzijas struktūras vai eksperti, kas veic Eiropas politisko partiju un Eiropas politisko fondu gada finanšu pārskatu ārējo revīziju, FR 2018 233. pantā ir noteikts, ka līguma termiņš ir ierobežots līdz pieciem gadiem un ne vairāk kā diviem termiņiem. Pēc diviem secīgiem termiņiem tiek pieņemts, ka pastāv konfliktējošas intereses, kas var negatīvi ietekmēt revīzijas veikšanu.

Konfliktējošas profesionālās intereses atšķiras no dalības piešķiršanas procedūrās izmantoto dokumentu sagatavošanā, kā aprakstīts šīs 4.1. nodaļas 3. punktā.

4.2. Citas FR 2018 minētās atsauces uz interešu konfliktiem

Interešu konflikta jēdziens ir minēts FR 2018 ar mērķi aptvert arī šādas situācijas:

- ja Komisijas grāmatvedis ir arī izpildaģentūras grāmatvedis (FR 2018 69. panta 3. punkts) vai ja divām vai vairākām ES iestādēm vai struktūrām ir viens un tas pats grāmatvedis (FR 2018 78. panta 2. punkts), ir vajadzīga īpaša kārtība, lai izvairītos no jebkāda interešu konflikta,
- īstenošanas subjektiem vai darījuma partneriem, kas iesaistīti finanšu instrumentu un budžeta garantiju īstenošanā, jānovērš interešu konflikti ar citām to darbībām (FR 2018 209. panta 2. punkta e) apakšpunkts),
- ja pasākuma vai darba programmas īstenošanai atbalsta saņēmējam ir jāpiešķir publiski līgumi, tam jāizvairās no jebkāda interešu konflikta (FR 2018 205. panta 1. punkts),
- ES iestādes un struktūras izņēmuma kārtā var pieņemt korporatīvo sponsorēšanu kā atbalstu natūrā pasākumam vai darbībai reklāmas vai korporatīvās sociālās atbildības nolūkos ar noteikumu, ka tas nerada interešu konfliktus (FR 2018 26. panta 2. punkta c) apakšpunkts).

Pirmie divi piemēri pēc būtības ir tuvi konfliktējošu profesionālo interešu jēdzienam, kas aprakstīts 4.1. nodaļas 4. punktā.

4.3. Ētikas jautājumi nefinansiālā kontekstā

Šis dokuments galvenokārt attiecas uz finanšu pārvaldības jautājumiem, kas saistīti ar interešu konfliktiem un tiek regulēti FR 2018. Šajā kontekstā darbiniekiem, kas iesaistīti ES budžeta izpildē un saskaras ar interešu konfliktu, kāds tas noteikts FR 2018, būtu jāievēro 3.2.4. nodaļā aprakstītās procedūras. Tomēr tiek uzskatīts par lietderīgu pašreizējā nodaļā sniegt īsu tādu attiecīgo dokumentu aprakstu un apkopojumu, kas Komisijas līmenī attiecas uz ētikas jautājumiem nefinansiālā kontekstā.

Komisijas darbiniekiem (pat budžeta izpildē neiesaistītajiem) piemērojamos noteikumus par interešu konfliktiem reglamentē noteikumi, kas plaši zināmi kā "ētikas noteikumi" (profesionālā ētika jeb deontoloģija). Regulējums ir noteikts Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā par ES Civildienesta noteikumiem un pārējo darbinieku nodarbināšanas kārtību⁽²²⁾. Komisijā⁽²³⁾ Cilvēkresursu un drošības ģenerāldirektorāts ir atbildīgs par personāla ētiku centrālajā korporatīvajā līmenī, kurā ietilpst arī kabinetu darbinieki.

Turklāt katram Komisijas dienestam ir pienākums konsultēt darbiniekus ētikas jautājumos un ieviest iekšējus pasākumus interešu konfliktu novēršanai un pārvaldībai.

Preventīvie un riska mazināšanas pasākumi ir svarīgs aspekts interešu konfliktu regulēšanā Komisijā. Darbinieku pienākumi cita starpā ietver prasību deklarēt:

- jebkuru situāciju, kad darbiniekam lūdz izskatīt jautājumu, kurā viņam tieši vai netieši ir kādas personīgas intereses, kas var kaitēt viņa neatkarībai, jo īpaši ģimenes un finanšu intereses,

⁽²²⁾ Regula Nr. 31 (EEK), Nr. 11 (EAEK), ar kuru nosaka Eiropas Ekonomikas kopienas un Eiropas Atomenerģijas kopienas Civildienesta noteikumus un pārējo darbinieku nodarbināšanas kārtību.

⁽²³⁾ Visās pārējās ES iestādēs, aģentūrās un struktūrās ir ieviestas līdzvērtīgas procedūras.

Piemērs

Attiecīgajai personai būtu jādeklarē jebkura situācija, kad tai tiek lūgts izskatīt jautājumu, kurā tai ir ģimenes un/vai finanšu intereses (piemēram, uzņēmumi, kas pieder viņu tuvākajiem ģimenes locekļiem).

- jebkādu interešu konflikta situāciju, kas saistīta ar pieņemšanu darbā vai atgriešanos no atvaļinājuma personisku iemeslu dēļ,
- laulāto (tostarp partnera, ar kuru personai ir reģistrētas partnerattiecības, kas nav laulība) un, iespējams, citu tuvāko ģimenes locekļu profesionālo darbību,
- dāvanu vai viesmīlības piedāvājumus,
- ordeņus un apbalvojumus,
- apmaksātas vai neapmaksātas ārējas darbības un uzdevumus, kuriem atļauja parasti ir jālūdz un jāsaņem iepriekš.

Darbiniekam cita starpā var arī lūgt: i) noteiktos apstākļos atturēties no rīcības; ii) neveikt ārējas darbības aktīvā dienestā vai atvaļinājumā personisku iemeslu dēļ; un iii) pēc aiziešanas no dienesta uz ierobežotu laiku atturēties no profesionālas saziņas ar bijušajiem kolēģiem vai no pretējās puses pārstāvības. Turklāt darbinieks nedrīkst izpaust nekādu neatļautu konfidenciālu informāciju.

Iepriekš minēto noteikumu un ierobežojumu mērķis ir novērst interešu konfliktu rašanos, piemēram, saistībā ar darbinieka ārējām darbībām vai laulātā (tostarp partnera, ar kuru personai ir reģistrētas partnerattiecības, kas nav laulība) profesionālajām darbībām. Turpmāk norādītajos atsauces dokumentos un informācijas avotos ir sniegta sīkāka informācija par noteikumiem attiecībā uz interešu konfliktiem, kas skar darbiniekus ⁽⁵⁴⁾, pat ja viņi nav iesaistīti ES budžeta izpildē.

- Regula Nr. 31 (EEK), Nr. 11 (EAEK), ar ko nosaka Eiropas Ekonomikas kopienas un Eiropas Atomenerģijas kopienas Civildienesta noteikumus un pārējo darbinieku nodarbināšanas kārtību ⁽⁵⁵⁾, jo īpaši 11. un 16. pants,
- Komisijas 2018. gada 29. jūnija Lēmums par ārējām darbībām un uzdevumiem un profesionālo darbību pēc aiziešanas no dienesta ⁽⁵⁶⁾,
- Komisijas priekšsēdētāja vietnieka Šefčoviča paziņojums Komisijai “Pamatnostādnes par darbiniekiem velītām dāvanām un viesmīlību” SEC(2012) 167 final ⁽⁵⁷⁾,
- Eiropas Komisijas Ētikas rokasgrāmata (sk. Ares(2019)4833796-24/07/2019) ⁽⁵⁸⁾,
- Praktiska rokasgrāmata personāla ētikas un uzvedības jomā ⁽⁵⁹⁾,
- Komisijas 2000. gada 17. oktobra Lēmums, ar ko groza Komisijas reglamentu: labas administratīvās prakses kodekss, kas Eiropas Komisijas darbiniekiem jāievēro attiecībās ar sabiedrību ⁽⁶⁰⁾,
- vietne par ētiku un personāla rīcību ⁽⁶¹⁾,

⁽⁵⁴⁾ Attiecībā uz Komisijas locekļiem sk. Komisijas Lēmumu (2018. gada 31. janvāris) par Eiropas Komisijas locekļu rīcības kodeksu (OV C 65, 21.2.2018., 7. lpp.). Eiropas Savienības Līgumi nosaka, ka Eiropas Komisijas locekļu neatkarībai jābūt neapšaubāmai un ka Komisijas locekļiem jāizturas godīgi un apdomīgi gan visā savu pilnvaru laikā, gan vēlāk. Līgumā par Eiropas Savienības darbību šie principi ir aplūkoti sīkāk. Dalībvalstis nedrīkst mēģināt ietekmēt Eiropas Komisijas locekļus. Komisijas locekļi savu pilnvaru laikā nedrīkst uzņemties nekādu citu darbu, un viņiem jāturpina izturēties godīgi un apdomīgi arī tad, kad viņu pilnvaras ir beigušās. Uz Komisijas locekļiem attiecas arī visu Eiropas Savienības iestāžu darbinieku pienākums glabāt dienesta noslēpumus.

⁽⁵⁵⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:01962R0031-20200101>

⁽⁵⁶⁾ https://myintracomm.ec.europa.eu/staff/Documents/talent-management/staff/C_2018_4048_F1_COMMISSION_DECLARATION_EN_V9_P1_954331.pdf

⁽⁵⁷⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-to-the-commission-guidelines-on-gifts-and-hospitality_2012_en.pdf

⁽⁵⁸⁾ <https://webgate.ec.testa.eu/Ares/document/show.do?documentId=080166e5c60c438b>

⁽⁵⁹⁾ <https://myintracomm.ec.europa.eu/staff/Documents/staff-conduct/practical-guide-to-staff-ethics-and-conduct.pdf>

⁽⁶⁰⁾ https://ec.europa.eu/info/files/code-good-administrative-behaviour-0_en

⁽⁶¹⁾ <https://myintracomm.ec.europa.eu/staff/EN/staff-conduct/Pages/index.aspx>

- 2013. gada 10. decembra pamatnostādnes par interešu konfliktu novēršanu un pārvaldību ES decentralizētajās aģentūrās, kas jo īpaši attiecas uz valdes locekļiem un ekspertiem ⁽⁶²⁾,
- vadlīnijas par trauksmes celšanu ⁽⁶³⁾ ⁽⁶⁴⁾.

To gadījumu izskatīšana, kuros nav iespējams pietiekami ierobežot interešu konfliktu, ir atkarīga no piemērojamā tiesiskā regulējuma un procedūras. ES iestādēm būs pieejami dažādi tiesiskās aizsardzības līdzekļi. Tie ir paredzēti FR 2018, Civildienesta noteikumos, nozaru tiesību aktos vai saistošajos nolīgumos, kuros ir iesaistījusies Komisija, citas personas/ subjekti, kas piedalās ES budžeta izpildē, darbuzņēmēji un atbalsta saņēmēji.

Eiropas Biroju krāpšanas apkarošanai (OLAF) vai Komisijas Izmeklēšanas un disciplinārlietu biroju (IDOC) var aicināt veikt izmeklēšanu visos gadījumos, kad rodas i) aizdomas par krāpšanu, korupciju vai citām nelikumīgām darbībām; ii) finanšu noteikumu pārkāpumi (piemēram, publiskā iepirkuma noteikumu pārkāpumi); iii) favorītisms, kas ietekmē ES finanšu intereses, vai iv) smagi pārkāpumi saistībā ar profesionālo rīcību.

Piemērs ⁽⁶⁵⁾

“Iecelējinstītūcija nolēma atbrīvot no amata ierēdni, kurš privāti apsprieda svarīgus līguma noteikumus ar ārēju uzņēmumu, nesaņemot priekšniecības atļauju. Gan Disciplinārlietu padome, gan iecelējinstītūcija uzskatīja, ka šāda rīcība nopietni kaitē iestādes tēlam un rada negatīvu iespaidu par ierēdņa amatu. Turklāt ierēdnis atklāti ieteica izraudzīties sava partnera uzņēmumu kā Komisijas apakšuzņēmēju, kā rezultātā šī sabiedrība faktiski darbojās kā apakšuzņēmējs, priekšniecībai nezinot par šo situāciju. Turklāt ierēdnis piedalījās tā līguma pārvaldībā, kas tā partnera uzņēmumu saistīja ar Komisijas darbuzņēmēju. Tas bija nopietns interešu konflikts. Iecelējinstītūcija secināja, ka ierēdnis ir nopietni pārkāpis Civildienesta noteikumu 11. panta pirmo daļu, 12. un 21. pantu, kā arī Finanšu regulas 57. un 79. pantu ⁽⁶⁶⁾.”

5. KONKRĒTI DALĪTAS PĀRVALDĪBAS ELEMENTI

Papildus noteikumiem, kas izklāstīti FR 2018, noteikumi par dalītas pārvaldības fondu pārvaldību un kontroli ir papildināti nozaru tiesību aktos.

Sīkāku informāciju par noteikumiem attiecībā uz finanšu korekcijām un pārvaldības un kontroles sistēmu izveidi dalītas pārvaldības fondiem sk. attiecīgajos i) FR 2018 noteikumos; ii) citu nozaru tiesību aktu noteikumos attiecībā uz dalītas pārvaldības fondiem, jo īpaši attiecībā uz Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem, Kopīgo noteikumu regulu (KNR) ⁽⁶⁷⁾ un iii) Norādēs Komisijai un dalībvalstīm par kopēju metodoloģiju vadības un kontroles sistēmu novērtēšanai dalībvalstīs – EGESIF 14-0010 final, 18.12.2014. ⁽⁶⁸⁾. Turklāt sīki izstrādātus noteikumus par Eiropas Lauksaimniecības

⁽⁶²⁾ https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/2013-12-10_guidelines_on_conflict_of_interests_en.pdf

⁽⁶³⁾ <https://myintracomm.ec.europa.eu/staff/en/staff-conduct/individual-obligations/Pages/whistleblowing.aspx>

⁽⁶⁴⁾ <https://myintracomm.ec.europa.eu/staff/Documents/staff-conduct/whistleblowing-guidelines-en.pdf>

⁽⁶⁵⁾ Avots: Komisijas Izmeklēšanas un disciplinārlietu biroja (IDOC) 2019. gada darbības pārskats.

⁽⁶⁶⁾ Atsauces uz FR 2012 72. un 79. pantu atbilst FR 2018 61. un 100. pantam.

⁽⁶⁷⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1303/2013 (2013. gada 17. decembris), ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006 (OV L 347, 20.12.2013., 320. lpp.).

⁽⁶⁸⁾ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/guidelines/2014/guidance-for-the-commission-and-member-states-on-a-common-methodology-for-the-assessment-of-management-and-control-systems-in-the-member-states

garantiju fonda (ELGF) un Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) pārvaldības un kontroles sistēmu sk. arī Horizontālajā regulā ⁽⁶⁹⁾ un jo īpaši maksājumu aģentūru akreditācijas kritērijos ⁽⁷⁰⁾.

5.1. Kas ko dara dalītas pārvaldības kontekstā?

Vispārējā atbildība un pārskatatbildība par ES budžeta izpildi gulstas uz Komisiju. Tomēr aptuveni 75 % no ES budžeta dalībvalstis izpilda dalītā pārvaldībā saskaņā ar FR 2018 noteikumiem, piemērojamiem ES nozaru tiesību aktiem un valstu noteikumiem. Tādēļ ir vajadzīga cieša sadarbība starp valstu iestādēm un Komisiju nolūkā nodrošināt, ka ES budžets tiek izmantots saskaņā ar pareizas finanšu pārvaldības principiem un ka ES finanšu intereses tiek labi aizsargātas ar pienācīgu pārskatatbildības modeli.

Dalīta pārvaldība nozīmē, ka dalībvalstis (un – atkarībā no to organizācijas – arī to reģioni), ņemot vērā to institucionālo un tiesisko regulējumu, ir atbildīgas par dalītā pārvaldībā finansētu programmu, atbalsta shēmu un darbību īstenošanu. Šī funkcija ietver arī fondu atbalsta apjoma noteikšanu, īpašu atbalsta instrumentu izstrādi un līdzekļu piešķiršanu atbalsta saņēmējiem (piemēram, uzņēmumiem, lauksaimniekiem, pašvaldībām utt.) un programmu īstenošanas revīzijas un kontroles.

Dalītā pārvaldībā Komisija ir atbildīga par tiesību aktu ierosināšanu ES līmenī, programmu pieņemšanu, konkrētu konsultatīvo funkciju veikšanu un programmu īstenošanas uzraudzību, tostarp uzraudzību un revīziju, tomēr tieši neiejaucoties operatīvajā līmenī; t. i., saskaņā ar dalītas pārvaldības noteikumiem Komisija principā nav līgumslēdzēja puse līgumiskās attiecībās starp valsts vai reģionālo iestādi un atbalsta/līdzekļu saņēmējiem. Turklāt Komisija arī veicina zināšanu, labas prakses un informācijas izplatīšanu un apmaiņu visā ES attiecībā uz atbalstu, ko sniedz ES fondi saskaņā ar dalīto pārvaldību.

Saskaņā ar FR 2018 36. panta 1. punktu un 63. panta 1. punktu Komisijai un dalībvalstīm ir jāievēro pareizas finanšu pārvaldības princips, kas definēts FR 2018 33. pantā.

Šajā sakarā dalībvalstīm un to iestādēm ir jārikojas, veicot turpmāk minētos pasākumus.

- Iekšējās kontroles sistēmu izveide un efektīvas darbības nodrošināšana. Šīm kontroles sistēmām jāatbilst FR prasībām (jo īpaši FR 2018 36. un 63. pantam), nozaru tiesību aktiem un valsts noteikumiem, tostarp tiem, kas paredz i) atbilstošas procedūras šādu iekšējās kontroles sistēmu organizēšanai; ii) darbību atlasī; iii) ieviestus piemērotus pasākumus nolūkā novērst, atklāt un pienācīgi mazināt un risināt interešu konfliktus un iv) veikt vajadzīgās administratīvās un uz vietas veicamās pārvaldības verificācijas vai pārbaudes un revīzijas. Dalībvalstīm būtu jāpārbauda savas esošās sistēmas, lai nodrošinātu, ka tiek pienācīgi ņemti vērā FR 2018 iekļautie interešu konfliktu aspekti.
- Pasākumu noteikšana nolūkā izvairīties no interešu konfliktiem. Efektīva interešu konfliktu novēršana ir svarīga, lai aizsargātu ES finanšu intereses ES budžeta izpildē saskaņā ar piemērojamiem ES noteikumiem. Darbiniekiem būtu jārikojas, neņemot vērā personīgās intereses, tādējādi aizsargājot lēmumu pieņemšanas procesa integritāti.
- Noteikšana, vai konkrētajā gadījumā pastāv interešu konflikts, un, ja tas pastāv, riska mazināšanas pasākumu piemērošana. Šajā nolūkā dalībvalstij ir jānovērtē, vai pastāv interešu konflikts, piemēram, kad tās iestādes izvērtē finansējuma pieteikumu vai pārbauda izdevumu attiecināmību.

⁽⁶⁹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1306/2013 (2013. gada 17. decembris) par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu, pārvaldību un uzraudzību un Padomes Regulu (EEK) Nr. 352/78, (EK) Nr. 165/94, (EK) Nr. 2799/98, (EK) Nr. 814/2000, (EK) Nr. 1290/2005 un (EK) Nr. 485/2008 atcelšanu (OV L 347, 20.12.2013., 549. lpp.).

⁽⁷⁰⁾ I pielikums Komisijas Deleģētajā regulā (ES) Nr. 907/2014 (2014. gada 11. marts), ar ko papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1306/2013 attiecībā uz maksājumu aģentūrām un citām iestādēm, finanšu pārvaldību, grāmatojumu noskaidrošanu, nodrošinājumu un euro izmantošanu (OV L 255, 28.8.2014., 18. lpp.), jo īpaši 1. punkta B. apakšpunkta v) punkts.

- Ziņošana par interešu konflikta gadījumiem, izmantojot atbilstīgus ziņošanas instrumentus, jo īpaši Pārkāpumu pārvaldības sistēmu (IMS), lai ziņotu Komisijai par konstatētajiem pārkāpumiem.
- Pārkāpumu labošana gadījumos, kad (individuāli vai sistēmiski ⁽⁷¹⁾) nav ievēroti noteikumi par izvairīšanos no interešu konfliktiem, kas paredzēti FR 2012 59. panta 2. punkta b) apakšpunktā un FR 2018 63. panta 2. punkta c) apakšpunktā. Interešu konflikta noteikumu neievērošanas gadījumā dalībvalstis var piemērot finanšu korekcijas un atgūt līdzekļus ⁽⁷²⁾, kā paredzēts nozaru noteikumos un/vai citos tiesiskās aizsardzības veidos.

Piemērs

Vienā svarīgā gadījumā subjekts, kas tika izmantots sadarbības programmu īstenošanai, bija pilnībā jālikvidē, jo daži tā valdes locekļi bija arī vadījuši tehniskās palīdzības birojus, attiecībā uz kuriem pastāvēja iespējamība saņemt un kuri saņēma tā konsultāciju pakalpojumus. Revīzijas palāta to kritizēja Īpašajā ziņojumā Nr. 1/96. Viens no attiecīgajiem birojiem iesniedza prasību pret Revīzijas palātu par neslavas celšanu, ko tas zaudēja. Savā spriedumā par šo konkrēto lietu Tiesa norādīja, ka “interesu konflikts objektīvi un pats par sevi ir nopietns pārkāpums bez vajadzības to kvalificēt, ņemot vērā attiecīgo pušu nodomus un to, vai tās rīkojās labticīgi vai negodprātīgi” (pasvītrojums pievienots) ⁽⁷³⁾ ⁽⁷⁴⁾.

Kā paskaidrots 3.2.3. nodaļā, objektīvi uztverta interešu konflikta esamība ir jāvērtē neatkarīgi no attiecīgās personas nodoma. Komisija uzskata, ka neatrīsināts objektīvi uztverts interešu konflikts ir pārkāpums. Šādi pārkāpumi ir jānovērš, bet, ja tas neizdodas, tie būtu jāatklāj un jālabo kompetentajām valsts iestādēm ⁽⁷⁵⁾. Dalībvalstu iestādes atbalsta saņēmējiem / galasaņēmējiem varētu piemērot mērķorientētākus korektīvus pasākumus un sankcijas/sodus, pamatojoties uz valsts tiesību aktiem un ar tiem noslēgtajiem nolīgumiem un līgumiem.

Līdzīgi kā 5.2. nodaļā aprakstītajā situācijā, ja runa ir par finanšu korekcijām gadījumā, kad netiek ievēroti piemērojami noteikumi par publisko iepirkumu ⁽⁷⁶⁾, nav jāpierāda, ka objektīvi uztverts interešu konflikts ir bijusi faktiskā ietekme vai ka objektīvi uztvertais interešu konflikts ir tīši izmantots nolūkā sniegt labumu konkrētai personai/subjektam (tas būtu svarīgi tikai krāpnieciska pārkāpuma konstatēšanai).

Ja tiek atklāts interešu konflikts, dalībvalstu iestādēm būtu jāapsver iespējamā ietekme uz citām darbībām vai līgumiem saistībā ar attiecīgo darbību / attiecīgajām ieinteresētajām personām un pienācīgi jārikojas, lai novērstu turpmākas interešu konflikta situācijas.

⁽⁷¹⁾ Informācijai sk. arī 1) Tiesas 2005. gada 27. oktobra spriedumu Grieķija/Komisija C-387/03, ECLI:EU:C:2005:646 un 2) Vispārējās tiesas 2015. gada 25. februāra spriedumu Polija/Komisija T-257/13, ECLI:EU:T:2015:111, KLP jomā.

⁽⁷²⁾ Attiecībā uz KLP sk. jo īpaši 2013. gada 17. decembra Regulas (ES) Nr. 1306/2013 54.–56. pantu.

⁽⁷³⁾ Pirmās instances tiesas 1999. gada 15. jūnija spriedums *Ismeri Europa Srl* / Revīzijas palāta T-277/97, ECLI:EU:T:1999:124, un apelācijas sūdzība, 123. punkts. Tajā pašā lietā (146. punkts) interešu konflikts attiecībā uz publisko līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanu jau apdraud ES līdzekļu pareizu pārvaldību un visiem vienlīdzīgu piekļuvi šādiem līgumiem. Tādējādi tam nav arī jārada kvantitatīvi nosakāms būtisks kaitējums.

⁽⁷⁴⁾ Vispārējās tiesas 2013. gada 20. marta spriedums *Nexans France* / kopuzņēmums *Fusion for Energy* T-415/10, ECLI:EU:T:2013:141, 114. punkts. Tas, ka pretendents, pat ja tam nav nodoma to darīt, var ietekmēt uzaicinājuma iesniegt piedāvājumus nosacījumus sev labvēlīgā veidā, ir interešu konflikta situācija.

⁽⁷⁵⁾ FR 2018 63. panta 2. punkts: “2. Pildot ar budžeta izpildi saistītus uzdevumus, dalībvalstis veic visus vajadzīgos pasākumus, tostarp likumdošanas, regulatīvos un administratīvos pasākumus, lai aizsargātu Savienības finanšu intereses, proti: (...) c) novēršot, atklājot un labojot pārkāpumus un krāpšanu; (...) Tās arī veic nepamatoti izmaksāto līdzekļu atgūšanu un vajadzības gadījumā šajā sakarā ceļ prasību tiesā. Dalībvalstis saņēmējiem piemēro iedarbīgus, preventīvus un samērīgus sodus, ja to paredz speciālie nozares noteikumi vai konkrēti noteikumi valsts tiesībās.”

⁽⁷⁶⁾ Sk. pārkāpuma veidu Nr. 21 pielikumā Komisijas Lēmumam C(2019) 3452 final (2019. gada 14. maijs), ar ko nosaka pamatnostādnes par tādu finanšu korekciju noteikšanu, kuras veic attiecībā uz Savienības finansētiem izdevumiem, ja netiek ievēroti publiskajam iepirkumam piemērojami noteikumi.

- Saskaņā ar starptautiski atzītiem revīzijas standartiem veiktas revīzijas nodrošināšana par to, kā valstu neatkarīgas revīzijas struktūras izmanto līdzekļus, papildus kontrolēm, ko veic valsts iestādes, kuras ir atbildīgas par ES līdzekļu pārvaldību (vai to atbildības ietvaros). Šo struktūru revīzijas atzinumi nodrošina pamatu vispārējam ticamības apliecinājumam par ES līdzekļu izlietojumu. Tomēr Komisijas paļaušanās uz valstu revīzijas atzinumiem neliedz tai veikt turpmākas revīzijas par ES līdzekļu izlietojumu un neietekmē Komisijas pienākumu, veicot riska novērtējumu, uzraudzīt dalībvalstīs izveidotās kontroles sistēmas.

Komisija ir atbildīga par:

- padomu un norādījumu sniegšanu attiecībā uz valstu iekšējās kontroles sistēmu atbilstību ES prasībām, kā arī šīs atbilstības uzraudzīšanu,
- dalībvalstu iekšējās kontroles sistēmu revīziju, kurā novērtē, vai tās ir efektīvas un piemērotas tam, lai cita starpā novērstu un pārvaldītu interešu konflikta situācijas (uz riska pamata ņemot vērā valsts iestāžu vai citu ES revīzijas struktūru veikto pārbaudi, revīziju un kontroles rezultātus, kas paziņoti Komisijai, un jebkādu citu pieejamo informāciju), un ieteikumu sniegšanu šo sistēmu uzlabošanai,
- revīziju izdevumiem, ko dalībvalstis deklarējušas Komisijai, ar mērķi pārbaudīt atbilstību attiecīgajiem attiecināmības noteikumiem,
- piemērotu ES budžeta aizsardzības pasākumu piemērošanu, piemēram, maksājumu termiņu pārtraukšanu, maksājumu apturēšanu un finanšu korekciju veikšanu gadījumos, kad (individuāli vai sistēmiski) netiek ievēroti noteikumi par izvairīšanos no interešu konfliktiem, kas paredzēti FR 2012 59. panta 6. punkta b) un c) apakšpunktā vai FR 2018 63. panta 8. punkta b) un c) apakšpunktā, kopā ar ieteikumiem dalībvalstīm par piemērotiem korektīviem pasākumiem, tostarp to iekšējās kontroles sistēmu stiprināšanu⁽⁷⁷⁾.

FR 2018 63. panta 8. punkta b) apakšpunktā⁽⁷⁸⁾ Komisijai ir noteikts pienākums izslēgt no ES finansējuma izdevumus piemērojamo tiesību aktu pārkāpuma dēļ. Tas var izrietēt no kontrolēm un revīzijām jebkurā kontroles sistēmu līmenī dalībvalstī, Komisijas veiktajām kontrolēm un revīzijām, Eiropas Revīzijas palātas revīzijām vai Eiropas Biroja krāpšanas apkarošanai (OLAF) veiktām izmeklēšanām, un to mērķis ir atjaunot situāciju, kad līdzfinansētie izdevumi atbilst piemērojamiem tiesību aktiem. Kā paskaidrots iepriekš, par pārkāpumu labošanu galvenokārt atbild dalībvalstis. Komisija var izslēgt izdevumus no ES finansējuma, ja dalībvalsts nav veikusi vajadzīgās darbības, ja ir nopietni trūkumi pārvaldības un kontroles sistēmas efektīvā darbībā vai ja viss ES finansējums kādai darbībai vai tā daļa ir nelikumīgi. Komisija ir pilnvarota piemērot ekstrapolētas vai vienotas likmes korekcijas, ja nav iespējams precīzi noteikt neatbilstīgo izdevumu summu⁽⁷⁹⁾.

Visbeidzot, attiecībā uz dalītas pārvaldības fondiem vispirms tieši valstu iestādēm / struktūrām, kas pārvalda un kontrolē ES līdzekļus, ir jānovērs, jāatklāj, jāziņo par interešu konfliktu situācijām un jālabo tās. Uz šo iestāžu/struktūru veiktajiem pasākumiem joprojām attiecas valstu neatkarīgu revīzijas struktūru veiktās revīzijas, Komisijas veiktā uzraudzība un revīzijas, kā arī Eiropas Revīzijas palātas revīzijas un OLAF izmeklēšanas, ko šis birojs veic, īstenojot savu kompetenci.

5.2. Noteikumi par interešu konfliktiem saskaņā ar iepirkuma direktīvām

FR 2018 61. pants attiecas uz visiem pārvaldības veidiem un visiem ES budžeta izdevumu veidiem.

⁽⁷⁷⁾ COM(2014) 38 final, Komisijas ziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam "ES pretkorupcijas ziņojums", 26. lpp., <https://eur-lex.europa.eu/procedure/EN/1041639>.

⁽⁷⁸⁾ FR 2018 63. panta 8. punkta b) apakšpunkts: "8. Lai nodrošinātu to, ka Savienības līdzekļi tiek izmantoti saskaņā ar piemērojamiem noteikumiem, Komisija: (...) b) izslēdz no Savienības finansējuma izdevumus, par kuriem izmaksā veikta, pārkāpjot piemērojamās tiesības";.

⁽⁷⁹⁾ Komisijas revīzijās un OLAF izmeklēšanās gan sistēmas līmenī, gan atsevišķu darbību līmenī iepriekš ir iegūti vairāki konstatējumi, kas saistīti ar interešu konfliktu. Attiecībā uz konstatējumiem, kas saistīti ar dalībvalstī izveidoto sistēmu interešu konfliktu novēršanai, atklāšanai un mazināšanai, ir sniegti sistēmas ieteikumi un ir piemērotas vienotas likmes korekcijas konstatēto sistēmas nepilnību dēļ, aptverot arī jautājumus, kas saistīti ar interešu konfliktiem. Ja atsevišķus projektus ietekmēja interešu konflikti ar finanšu risku, konstatējumu rezultātā tika veiktas 100 % finanšu korekcijas attiecībā uz izdevumiem, kurus skāris interešu konflikts.

Iepirkuma direktīvās⁽⁸⁰⁾ izklāstītie publiskā iepirkuma noteikumi attiecas uz dalīto pārvaldību, jo īpaši uz atbalsta saņēmēju dalībvalstī, kas ir līgumslēdzēja iestāde⁽⁸¹⁾ un piešķir līgumu slēgšanas tiesības, lai īstenotu no ES budžeta finansētu projektu.

Iepirkuma noteikumi ir valsts tiesību akti, jo īpaši tādi, kas tiek pieņemti, dalībvalstīm transponējot iepirkuma direktīvas, vai arī tie var tieši izrietēt no vispārīgiem principiem, kas nostiprināti ES tiesību aktos.

Jāatzīmē, ka iepirkuma direktīvu darbības joma ir ierobežota, jo īpaši ar minimālajām robežvērtībām attiecībā uz iepirkuma vērtību bez PVN. Turklāt, ņemot vērā transponēšanas termiņu 2016. gada 18. aprīlī, 2014. gada iepirkuma direktīvas ir piemērojamas vēlākais no minētā datuma vai agrāk, ja tās pirms minētā datuma ir transponētas valsts tiesību aktos.

Saskaņā ar iepriekšējās Iepirkuma direktīvas⁽⁸²⁾ 2. pantu prasība izvairīties no interešu konfliktiem izrietēja no vienlīdzīgas attieksmes un pārredzamības principiem, kas nostiprināti šajā tiesību normā⁽⁸³⁾. Papildus direktīvām Tiesa ir norādījusi, ka pat tad, ja direktīvās nav noteikumu, kas īpaši reglamentētu jebkuru strīdīgu jautājumu⁽⁸⁴⁾, vai ja izskatāmā lieta neietilpst direktīvu piemērošanas jomā⁽⁸⁵⁾ (⁽⁸⁶⁾), dalībvalstu līgumslēdzējām iestādēm ir pienākums ievērot Līguma pamatnoteikumus kopumā un it īpaši vienlīdzīgas attieksmes principu. Līdz ar to pārredzamības princips ir piemērojams arī šajā kontekstā nolūkā nodrošināt, ka tiek rūpīgi pārbaudīts, vai ir ievērots vienlīdzīgas attieksmes princips⁽⁸⁷⁾.

Ja vienlīdzīgas attieksmes un pārredzamības principi, uz kuriem balstījās prasība izvairīties no interešu konfliktiem, tādējādi tiek vispārēji piemēroti publiskā iepirkuma jomā, tad izvairīšanās no interešu konfliktiem ir jāuzskata par vienlīdz piemērojamu šajā jomā.

Jaunās PI direktīvas⁽⁸⁸⁾ 24. pantā dalībvalstīm ir noteikts pienākums nodrošināt, ka līgumslēdzējas iestādes veic atbilstīgus pasākumus, lai efektīvi novērstu, konstatētu un labotu interešu konfliktus, kas izriet no iepirkuma procedūrām, un tajā ir noteikta interešu konflikta jēdziena definīcija šādā veidā:

Direktīvas 2014/24/ES 24. pants

“Dalībvalstis nodrošina, ka līgumslēdzējas iestādes veic atbilstīgus pasākumus, lai efektīvi novērstu, konstatētu un labotu *interesu konfliktus*, kas rodas iepirkuma procedūru rīkošanā, nolūkā nepieļaut nekādu konkurences izkropļošanu un nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret visiem ekonomikas dalībniekiem.

Interesu konflikta jēdziens ietver vismaz visas tās situācijas, kad līgumslēdzējas iestādes personāla locekļiem vai tāda iepirkumu pakalpojumu sniedzēja personāla locekļiem, kas rīkojas līgumslēdzējas iestādes vārdā, kuri ir iesaistīti iepirkuma procedūras rīkošanā vai var ietekmēt šīs procedūras iznākumu, ir tieša vai netieša finansiāla, ekonomiska vai cita veida personas ieinteresētība, ko var uzskatīt par tādu, kas kompromitē viņu objektivitāti un neatkarību iepirkuma procedūras kontekstā.”

⁽⁸⁰⁾ Direktīva 2014/23/ES, Direktīva 2014/24/ES un Direktīva 2014/25/ES. Ciktāl direktīvas nav piemērojamas, iepirkuma noteikumi ietilpst Līguma darbības jomā, kā arī valstu publiskā iepirkuma tiesību aktu darbības jomā.

⁽⁸¹⁾ ES iestāžu publiskā iepirkuma noteikumi ir paredzēti FR 2018.

⁽⁸²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/18/EK (2004. gada 31. marts) par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru (OV L 134, 30.4.2004., 114. lpp.).

⁽⁸³⁾ Tiesas 2015. gada 12. marta spriedums *eVigilo Ltd.* C-538/13, ECLI:EU:C:2015:166, 35. punkts.

⁽⁸⁴⁾ Tiesas 2002. gada 18. jūnija spriedums *Hospital Ingenieure Krankenhaus-Planungs- GmbH (HI) | Stadt Wien* C-92/00, ECLI:EU:C:2002:379, 47. punkts.

⁽⁸⁵⁾ Tiesas 2000. gada 7. decembra spriedums *Telaustria Verlags GmbH un Telefonadress GmbH | Telekom Austria AG* C-324/98, ECLI:EU:C:2000:669, 60. punkts.

⁽⁸⁶⁾ Tiesas 2003. gada 23. janvāra spriedums *Makedoniko Metro un Mikhaniki AE | Elliniko Dimosio* C-57/01, ECLI:EU:C:2003:47, 69. punkts. Sk. arī spriedumus, kas minēti 16. un 17. zemsvītras piezīmē un 1.1. iedaļā Komisijas skaidrojošajā paziņojumā 2006/C 179/02 par Kopienas tiesību aktiem, ko piemēro līguma slēgšanas tiesību piešķiršanā, uz ko neattiecas vai tikai daļēji attiecas publiskā iepirkuma direktīvu noteikumi (OV C 179, 1.8.2006., 2. lpp.).

⁽⁸⁷⁾ Tiesas 2000. gada 7. decembra spriedums *Telaustria Verlags GmbH un Telefonadress GmbH | Telekom Austria AG* C-324/98, ECLI:EU:C:2000:669, 61.–63. punkts.

⁽⁸⁸⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/24/ES (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK (OV L 94, 28.3.2014., 65. lpp.).

Saskaņā ar šo noteikumu līgumslēdzējām iestādēm ir pienākums veikt atbilstīgus pasākumus un ieviest sistēmas, kas spēj atklāt, novērst un labot interešu konfliktus publiskā iepirkuma jomā⁽⁸⁹⁾. Tas attiecas uz visiem iepirkuma procedūras posmiem (piedāvājuma sagatavošana, pretendentu/kandidātu atlase un līguma slēgšanas tiesību piešķiršana, kā arī pēckonkursa posms).

PI direktīvas formulējums nav preskriptīvs attiecībā uz pasākumiem un mehānismiem šo mērķu sasniegšanai. Dalībvalstu ziņā ir noteikt vispiemērotākos risinājumus, ko pieļauj valstu jurisdikcijas. Jebkurā gadījumā dalībvalstīm ir jānodrošina informācija un norādījumi līgumslēdzējām iestādēm un ekonomikas dalībniekiem, kā noteikts PI direktīvas 83. panta 4. punktā.

Saskaņā ar PI direktīvas 24. panta mērķi, proti, aizsargāt godīgu konkurenci un vienlīdzīgu attieksmi pret pretendentiem, PI direktīvas 57. panta 4. punkta e) apakšpunktā dalībvalstīm ir atļauts (lai gan nav uzlikts par pienākumu) paredzēt pretendenta izslēgšanas iemeslu, ja interešu konfliktu 24. panta izpratnē nevar efektīvi novērst ar citiem, mazāk ierobežojošiem pasākumiem.

Tradicionāli par interešu konfliktu kvalificē lietas, kurām raksturīga pretendenta iesaistīšanās uzaicinājuma iesniegt piedāvājumu sagatavošanā. Šie gadījumi tagad ir reglamentēti atsevišķi PI direktīvas 41. pantā, kurā līgumslēdzējai iestādei ir noteikts pienākums veikt atbilstīgus pasākumus, lai nepieļautu nekādu konkurences izkropļošanu. Saskaņā ar PI direktīvas 57. panta 4. punkta f) apakšpunktu dalībvalstis var paredzēt, ka pretendentu izslēdz, ja situāciju nevar efektīvi novērst ar citiem, mazāk ierobežojošiem pasākumiem (piemēram, apmainoties ar attiecīgo informāciju ar visiem pretendentiem un nosakot atbilstošus termiņus piedāvājumu saņemšanai). Pirms šādas izslēgšanas pretendentiem dod iespēju pierādīt, ka viņu iesaistīšanās iepirkuma procedūras sagatavošanā nevar izkropļot konkurenci⁽⁹⁰⁾ ⁽⁹¹⁾.

PI direktīvas 58. panta 1. punkta c) apakšpunktā ir noteikts atlases kritēriju satvars, tostarp attiecībā uz pretendenta tehniskajām un profesionālajām spējām. PI direktīvas 58. panta 4. punktā ir precizēti šāda veida kritēriji: līgumslēdzēja iestāde var pieņemt, ka ekonomikas dalībniekam nav nepieciešamo profesionālo spēju, ja līgumslēdzēja iestāde ir konstatējusi, ka ekonomikas dalībniekam ir interešu konflikts, kas var negatīvi ietekmēt līguma izpildi. Šā noteikuma loģika vienlīdz attiecas uz gadījumiem, kas neietilpst PI direktīvas piemērošanas jomā tādā nozīmē, ka (valsts tiesību aktu robežās) līgumslēdzējai iestādei ir iespēja (bet saskaņā ar PI direktīvu tai nav pienākuma) izslēgt pretendentu no līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas, ja šis pretendents ir nonācis interešu konfliktā.

Valstu iestādēm vajadzēja veikt nepieciešamos pasākumus nolūkā nodrošināt, ka līdz transponēšanas termiņam (2016. gada 18. aprīlim) ir ieviesti visi pasākumi ar mērķi nodrošināt atbilstību PI direktīvai. Līdz 2017. gada aprīlim un pēc tam reizi trijos gados dalībvalstīm ir jāiesniedz Komisijai ziņojums par visbiežāk sastopamajiem nepareizas piemērošanas vai 7

⁽⁸⁹⁾ Tiesas 2001. gada 10. jūlija spriedums *Ismeri Europa / Revīzijas palāta C-315/99 P*, ECLI:EU:C:2001:391, 47. punkts: "(..) Pirmās instances tiesa ir definējusi "interesu konflikta" jēdzienu tādā ziņā, ka fakts, ka "kāds, kas palīdz izvērtēt un atlasīt piedāvājumus, kas attiecas uz publisko līgumu, ir piešķirjis līgumu sev", ir atbilstīga, būtiska un indikatīva norāde par attiecīgās iestādes vai struktūras nopietnu nepareizu darbību.

⁽⁹⁰⁾ Tiesas 2005. gada 3. marta spriedums *Fabricom SA / Beļģija C-21/03 un C-34/03*, ECLI:EU:C:2005:127, 36. punkts, kurā ir konstatēta neatbilstība starp Kopienas tiesību aktiem un valsts tiesību normu, "saskaņā ar kuru personai, kas veikusi ar minētajiem būvdarbiem, piegādēm vai pakalpojumiem saistītu pētījumu, pārbaudi, analīzi vai izstrādi, netiek atļauts iesniegt dalības pieteikumu vai piedāvājumu būvdarbu, piegāžu vai pakalpojumu publiskajam iepirkumam, neparedzot šai personai iespēju pierādīt, ka konkrētajos apstākļos tās iegūtā pieredze nevarēja izkropļot konkurenci."

⁽⁹¹⁾ Vispārējās tiesas (otrā palāta) 2015. gada 13. oktobra spriedums *Intrasoft International SA / Eiropas Komisija T-403/12*, ECLI:EU:T:2015:774, 76. punkts: "Nav absolūta līgumslēdzējas iestādes pienākuma sistemātiski izslēgt pretendētus, kuri atrodas interešu konflikta situācijā, jo tāda izslēgšana nav pamatota gadījumos, kad ir iespējams pierādīt, ka šāda situācija neietekmē to rīcību saistībā ar konkursa procedūru un ka tā nerada reālu risku, ka izveidosies prakse, kas var izkropļot pretendentu konkurenci. Turpretī tāda pretendenta, kurš atrodas interešu konflikta situācijā, izslēgšana ir nepieciešama, kad nav piemērotāka līdzekļa, lai izvairītos no jebkāda veida vienlīdzīgas attieksmes pret pretendentiem principa un pārskatāmības principa pārkāpuma (spriedums *Nexans France / Entreprise commune Fusion for Energy*, minēts 75. punktā, EU:T:2013:141, 116. un 117. punkts)."

tiesiskās nenoteiktības avotiem, kā arī par krāpšanas, korupcijas, interešu konfliktu un citu nopietnu pārkāpumu novēršanu, konstatēšanu un pienācīgu ziņošanu par tiem, kā noteikts PI direktīvas 83. panta 3. punktā. Līdzīgi noteikumi ir iekļauti īpašajās iepirkuma direktīvās par koncesijām ⁽⁹²⁾ un komunālajiem pakalpojumiem ⁽⁹³⁾.

Piemēri gadījumiem, kad interešu konflikti radušies publiskā iepirkuma procedūrās

1. Publiskā iepirkuma procedūrā, kas tika īstenota kādā projektā saistībā ar darbībām uzņēmējdarbības izaugsmes veicināšanai, tika konstatēts interešu konflikts, jo konkursa procedūras laikā vienīgā pretendenta uzņēmuma izpilddirektoru, kura uzdevums bija sagatavot iepirkuma procedūras tehniskās specifikācijas, nodarbināja līgumslēdzēja iestāde. Rezultātā visi ar šo publisko iepirkumu saistītie izdevumi bija neatbilstīgi (nevarēja pretendēt uz līdzfinansējumu).
2. Publiskā iepirkuma procedūrā, kas tika īstenota saistībā ar tehnoloģiju atjaunošanas projektu videi draudzīgā veidā, uzvarēja sabiedrība, kuras daļas piederēja tā konsultējošā uzņēmuma vadītājam, kas līgumslēdzējai iestādei sniedza konsultācijas par tehnisko dokumentāciju. Lai sagatavotu publiskā iepirkuma procedūru, līgumslēdzēja iestāde izvēlējās citu konsultējošo uzņēmumu, kas nav saistīts ar uzvarētāju. Publiskā iepirkuma konsultējošais uzņēmums veica darbu tikai saistībā ar uzaicinājuma juridisko daļu un uzaicinājuma iesniegt piedāvājumus tehniskajās specifikācijās izmantoja tehnisko dokumentāciju, ko sagatavoja pirmais konsultāciju uzņēmums. Līgumslēdzēja iestāde neveica piemērotus pasākumus, lai izvairītos no konkurences izkropļojumiem. Rezultātā visi ar šo publisko iepirkumu saistītie izdevumi bija neatbilstīgi (nevarēja pretendēt uz līdzfinansējumu).
3. Publiskā iepirkuma procedūrā bija jāiesniedz trīs neatkarīgi piedāvājumi saskaņā ar valsts noteikumiem, taču atbalsta saņēmējs (līgumslēdzēja iestāde) izvēlējās tāda pretendenta piedāvājumu, kura īpašnieks bija arī atbalsta saņēmēja vienīgais īpašnieks (šajā gadījumā nav izpildīti nosacījumi attiecībā uz iekšējo piešķiršanu). Šajā gadījumā vadošā iestāde nav pienācīgi pārbaudījusi situāciju, kurā atbalsta saņēmējs un tā darbuzņēmēji nav neatkarīgi. Lai gan piedāvājums bija vislētākais, tika secināts, ka visi ar šo publiskā iepirkuma līgumu saistītie izdevumi ir neatbilstīgi un līdz ar to neattiecināmi līdzfinansējuma saņemšanai.

Publiskā iepirkuma noteikumu pārkāpuma rezultātā var tikt veiktas finanšu korekcijas vai piemēroti citi tiesiskās aizsardzības līdzekļi. Komisija 2013. gadā ⁽⁹⁴⁾ un 2019. gadā ⁽⁹⁵⁾ pieņēma pamatnostādnes par tādu finanšu korekciju noteikšanu, kuras publiskajam iepirkumam piemērojamo noteikumu neievērošanas gadījumā veic attiecībā uz izdevumiem, ko finansē Savienība.

Līdzīgi kā 2013. gada pamatnostādnēs, 2019. gada pamatnostādnēs ir noteiktas vienotas finanšu korekcijas likmes attiecībā uz gadījumiem, kas saistīti ar interešu konfliktiem, "kad saskaņā ar Direktīvas 2014/24/ES 24. pantu (vai Direktīvas 2014/23/ES 35. pantu vai Direktīvas 2014/25/ES 42. pantu) ir konstatēts neatklāts vai nepietiekami ierobežots interešu konflikts un attiecīgais pretendents ir veiksmīgi noslēdzis attiecīgo(-os) līgumu(-us)" ⁽⁹⁶⁾. Interešu konflikts var rasties jau projekta sagatavošanas posmā, ciktāl projekta sagatavošana ir ietekmējusi projekta dokumentāciju / konkursa procedūru. Sūdzības iesniedzējam nav jāpierāda, ka interešu konflikts ir materializējies ⁽⁹⁷⁾.

⁽⁹²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/23/ES (2014. gada 26. februāris) par koncesijas līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanu (OV L 94, 28.3.2014., 1. lpp.) 35. pants, 38. panta 7. punkta d) apakšpunkts un 45. panta 3. un 4. punkts.

⁽⁹³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/25/ES (2014. gada 26. februāris) par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, un ar ko atceļ Direktīvu 2004/17/EK (OV L 94, 28.3.2014., 243. lpp.), 42., 59. pants, 80. panta 1. punkts un 99. panta 3. un 4. punkts

⁽⁹⁴⁾ Komisijas Lēmums, ar ko nosaka un apstiprina pamatnostādnes par tādu finanšu korekciju noteikšanu, kuras publiskā iepirkuma noteikumu neievērošanas gadījumā Komisija veic attiecībā uz izdevumiem, ko finansē Savienība saskaņā ar dalīto pārvaldību, C(2013) 9527 final, 19.12.2013.

⁽⁹⁵⁾ Komisijas Lēmums C(2019) 3452 final (2019. gada 14. maijs), ar ko nosaka pamatnostādnes par tādu finanšu korekciju noteikšanu, kuras veic attiecībā uz Savienības finansētiem izdevumiem, ja netiek ievēroti publiskajam iepirkumam piemērojamie noteikumi.

⁽⁹⁶⁾ Interešu konflikts, kurā iesaistīts cits, nevis uzvarējušais pretendents, arī tiek uzskatīts par iepirkuma direktīvu noteikumu pārkāpumu, tomēr Komisijas pamatnostādnēs nav paredzēta finanšu korekcija par šādu pārkāpumu, jo tikai uzvarējušais piedāvājums varētu saņemt līdzfinansējumu no ES budžeta.

⁽⁹⁷⁾ Tiesas 2015. gada 12. marta spriedums *eVigilo Ltd.* C-538/13, ECLI:EU:C:2015:166, 31.–47. punkts.

Attiecībā uz nosacījumu par neatklātu un nepietiekami ierobežotu interešu konfliktu – ar to ir domāts i) attiecīgās personas pienākums iepriekš informēt par jebkādu saskaņātu interešu konfliktu un ii) riska mazināšanas pasākumu īstenošana, ar kuriem līgumslēdzēja iestāde risina šādas situācijas. Šiem pasākumiem, pirmkārt, jābūt vēršot uz attiecīgo līgumslēdzēja iestādes personu (t. i., šī persona pārtrauc visas darbības, kas saistītas ar attiecīgo piedāvājumu, piemēram, vērtēšanas komisijas loceklis tiek izslēgts no paneļkomitejas). Ja šādi pasākumi nav pietiekami, lai mazinātu interešu konfliktu (piemēram, attiecīgā persona ir bijusi iesaistīta iepirkuma procedūras posmos, kas jau ir notikuši, un tos nevar mainīt/atkārtot), līgumslēdzējai iestādei būtu jāveic turpmāki pasākumi attiecībā uz konkrēto pretendentu (piemēram, pretendenta izslēgšana no konkursa procedūras – iespēja, kas minēta arī PI direktīvas 57. panta 4. punkta e) apakšpunktā).

Nav jāpierāda interešu konflikta faktiska ietekme (arī saistībā ar uztveres jēdzienu interešu konflikta definīcijā) uz konkrētu lēmumu pieņemšanas procesu. Proti, nav nepieciešams pierādīt, ka interešu konflikts ir apzināti izmantots uzvarējušā pretendenta labā (pierādījumi būtu svarīgi tikai nolūkā konstatēt krāpniecisku pārkāpumu).

Piemērs

Persona X ir viens no pieciem piedāvājumu vērtēšanas komisijas locekļiem. Laikā, kad tika izvērtēti piedāvājumi un pieņemti lēmumi par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu, X nodarbināja uzvarējušais pretendents Y amatā, kurā X bija atbildīgs par uzdevumiem, kuri saistīti ar piedāvājuma priekšmetu, tomēr X nav ziņojis par šo nodarbinātību, pārkāpjot savu procesuālo pienākumu.

Neatkarīgi no personas X konkrētās un materiālās ietekmes uz piešķiršanas lēmumu un konkrētajiem apstākļiem (vērtēšanas komisijas lēmumu pieņemšanas kārtība saskaņā ar objektīviem piešķiršanas kritērijiem, seši pretendenti, kas piedalās konkursā utt.) situācija rada interešu konfliktu. Finanšu korekciju piemēro saskaņā ar Komisijas pamatnostādņēm par finanšu korekcijām publiskajā iepirkumā, ja ir izpildīti abi šajās pamatnostādņēs minētie nosacījumi, t. i., 1) interešu konflikts netika atklāts un/vai pietiekami ierobežots (vai nu personas X pusē, vai uzņēmuma Y pusē) un 2) šis interešu konflikts skar uzvarējušo uzņēmumu.

Lai iegūtu sīkāku informāciju par izvairīšanos no interešu konflikta iepirkuma kontekstā, sk. šādus dokumentus: i) PI direktīvas, ii) "Interesu konfliktu konstatēšana publiskā iepirkuma procedūrās strukturālu darbību veikšanai. Praktiska rokasgrāmata vadītājiem (2013)" ⁽⁹⁸⁾; iii) "Norādījumi publiskā iepirkuma speciālistiem par to, kā nepieļaut tipiskākās kļūdas projektos, kurus finansē Eiropas strukturālie un investīciju fondi. 2018. gada februāris" ⁽⁹⁹⁾; un iv) REGIO ĢD sagatavots pētījums par KNR 125. panta 4. punkta c) apakšpunkta īstenošanu dalībvalstīs "Krāpšanas un korupcijas novēršana Eiropas strukturālo un investīciju fondu apgūvē – ES dalībvalstu prakses apkopojums" ⁽¹⁰⁰⁾.

5.3. Konkrēti elementi attiecībā uz dalītas pārvaldības finanšu instrumentiem

Ja ES fondu līdzekļus izlieto, izmantojot finanšu instrumentus, katrā finanšu instrumenta darbības īstenošanas posmā ir jāveic preventīvi un riska mazināšanas pasākumi, sākot no struktūru atlases finanšu instrumentu īstenošanai ⁽¹⁰¹⁾ līdz galasaņēmēju atlasei. KNR 38. panta 5. punktā ir noteikts, ka šo struktūru atlases pamatā jābūt atklātām, pārredzamām, samērīgām un nediskriminējošām procedūrām, izvairoties no interešu konflikta.

⁽⁹⁸⁾ Šos norādījumus izstrādājusi dalībvalstu ekspertu grupa, kuru koordinē OLAF Krāpšanas novēršanas koordinācijas padomdevējas komitejas (COCOLAF) aizgādībā: https://ec.europa.eu/sfc/sites/sfc/2014/files/sfc-files/2013_11_12-Final-guide-on-conflict-of-interests-EN.pdf

⁽⁹⁹⁾ https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/public_procurement/2018/guidance_public_procurement_2018_lv.pdf

⁽¹⁰⁰⁾ https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/implement_article125_fraud_en.pdf

⁽¹⁰¹⁾ Sīkāku informāciju par to struktūru atlasī, kuras īsteno finanšu instrumentus, sk. Komisijas paziņojumā "Norādījumi dalībvalstīm par tādu struktūru atlasī, kuras īsteno finanšu instrumentus" (OV C 276, 29.7.2016., 1. lpp.).

Komisijas Deleģētās regulas (ES) Nr. 480/2014 ⁽¹⁰²⁾ 7. panta 2. punktā noteikts, ka struktūru atlasei jābūt pārredzamai un objektīvi pamatotai un ka tā nedrīkst radīt interešu konfliktus. Tajā arī noteikts, ka gadījumos, kad struktūra, kas īsteno finanšu instrumentu, piešķir savus finanšu līdzekļus finanšu instrumentam vai daļa risku, ir nepieciešami pasākumi iespējamo interešu konfliktu mazināšanai.

Turklāt Komisijas Deleģētās regulas (ES) Nr. 480/2014 6. panta 1. punkta a) apakšpunktā ir noteikts, ka galasaņēmēju atlasei jābūt pārredzamai un objektīvi pamatotai un ka tā nedrīkst radīt interešu konfliktu.

6. IESPĒJAMIE PASĀKUMI NOLŪKĀ IZVAIRĪTIES NO INTEREŠU KONFLIKTIEM UN TO PĀRVALDĪBAI

Risinot interešu konfliktus, galvenā uzmanība būtu jāpievērš novēršanai, jo atklāt un labot šādas situācijas ir daudz grūtāk. Ir vērts paturēt prātā, ka interešu konflikti var rasties jebkurā ES budžeta izpildes posmā. Līdz ar to visos to novēršanas un risināšanas pasākumos būtu jāņem vērā īstenošanas iepriekšējie posmi nolūkā pēc iespējas plašāk izmantot novēršanu, nevis labošanu. Turklāt pasākumiem interešu konfliktu novēršanai un risināšanai vajadzētu būt efektīviem, samērīgiem, pārredzamiem un regulāri atjauninātiem (ņemot vērā jebkādas tiesiskās, politiskās vai institucionālās izmaiņas).

Šajā nodaļā ir sniegts neizsmelošs ierosinājumu un ieteikumu saraksts attiecībā uz pasākumiem, kurus varētu ieviest, lai izvairītos no interešu konflikta situācijām un tās pārvaldītu. Šo ierosinājumu un ieteikumu mērķis ir sniegt ES iestādēm un dalībvalstu iestādēm norādījumus un instrumentus nolūkā palīdzēt tām izvairīties no interešu konfliktiem.

Papildu skaidrojumus un piemērus skatiet ESAO (Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas) un SIGMA (atbalsts pārvaldības un vadības uzlabošanai ⁽¹⁰³⁾) plašajā darbā interešu konfliktu jomā ⁽¹⁰⁴⁾ un 4. nodaļā minētajā ES iestāžu tiesiskajā regulējumā.

⁽¹⁰²⁾ Komisijas Deleģētā regula (ES) Nr. 480/2014 (2014. gada 3. marts), ar kuru papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1303/2013, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu (OV L 138, 13.5.2014., 5. lpp.).

⁽¹⁰³⁾ SIGMA ir ESAO un Eiropas Savienības kopīga iniciatīva, ko galvenokārt finansē ar ES līdzekļiem.

⁽¹⁰⁴⁾ 1. ESAO *Managing Conflict of Interest in the Public Sector* (2005), <https://www.oecd.org/gov/ethics/49107986.pdf>

2. ESAO *Managing Conflict of Interest in the Public Sector*, ESAO pamatnostādnes un valstu pieredze (2003), 24. lpp., <http://www.oecd.org/corruption/ethics/48994419.pdf>

3. ESAO pamatnostādnes *Guidelines for managing conflict of interest in the public service – report on Implementation* (2007).

4. Padomes ieteikums par ESAO pamatnostādņēm par interešu konfliktu pārvaldību civildienestā, OECD/LEGAL/0316, <https://legalinstruments.oecd.org/public/doc/130/130.en.pdf>

5. SIGMA (atbalsts pārvaldības un vadības uzlabošanai) – ESAO un ES kopīga iniciatīva, ko galvenokārt finansē ES – dokuments 36 – GOV/SIGMA(2006)1/REV1, [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=gov/sigma\(2006\)1/REV1](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=gov/sigma(2006)1/REV1)

6. ESAO (2017), *Recommendation on Public Integrity*, <http://www.oecd.org/gov/ethics/OECD-Recommendation-Public-Integrity.pdf>

7. ESAO (2014), *Survey on managing conflict of interest in the executive branch and whistle-blower protection*, <https://www.oecd.org/governance/ethics/2014-survey-managing-conflict-of-interest.pdf>

8. ESAO (2010), *Post Public Employment – Good Practices for Preventing Conflict of Interest*, <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264056701-en.pdf?expires=1578648145&id=id&accname=oid031827&checksum=A96A1-D7335AAB93369841CEF0EA4789>

9. ESAO (2009), *Revolving doors, accountability and transparency: Emerging regulatory concerns and policy solutions in the financial crisis*, [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=GOV/PGC/ETH\(2009\)2&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=GOV/PGC/ETH(2009)2&docLanguage=En)

10. ESAO (2005), *Guidelines for managing conflict of interest in the public service, Policy brief*, https://www.coe.int/t/dg1/legalcooperation/economiccrime/cybercrime/cy%20activity%20Interface2006/143_2006_if_oecd%20Policy%20Brief.pdf

11. ESAO (2019), *Fraud and corruption in European Structural and Investment Funds. A spotlight on common schemes and preventive actions*, <https://www.oecd.org/gov/ethics/prevention-fraud-corruption-european-funds.pdf>

6.1. Informētības palielināšana

Vadītāju pārskatatbildības modelis ir pieeja publiskajā pārvaldē, saskaņā ar kuru vadītājiem ir piešķirta pārskatatbildība par rezultātiem, uzticot viņiem atbildību, ko papildina deleģētas pilnvaras lēmumu pieņemšanai, kā arī autonomija un resursi, kas vajadzīgi gaidīto rezultātu sasniegšanai. Praksē augstākā līmeņa vadītājiem vajadzētu būt pilnvarām un autonomijai, lai viņi būtu atbildīgi par tās organizācijas vai subjekta rezultātiem, kuru paši pārrauga.

Iepriekš minētajā kontekstā interešu konfliktu novēršana ir cieši saistīta ar iesaistīto personu informētību. Ja ir paredzams interešu konflikts, no tā var izvairīties. Tāpēc ir ļoti ieteicams palielināt informētību par interešu konfliktiem. Turklāt ir ārkārtīgi svarīgi, lai pastāvētu spēcīga vadības kultūra ("toņa noteikšana no augšas"), kas atbalsta integritāti, jo augstākās amatpersonas / darbinieki var radīt integritātes kultūru, kurā ikviens ir līdzatbildīgs un atbildīgs par savu rīcību un kurā interešu konflikti netiek pieļauti. Svarīgi ir arī veicināt kultūru, kurā darbinieki var lūgt padomu un norādījumus, nebaudoties no represijām.

ES iestādēm un valstu iestādēm būtu jānodrošina nepārtraukta, visaptveroša un obligāta apmācība par ētiku un godprātību un par to, kā konstatēt, pārvaldīt un uzraudzīt interešu konfliktus. Tā ietver interešu konfliktu piemērus un konsultāciju sniegšanu gadījumā, ja ierēdnim ir šaubas par spēkā esošo politiku vai procedūrām. Starp ieviestajiem pasākumiem varētu būt arī ētikas amatpersonas iecelšana subjektā, kas iesaistīts ES budžeta izpildē. Šāda amatpersona būtu atbildīga par to, lai ikvienai personai, kas to pieprasa, tiktu sniegtas konsultācijas, kas attiecas uz ētikas principu ievērošanu. Lai gan ētikas amatpersonai ir jāievēro dienesta noslēpums, tai varētu būt būtiska nozīme tādas integritātes kultūras izplatīšanā, kuras pamatā ir dialogs un uzticēšanās.

6.2. Politika, noteikumi un procedūras

Ņemot vērā programmu skaitu, lielumu un sarežģītību un darbinieku pieejamību, ir svarīgi nodrošināt, ka funkciju nodalīšanas (vai uzdevumu/pienākumu nošķiršanas) princips tiek pienācīgi īstenots praksē (starp visām struktūrām, kas iesaistītas ES līdzekļu pārvaldībā un/vai kontrolē, kā arī šo struktūru iekšienē), jo tā ir svarīga prasība pārvaldības un kontroles sistēmu izveidei, kā noteikts FR 2018 36. panta 3. punkta a) apakšpunktā.

Katrā struktūrā jābūt: i) rakstiski izklāstītai kārtībai attiecībā uz dažādu funkciju veikšanu un lēmumu pieņemšanas procesu, ii) skaidram funkciju sadalījumam un skaidriem darbinieku amata aprakstiem; iii) pietiekamam skaitam pienācīgi kvalificētu cilvēkresursu dažādos līmeņos un dažādām funkcijām.

Funkciju nodalīšanas princips ir būtisks tiktāl, ciktāl interešu konfliktu iespējamība ir mazāka, ja funkcijas ir pienācīgi nodalītas, t. i., pienācīga funkciju nodalīšana samazina interešu konfliktu risku. Ja nav procedūru, kas nodrošinātu, ka funkcijas ir pienācīgi nodalītas, tas ir pārvaldības un kontroles sistēmu trūkums.

Piemēri saistībā ar funkciju nodalīšanas principu

1. Darbiniekam, kurš bija atbildīgs par ES finansējuma pieteikuma izvērtēšanu, vēlāk tiek uzdots veikt revīziju attiecībā uz tā īstenošanu. Veicot revīziju, darbinieks var uzskatīt, ka viņa atbalsts projekta atlasei būtu jāapstiprina ar pozitīvu ziņojumu par tā īstenošanu. Pat ja ir ļoti dažādi iemesli, kuru dēļ atlasītais projekts varētu būt neveiksmīgs, tas, ka nav skaidri nodalītas funkcijas, var radīt interešu konflikta situāciju.
2. Revīzijas iestāde īsteno dažas tehniskās palīdzības darbības. Ja šādas darbības ir iekļautas revīzijas iestādes revīdējamajā paraugā, šādu darbību revīzija būtu jāveic citam neatkarīgam revidentam nolūkā nodrošināt, ka funkcijas ir pienācīgi nodalītas. Līdzīgas situācijas varētu rasties, piemēram, konkrētas programmas vadošās iestādes līmenī, kad viena un tā pati vadošā iestāde ir arī līdzekļu saņēmēja. Šādos gadījumos vadošās iestādes uzdevumi būtu jānodod citam dienestam (kaut vai tajā pašā organizācijā) un dotāciju pieteikuma izvērtēšanas kārtībā, dotācijas lēmuma apstiprināšanā un vadības pārbaudēs jānodrošina funkciju nošķiršana.

3. Reģionālās ministrijas Ekonomikas departaments norīko balsstiesīgu locekli atlases komitejai.

1. scenārijs. Reģionālās ministrijas Vides departaments piesakās projektam, kurā par atlasīto lemj tās pašas ministrijas Ekonomikas departaments. Novērtējums: i) nav interešu konflikta – ja nepastāv hierarhiskas attiecības starp Ekonomikas departamentu un Vides departamentu, ja Ekonomikas departaments nav bijis iesaistīts Vides departamenta īstenotā projekta sagatavošanā; un ir skaidri nodalītas funkcijas.

2. scenārijs. Ekonomikas departaments piesakās projektam. Novērtējums: interešu konflikts.

Ļoti svarīgi ir arī īstenot ētikas un/vai rīcības kodeksu⁽¹⁰⁵⁾ vai jebkādu citu politiku un procedūras darbā, tostarp noteikumus, kas reglamentē interešu konfliktu pārvaldību organizācijā⁽¹⁰⁶⁾. Visi šie instrumenti ir noderīgi, lai uzlabotu informētību un izstrādātu noteikumus un pienākumus attiecībā uz izvairīšanos no interešu konfliktiem un to pārvaldību. Politikai un procedūrām jābūt nepārprotamām un jāaptver, piemēram, šādi jautājumi:

- interešu konflikti – paskaidrojumi, prasības un procedūras to deklarēšanai, pretrunu procedūras, no kurām izriet iespējama sankciju piemērošana,
- dāvanas un viesmīlības politika⁽¹⁰⁷⁾ – skaidrojumi un darbinieku pienākumi attiecībā uz atbilstību,
- konfidenciāla informācija – skaidrojums un darbinieku pienākumi,
- prasības ziņošanai par aizdomām par krāpšanu, tostarp ziņotāju jeb trauksmes cēlēju aizsardzība (kā minēts FR 2018 142. panta 2. punkta a) apakšpunktā). Trauksmes celšanas politikā un noteikumos būtu jāiekļauj tādi elementi kā informācija par to, par ko ziņot, kā ziņot, kam ziņot, kur atrast atbalstu, par personas datu aizsardzību, trauksmes cēlēju aizsardzības pasākumiem, par to, kā tiks izmeklēta viņu sniegtā informācija un kā tā tiks nodota tālāk, kā arī par sekām attiecībā uz personām, kas atriebjas trauksmes cēlējiem⁽¹⁰⁸⁾.

Ir jābūt ieviestiem tādiem instrumentiem kā tiesību akti, politika un oficiālas procedūras interešu konfliktu regulēšanai, interešu konfliktu riska mazināšanai un radušos lietu risināšanai (sk. arī 3.2. nodaļu). Pastāvīgi mainīgajā vidē politikai un procedūrām ir jā saglabā lietderība un atbilstīgums interešu konfliktu risināšanas vajadzībām, un vajadzības gadījumā tās ir jāatjaunina. Darbiniekiem ir jāapliecina, ka tiek ievēroti paredzētie noteikumi, politika un procedūras.

⁽¹⁰⁵⁾ No Eiropas Parlamenta Budžeta kontroles komitejas ("CONT") pasūtīta pētījuma *Codes of Conduct and Conflicts of Interest at any governance level of the management of EU Funds*: ESAO uzskata, ka starp rīcības kodeksiem un ētikas kodeksiem pastāv definīcijas atšķirība. Rīcības kodekss ir uz noteikumiem balstīts atbilstības pieejas instruments. Tajā pēc iespējas precīzāk un nepārprotamāk aprakstīts, kāda veida rīcība ir gaidāma, un ir noteiktas stingras uzraudzības un sankciju procedūras kodeksa izpildei. Ētikas kodeksa pamatā ir uz vērtībām balstīta pārvaldības pieeja. Tajā galvenā uzmanība pievērsta vispārējām vērtībām, nevis konkrētām pamatnostādņēm, un tas paredz lielāku uzticēšanos darba ņēmēja spējai pieņemt morālus lēmumus. Ētikas kodeksa mērķis ir sekmēt šo vērtību piemērošanu ikdienas reālās dzīves situācijās un izglītēt par to (Bertók, J. & Maesschalck, J. (2009). *Public Sector Ethics: an infrastructure*. Publicēts: ESAO (red.): *No longer business as usual – Fighting Bribery and Corruption*. Parīze. 34. lpp.). Tomēr attiecīgās versijas izvēle ir atkarīga no vairākiem faktoriem, tostarp no spēkā esošā jurisdikcijas tiesiskā regulējuma un organizācijas ētikas kultūras pārvaldības un vadības jomā. Tāpēc vairumā gadījumu ir vēlams hibrīdformāts, kas paredz vispārēju ētikas jomu un skaidras uzvedības instrukcijas (turpat, 35. lpp.).

https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU%282017%29572715

⁽¹⁰⁶⁾ Piemēram, "Eiropas labas administratīvās prakses kodekss", kuru Komisija pieņēma 2000. gada 13. septembrī un kurā izklāstīti principi, kas nosaka Komisijas dienestu administratīvo rīcību, tostarp integritāti un izvairīšanos no interešu konfliktiem, https://ec.europa.eu/info/files/code-good-administrative-behaviour-0_en.

⁽¹⁰⁷⁾ ESAO "Interešu konflikta pārvaldība publiskajā sektorā" ir sniegti piemēri kontrolosarakstiem par dāvanām un citiem labumiem (<https://www.oecd.org/gov/ethics/49107986.pdf>). Sk. arī ES iestāžu tiesisko regulējumu šā dokumenta 4.3. nodaļā, ES Civildienesta noteikumus un ES ētikas standartus.

⁽¹⁰⁸⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/1937 (2019. gada 23. oktobris) par to personu aizsardzību, kuras ziņo par Savienības tiesību aktu pārkāpumiem ESAO (2014), *Survey on managing conflict of interest in the executive branch and whistle-blower protection*, <https://www.oecd.org/governance/ethics/2014-survey-managing-conflict-of-interest.pdf>

Faktiskie juridiskie instrumenti interešu konfliktu regulēšanai dažādās valstīs var atšķirties. Piemēram, var būt i) īpaši tiesību akti, kas paredzēti tādu interešu konfliktu risināšanai, kas rodas, pārvaldot ES fondus; ii) "horizontāli" tiesību akti, kuros risināts jautājums par interešu konfliktiem kopumā visā publiskajā sektorā, un iii) juridiskie instrumenti vai jebkāds cits instruments, kas ir piemērots, lai ieviestu šādus noteikumus un nodrošinātu to izpildi.

6.3. Interesešu deklarācijas, aktīvu atklāšana un ekskluzīvās funkcijas

Interesešu deklarācijas

Pārredzamība ir būtiska nolūkā novērst interešu konfliktus jebkurā ES budžeta izpildes posmā. ES iestādēm un valstu iestādēm jebkurā līmenī savās iekšējās kontroles sistēmās būtu jāizstrādā pasākumi ar mērķi nodrošināt pārredzamību un pārskatatbildību.

Deklarācija par interešu konflikta neesamību un attiecīgā gadījumā deklarācija par pašreizējām un iepriekšējām interesēm ir noderīgi instrumenti, kas palīdz atklāt un pārvaldīt interešu konflikta situācijas.

Iepriekšējās intereses ir būtiskas, ja personai joprojām ir pienākumi/saistības, kas izriet no iepriekšējiem amatiem/nodarbinātības (noteiktā nogaidīšanas periodā, atturoties no tādu pienākumu pildīšanas, kas var traucēt iepriekšējās nodarbinātības pienākumu sakarā). Iepriekšējo interešu deklarācijas varētu attiekties, piemēram, uz pēdējiem pieciem gadiem vai periodu, kamēr personai joprojām ir saistības/pienākumi saistībā ar šiem iepriekšējiem amatiem / nodarbinātības situācijām.

Deklarācija jāpieprasa no attiecīgās personas pēc iespējas drīzāk (un tā būtu jāatjaunina, tiklīdz mainās ar interesēm saistītā situācija). Tā varētu ietvert, piemēram, intereses, kas saistītas ar līgumu pārvaldību, lēmumu pieņemšanu un palīdzību politikas ieteikumu sagatavošanā vai sniegšanā. Šādās deklarācijās būtu jāiekļauj:

- skaidra atsauce uz attiecīgajiem uzdevumiem un priekšmetu,
- parakstītāja pilns vārds, uzvārds, dzimšanas datums, amats organizācijā un detalizētas funkcijas,
- parakstīšanas datums.

Deklarācijai būtu jānodrošina iespēja parakstītājam oficiāli deklarēt šādus faktus:

- vai viņam ir intereses, kuras viņš uzskata par tādām, kas ir pretrunā ES budžeta izpildei vai var tikt uzskatītas par tādām, un/vai viņam ir interešu konflikts, kas saistīts ar ES budžeta izpildi,
- vai pastāv apstākļi (tostarp intereses), kas tuvākajā nākotnē varētu viņu pakļaut interešu konfliktam, un
- ka viņš nekavējoties ziņos par jebkādu iespējamu interešu konfliktu, ja radīsies jebkādi apstākļi, kas varētu novest pie šāda secinājuma.

Deklarācijai varētu pievienot paskaidrojumu, lai parakstītājiem sniegtu skaidras norādes par turpmāk minētajiem aspektiem.

- Organizācijas politika, tostarp deklarācijas nolūks un norāde, ka to var pārbaudīt, lai pārliecinātos par tās pareizību.
- Juridiskās prasības, tostarp dažu no definīcijas izrietošo jautājumu skaidrojums. Piemēram, būtu jāprecizē, kuras attiecības veido piederību pie ģimenes (sk. 3.2.1. nodaļu).
- Rīcības kodekss, politika un procedūras, kas reglamentē interešu konfliktu pārvaldību organizācijā.
- Procedūra attiecībā uz atturēšanos un atcelšanu gadījumos, kad ir konstatēts iespējams interešu konflikts. Ja darbinieks atklāj informāciju par iespējamu interešu konfliktu vai ja trešā persona ziņo par iespējamu interešu konfliktu, attiecīgajam darbiniekam vajadzētu būt pienākumam atturēties no attiecīgo lietu izskatīšanas, kamēr viņa priekšnieks vai kompetentā iestāde nav pieņēmusi lēmumu par to, vai pastāv interešu konflikts (tas var attiekties arī uz iepriekšējiem gadījumiem).
- Procedūra gadījumam, ja mainās situācija, un jo īpaši informācija par to, kad, kā un kam deklarēt jebkuru radušos interešu konfliktu.
- Sekas, ja netiek atklāts interešu konflikts, bieži dēvētas par uzticības pārkāpuma procedūrām. Personai vai struktūrai, kas ir pilnvarota piemērot šīs procedūras, ir jābūt pietiekamām pilnvarām un pārskatatbildībai.

Ja interešu konflikta situācija rodas pēc sākotnējās deklarācijas iesniegšanas, tas ne vienmēr nozīmē, ka sākotnējā deklarācija ir bijusi nepatiesa. Nav izslēgts, ka deklarācijas iesniegšanas brīdī nepastāvēja vai nebija zināms neviens no konfliktu izraisījušajiem apstākļiem. Līdz ar to būtu jānosaka pienākums:

- paziņot par esošo situāciju, tiklīdz attiecīgā persona uzzina par apstākļiem, kas var ietekmēt neatkarīgu un objektīvu tās pienākumu izpildi,
- atturēties no rīcības un nodot lietu savam tiešajam priekšniekam (vai attiecīgajam deleģētajam kredītrīkotājam).

Ir svarīgi, lai organizācijas noteiktu skaidrus un objektīvus kritērijus interešu deklarāciju novērtēšanai un tos konsekventi piemērotu. Veicot efektīvas pārbaudes nolūkā atklāt iespējamās nepatiesas deklarācijas, iestādei visas deklarācijas būtu pienācīgi jāreģistrē, jāsaņem un saskaņā ar piemērojamiem tiesību aktiem jāpārbauda (izmantojot atbilstīgu metodiku), salīdzinot ar citiem informācijas avotiem nolūkā noteikt, piemēram, saikni starp projektu atlasē iesaistītajām personām un potenciālajiem atbalsta saņēmējiem.

Attiecībā uz sankcijām un tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, ko piemēro saistībā ar ierēdņu, atbalsta saņēmēju un darbuņēmēju izdarītajiem pārkāpumiem, ir piemērojami ES un valstu noteikumi. Konstatējot nepatiesu deklarāciju, iestādei, ievērojot spēkā esošo tiesisko regulējumu, būtu jāveic atbilstoša izmeklēšana (tostarp jāpārbauda tās ietekme uz ES budžeta izpildi) un jāveic korektīvi pasākumi. Tas varētu ietvert disciplinārsodu un kriminālsodu piemērošanu ierēdnim, kurš iesniedzis nepatieso deklarāciju, piešķiršanas procedūru atcelšanu un atkārtotu izvērtēšanu, līgumu/nolīgumu anulēšanu, maksājumu apturēšanu, finanšu korekciju veikšanu un līdzekļu atgūšanu. Nedeklarēti interešu konflikti ne vienmēr ir noziedzīgi nodarījumi. Tomēr interešu konflikti, ja tie netiek pienācīgi konstatēti un pārvaldīti, atkarībā no piemērojamā tiesiskā regulējuma galu galā var kļūt par šādiem noziedzīgiem nodarījumiem.

Aktīvu atklāšana un ekskluzīvas funkcijas

Interešu konfliktu novēršanu un atklāšanu var sekmēt aktīvu atklāšana un ekskluzīvo funkciju un/vai amatu apvienošanas politika attiecībā uz ierēdņiem, kuri ieņem amatus publiskajā sektorā vai ir sensitīvos / augstāka riska amatos. Varētu iekļaut turpmāk uzskaitītos pasākumus.

- Personisko ienākumu deklarēšana.
- Ģimenes ienākumu un mantas deklarēšana ⁽¹⁰⁹⁾.
- Personīgās mantas deklarēšana.
- Informācijas publiskošana par personas iepriekšējo nodarbinātību, pienākumiem, uzdevumiem un darba gadu skaitu publiskajās un privātajās struktūrās.
- Ienākumu un mantas deklarāciju publiskošana ⁽¹¹⁰⁾ (vai norādīšana reģistrā, kas pieejams tikai personām, kuras var pierādīt likumīgu interesi iegūt šos personas datus).
- Ierobežojumi attiecībā uz īpašumtiesībām vai uz tādu tiesību izmantošanu, kas izriet no privāto uzņēmumu īpašumtiesībām.
- Atsavināšana, vai nu pārdodot uzņēmējdarbības intereses vai ieguldījumus, vai izveidojot (kopā ar citiem pasākumiem) "aklo trustu", lai nodrošinātu, ka atbalsta saņēmējam nav zināšanu par saviem aktīviem un nav tiesību iejaukties savu aktīvu pārvaldībā.
- Dāvanu deklarēšana, tostarp ierobežojumi un kontrole attiecībā uz dāvanām un citiem labuma veidiem, piemēram, viesmīlību, saskaņā ar iepriekš noteiktu politiku un procedūram.
- Darbinieku izslēgšana un regulāra atstādināšana no sabiedrisko pienākumu veikšanas gadījumos, kad būtu jāpiedalās sanāksmē vai jāpieņem lēmums, kas viņus nostādītu konflikta situācijā.
- Drošība un iekšējās informācijas pieejamības kontrole.
- Regulāra un efektīva darbinieku rotācija sensitīvos amatos (attiecībā uz uzaicinājumu sagatavošanu, iesniegumu izvērtēšanu un pārbaudi, atļauju izsniegšanu, maksājumiem un grāmatvedību, tostarp publiskā iepirkuma jomā); depersonalizētu funkcionālo pastkastīšu izmantošana palīdzības dienestiem.

⁽¹⁰⁹⁾ Lai nodrošinātu proporcionālītāti, ģimenes ienākumu un mantas deklarēšanu varētu saistīt ar gadījumiem, kad attiecīgā persona vismaz trīs gadus pirms stāšanās amatā ir nodevusi savus aktīvus ģimenes locekļiem.

⁽¹¹⁰⁾ Tiešā vai netiešā īpašumā (faktiskās īpašumtiesības).

- Ierobežojumi (un/vai pārredzamības/reģistrācijas/uzraudzības prasības) attiecībā uz darbu citā darbavietā, vienlaicīgu cita amata ieņemšanu (piemēram, nevalstiskā organizācijā, politiskā organizācijā vai valsts uzņēmumā), uzņēmējdarbību pēc tobrīd ieņemtā amata atstāšanas, laulāto (vai partnera, ar kuru personai ir (ne)reģistrētas partnerattiecības, kas nav laulība) nodarbinātību un pat citu tuvāko ģimenes locekļu nodarbinātību.
- Piemērotas tiesību normas, lai risinātu konfliktējošas intereses, kas saistītas ar jaunām profesionālajām aktivitātēm pēc aiziešanas no civildienesta, t. i., situācija, kad ierēdnis, kurš nesenu ir aizgājis no dienesta, uzsāk jaunu darbu vai privātas darbības attiecības ar saviem iepriekšējiem pienākumiem saistītā jomā vai, gluži pretēji, persona ar nesenu uzņēmējdarbības pieredzi konkrētā jomā tiek pieņemta darbā kā publiskā sektora amatpersona. Iepriekš minētais varētu ietvert arī ierobežojumus uz noteiktu laiku pēc aiziešanas no dienesta atturēties no profesionāliem kontaktiem ar bijušajiem kolēģiem vai pretējo pušu pārstāvības. Šādas situācijas var būtiski apdraudēt uzticēšanos valsts pārvaldei. Līdz ar to šādu situāciju pārvaldībai būtu vajadzīgi īpaši noteikumi un procedūras, kas varētu ietvert deklarācijas par ētisku rīcību vai pārbaudes akceptēšanu attiecībā uz noteiktu gadu skaitu.

6.4. Citi pasākumi

Īpaši svarīgi ir pēc iespējas ātrāk atklāt interešu konflikta situācijas. Ja, piemēram, pirms ES finansējuma piešķiršanas tiek konstatēts interešu konflikts, atlases procedūra būtu jāaptur, kamēr tiek veikta turpmāka izmeklēšana.

Lai novērstu interešu konflikta situācijas, varētu būt lietderīgi pārbaudīt informāciju, kas pieejama uzņēmumu reģistra datubāzēs, ES un valstu struktūru datubāzēs ar mērķi pārbaudīt starp fiziskām un juridiskām personām noslēgtos darba līgumus, publiskos reģistrus⁽¹¹⁾, darbinieku lietas un jebkuru citu būtisku informāciju, kas pieejama ES iestādēm un valstu iestādēm. Saistībā ar iepriekš minēto varētu būt vajadzīgs citu kompetentu struktūru padoms vai ieviešanā saskaņā ar piemērojamiem tiesību aktiem. Varētu izmantot arī riska novērtēšanas rīkus (piemēram, turpmāk minēto ARACHNE). Dati jāapstrādā, ņemot vērā datu aizsardzības noteikumus.

Konkrētu riska rādītāju noteikšana var palīdzēt brīdināt par interešu konflikta risku. Riska rādītāji ir elementi, kas būtībā ir neierasti vai atšķiras no normālas darbības, un tie var brīdināt par turpmākas pārbaudes nepieciešamību. Interešu konflikti var izpausties dažādos veidos, un tie var rasties un ietekmēt lēmumus jebkurā brīdī – no stratēģisko mērķu noteikšanas līdz projekta izvērtēšanai vai budžeta izpildes apstiprināšanas ziņojumam. Līdz ar to neviens rādītāju saraksts nevar būt izsmeļošs.

Riska rādītājiem vajadzētu palielināt darbinieku un vadītāju modrību un mudināt viņus veikt nepieciešamos pasākumus. Tomēr riska rādītāji nozīmē nevis to, ka ir vai varētu rasties interešu konflikts, bet to, ka situācija ir jāpārbauda un jāuzrauga ar pienācīgu rūpību.

Varētu apsvērt šādu riska rādītāju izmantošanu:

- interešu konflikta deklarācijas neesība, ja tā ir obligāta vai pieprasīta,
- līgumslēdzēja iestādes darbinieks tieši pirms darba gaitu uzsākšanas līgumslēdzējā iestādē strādāja uzņēmumā, kas var iesniegt piedāvājumu konkursam, kuru sagatavo darbinieks,
- līgumslēdzēja iestādes darbinieka tuvākie ģimenes locekļi strādā uzņēmumā, kurš var iesniegt piedāvājumu konkursā,
- grozījumi tāda līguma noteikumos, kas parakstīts starp atbalsta saņēmēju un darbuzņēmēju,
- attiecības/pazīšanās starp budžeta izpildē iesaistīto atbalsta saņēmēju un iestādes darbinieku vai starp galīgo atbalsta saņēmēju un darbuzņēmējiem,
- atbalsta saņēmējs un apakšuzņēmējs ar kopīgu biroja telpu / telpām/adresi vai līdzīgiem uzņēmumu nosaukumiem liecina par savstarpēju ekonomisko atkarību,
- vērtēšanas komisijas locekļiem nav nepieciešamo tehnisko zināšanu iesniegto piedāvājumu izvērtēšanai, un viņu vidū dominē viena persona,

(11) Tostarp attiecībā uz faktiskām īpašumtiesībām.

- ekspertu komitejas loceklis, kurš novērtē projektus, atrodas augstā amatā vienā no subjektiem, kas iesniedz projektu finansējuma saņemšanai,
- kritēriju sistēmā vai piedāvājuma izvērtēšanā pārmērīgi ir pārstāvēti subjektīvie elementi,
- specifikācijas ir ļoti līdzīgas uzvarējušā pretendenta produktam vai pakalpojumam, īpaši, ja specifikācijās ir vairākas ļoti īpašas prasības, ko varētu izpildīt tikai daži pretendenti,
- aplēstā/maksimālā līguma summa publiski pieejamajos iepirkuma procedūras dokumentos nav atklāta (tikai iekšēji reģistrēta), bet piedāvājums ir ļoti tuvs iekšēji noteiktajai summai (piemēram, 1–2 % starpība),
- atbalsta saņēmējs izveidots tieši pirms dotācijas pieteikuma iesniegšanas,
- nedaudzi pieteikumu iesniedzēji vai mazāk pieteikumu iesniedzēju, nekā gaidīts saistībā ar uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus/piedāvājumus,
- viens un tas pats uzņēmums atkārtoti uzvar secīgos līgumos,
- līguma sliktā izpilde nenozīmē sankciju piemērošanu vai to, ka darbuzņēmējam / pakalpojumu sniedzējam netiek piešķirtas tiesības slēgt turpmākus līgumus.

Tomēr šis uzskaitījums nav pilnīgs. Tas būtu jāpapildina attiecīgajiem dienestiem un iestādēm.

Krāpšanas (un pārkāpumu) apkarošanas ietvaros ⁽¹¹²⁾ Komisija attiecībā uz budžeta izdevumu daļu izstrādāja vairākus datu izgūšanas jeb datizraces un riska novērtēšanas rīkus, kas pazīstami kā *DAISY* un *ARACHNE*.

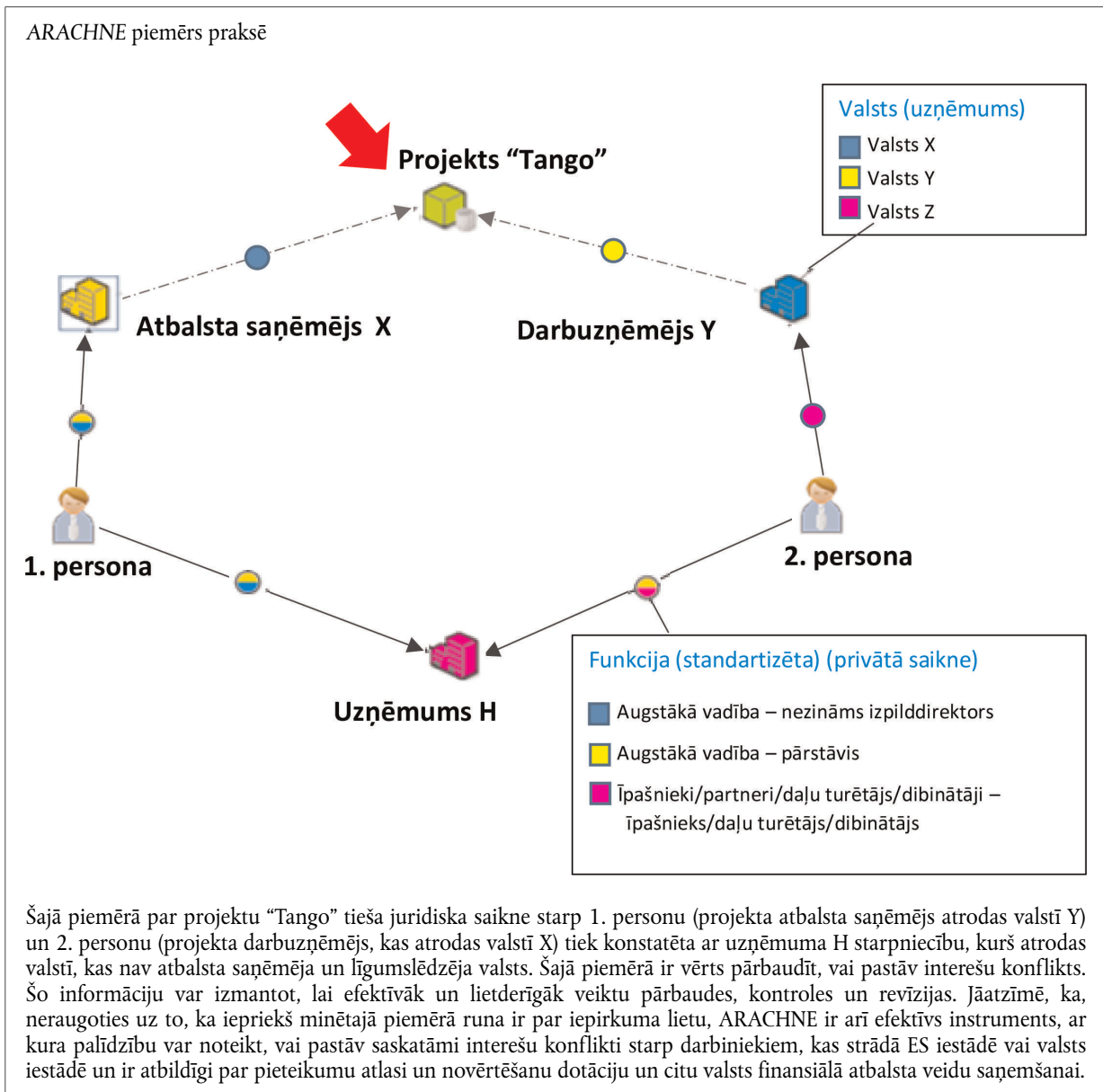
DAISY ir analītisks rīks Komisijas dienestiem, kas atbild par pētniecību, un tas apstrādā riska profilus un brīdinājuma zīmes, lai revīzijas spējas un citus kontroles resursus koncentrētu uz riskantākajiem projektiem.

ARACHNE ⁽¹¹³⁾, ko piedāvā dalībvalstu iestādēm, ir īpašs datizraces / riska novērtēšanas rīks, kas, pamatojoties uz vadošo iestāžu sniegtajiem datiem, izveido visaptverošu projektu datubāzi. Tas šos datus papildina ar publiski pieejamu informāciju, lai, pamatojoties uz riska rādītāju kopumu, noteiktu projektus, atbalsta saņēmējus, līgumus un darbuzņēmējus, kas varētu būt pakļauti krāpšanas, interešu konfliktu un pārkāpumu riskam. *ARACHNE* ir identificēti vairāk nekā simt riska rādītāju, kas ir sagrupēti septiņās riska kategorijās, piemēram, iepirkums, līgumu pārvaldība, atbilstība, darbības rezultāti, koncentrācija, brīdinājumi par reputāciju un krāpšanu.

Tiklīdz *ARACHNE* ir ieviests un iestrādāts pārvaldības un kontroles sistēmā, šis rīks var palielināt pieejamo datu sadarbību un tādējādi uzlabot projektu atlases, vadības pārbaudi, kontroles un revīziju efektivitāti. *ARACHNE* var palīdzēt identificēt interešu konflikta situācijas un tās novērst. Tas uzrāda juridiskās saiknes starp uzņēmumiem un personām un spēj identificēt interešu konflikta risku.

⁽¹¹²⁾ Sīkāku informāciju sk. dokumentā "Norādījumi dalībvalstīm par krāpšanas riska novērtējumu un efektīviem un proporcionāliem krāpšanas apkarošanas pasākumiem", EGESIF_14-0021-00: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_fraud_risk_assessment.pdf

⁽¹¹³⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=325&intPageId=3587&langId=lv> un <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=7883&type=2&furtherPubs=yes>

Nav vienotas interešu konfliktu jautājuma risināšanas politikas, kas vienlīdz efektīvi būtu piemērojama visām valstīm un ES iestādēm. Lai šāda politika būtu efektīva, tajā vienmēr būtu jāņem vērā katras valsts politiskais, administratīvais un juridiskais konteksts, kā arī īpašās iezīmes, pašreizējās tendences un riski, kas saistīti ar dažādām kultūras un reģionālajām vidēm.

Papildus iepriekš minētajiem pasākumiem pastāv vēl citi riska faktori, situācijas un aspekti, kas būtu jāņem vērā, izstrādājot politiku un procedūras nolūkā stiprināt un/vai atjaunot uzticēšanos publiskajam sektoram:

- lai nodrošinātu, ka ar interešu konfliktiem saistītie riski tiek sekmīgi novērsti, jebkurai darbībai būtu jābūt daļai no plašākas pārvaldības kultūras, kuru raksturo uzlabota pārredzamība, integritāte, objektivitāte un pārskatatbildība,
- interešu konflikta situācijas pārvaldības politikai un procedūrām vajadzētu būt pārdomātām un cieši sasaistītām ar valstu un ES iestāžu pienākumiem krāpšanas apkarošanas jomā, tādēļ tām jāklūst par vadības un politisko prioritāti,
- visām komitejām, kas ir atbildīgas par interešu konfliktu pārvaldību, būtu jāievēro sīki izstrādāti noteikumi un pārbaudes nolūkā nodrošināt pārredzamību, pārskatatbildību un uzticamību.

Vēl viens interešu konfliktu novēršanas aspekts attiecas uz atbalsta saņēmējiem un darbuzņēmējiem. Ievērojot piemērojamos tiesību aktus un nepārsniedzot to robežas, augsta līmeņa aizsardzību var veicināt, izmantojot noteikumus attiecīgā uzaicinājuma specifikācijās un līguma vai finansēšanas nolīguma nosacījumos. Noteikumi, kas novērš interešu konfliktus, jo īpaši var attiekties uz:

- atbalsta saņēmēja vai darbuzņēmēja atlasī (kas var ietvert līguma ilguma ierobežojumu ⁽¹¹⁴⁾),
- atbalsta saņēmēja / darbuzņēmēja vai ar atbalsta saņēmēju vai darbuzņēmēju saistītu personu vai subjektu (tostarp faktisko īpašnieku) lomu uzaicinājuma sagatavošanā,
- projekta īstenošanu, ko veic atbalsta saņēmējs vai darbuzņēmējs ⁽¹¹⁵⁾,
- apakšuzņēmēju vai partneruzņēmumu atlasī (jo īpaši dotāciju gadījumā, uz kurām pretendē partneri / konsorcijs dalībnieki no dažādām dalībvalstīm vai trešām valstīm).

Piemēram, atbalsta saņēmējiem un darbuzņēmējiem būtu jāuzliek šādi pienākumi: i) atturēties no jebkādam darbībām, kas rada interešu konfliktu; un ii) nodot šos un citus attiecīgos pienākumus jebkurai fiziskai personai, kas ir pilnvarota tos pārstāvēt vai pieņemt lēmumus to vārdā, saviem darbiniekiem un trešām personām, kas iesaistītas nolīguma/līguma izpildē/īstenošanā, tostarp apakšuzņēmējiem.

Atbalsta saņēmējiem un darbuzņēmējiem ir arī jānodrošina, ka iepriekš minētās personas netiek nostādītas situācijā, kas varētu radīt interešu konfliktu, un nekavējoties jāpaziņo par jebkuru situāciju, kas līguma/nolīguma īstenošanas laikā varētu radīt interešu konfliktu vai konfliktējošas profesionālās intereses. Atbalsta saņēmējiem un darbuzņēmējiem nekavējoties jārikojas, lai labotu situāciju, un līgumslēdzējai iestādei būtu: i) jāpārbauda, vai pasākumi ir piemēroti; ii) jāprasa atbalsta saņēmējam / darbuzņēmējam, lai noteiktā termiņā tiktu veikti papildu pasākumi; un/vai iii) jānolemj darbuzņēmējam nepiešķirt konkrētu līgumu (pamatlīgumu gadījumā). Kredītrīkotājam vai attiecīgajai iestādei būtu jāizvērtē situācija un rūpīgi jāapsver tiesiskās aizsardzības līdzekļu būtība un intensitāte konkrētajā izskatāmajā lietā.

—

⁽¹¹⁴⁾ Kā tas ir, piemēram, tādu neatkarīgu ārējās revīzijas struktūru vai ekspertu atlasē, kuri sagatavo ārējās revīzijas ziņojumu par Eiropas politisko partiju un Eiropas politisko fondu gada finanšu pārskatiem; līguma termiņš par šādu pakalpojumu ir ierobežots līdz pieciem gadiem un ne vairāk kā diviem termiņiem saskaņā ar FR 2018 233. pantu.

⁽¹¹⁵⁾ Tāpat kā tiešas pārvaldības gadījumā – saskaņā ar FR 2018 I pielikuma 20.6. punktu “[l]īgumslēdzēja iestāde var secināt, ka ekonomikas dalībniekam nav nepieciešamo profesionālo spēju, lai izpildītu līgumu saskaņā ar pienācīgas kvalitātes standartu, ja līgumslēdzēja iestāde konstatē, ka ekonomikas dalībniekam ir interešu konflikts, kas var negatīvi ietekmēt līguma izpildi”.

I PIELIKUMS

Citi ilustratīvi interešu konfliktu piemēri*1. piemērs*

D ir direktors vadošajā iestādē (vai maksājumu aģentūrā, vai Komisijas dienestā) un atbild par projekta iesniegšanas galīgo apstiprināšanu pēc stingra un pārredzama novērtējuma, ko veikusi panelkomiteja, kuras sastāvā ir ārējie eksperti, ko ieceļ D. Saskaņā ar panelkomitejas ieteikumu D iesnieg projekta īstenošanas tiesības atbalsta saņēmējam, kura uzņēmumā par augstākā līmeņa vadītāju nodarbina D laulāto/partneri. Pat ja nekas neliecina par to, ka D būtu ietekmējis panelkomitejas izvērtējumu, D ir atbildīgs par iesniegšanas procesa kontroli, un līdz ar to viņam ir pienākums atklāt interešu konfliktu un ļaut D priekšniekam izlemt, vai D no šīs konkrētās procedūras ir jāizslēdz.

2. piemērs

Darbinieks agrāk strādāja Komisijas dienestā / maksājumu aģentūras / vadošās iestādes konsultāciju departamentā un sniedza padomus projekta A virzītājiem par šo projektu. Vēlāk darbinieks tiek pārcelts uz atlases departamentu, un viņa uzdevums ir izvērtēt projektam A iesniegto pieteikumu. Darbiniekam veicot izvērtējumu, viņu var ietekmēt tas, ka tiek izvērtēts viņa konsultācijās sniegtais padoms, un vēlme pierādīt, ka viņa padoms ir pareizs, jo īpaši tiešās priekšniecības acīs. Šajā sakarā būtu jāņem vērā, ka projektu atlase ir īpaši sensitīvs uzdevums budžeta izpildē. Ja vien projekta virzītājam sniegtais padoms nav bijis nenozīmīgs (piemēram, informācija par aizpildāmajām veidlapām un izpildāmajiem termiņiem), darbinieka iepriekšēja iesaistīšanās kavē viņa objektivitāti un rada priekšstatu par interešu konfliktu (!).

3. piemērs

C ir vērtēšanas komisijas priekšsēdētājs uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus dotāciju iesniegšanai. Viens no pieteikuma iesniedzējiem ir sabiedrība X, kurā vadošā amatā nodarbina C laulāto/partneri. Tas, ka vienā no uzņēmumiem, kas iesnieguši pieteikumu, vadošā amatā nodarbina C laulāto/partneri, rada priekšstatu par interešu konfliktu, jo priekšsēdētājam var būt personīga ieinteresētība veicināt sava laulātā/partnera uzņēmuma ekonomisko labklājību vai vismaz atbalstīt sava laulātā/partnera profesionālo darbību. Jebkurā gadījumā šīs situācijas dēļ ir maz ticams, ka priekšsēdētājs priekšlikumus izvērtēs objektīvi, un tāpēc viņam būtu jāatturas.

4. piemērs

Maksājumu aģentūras Uzraudzības padomes loceklis bija arī fonda līdzekļu saņēmēja uzņēmuma valdes loceklis. Tā tika uzskatīta par interešu konflikta situāciju, jo viņam varētu būt personīgas intereses dot priekšroku šim konkrētajam atbalsta saņēmējam. Maksājumu aģentūra šo situāciju risināja, pieprasot Uzraudzības padomes locekļa atkāpšanos no amata, un novērtēja finanšu risku esamību un apmēru attiecībā uz fondu saistībā ar konkrēto darbību. Maksājumu aģentūra būtu varējusi arī risināt šo situāciju, vienojoties ar Uzraudzības padomes locekli par kārtību, kas garantē, ka viņš atturas no jebkādas iesaistīšanās lietās, kas attiecas uz minēto atbalsta saņēmēju.

(¹) Savā 2005. finanšu gada pārskatā par darbībām, ko finansē no sestā, septītā, astotā un devītā Eiropas Attīstības fonda (OV C 263, 31.10.2006., 205. lpp.), ERP norāda, ka, "lai izvairītos no interešu konflikta, viens un tas pats subjekts nevar būt atbildīgs par projektu priekšlikumu sagatavošanu ar atbalsta saņēmējiem un projektu un līgumu atlasī" (sk. 47. apsvērumu 228. lpp.).

II PIELIKUMS

ES tiesību normas par interešu konfliktiem dalītas pārvaldības jomā ⁽¹⁾

1. Regula (ES) Nr. 1303/2013, ar ko paredz kopīgus noteikumus attiecībā uz Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem (KNR). Četros pantos, proti, 5. panta 3. punkta d) apakšpunktā, 34. panta 3. punkta b) apakšpunktā, 38. panta 5. punktā un 39.a panta 8. punktā, ir minēts pienākums izvairīties no interešu konfliktiem:

5. panta 3. punkts. PRINCIPI ATTIECĪBĀ UZ SAVIENĪBAS ATBALSTU ESI FONDIEM, "Partnerība un daudzlīmeņu pārvaldība"

"Komisija tiek pilnvarota pieņemt deleģēto aktu saskaņā ar 149. pantu attiecībā uz Eiropas rīcības kodeksu partnerības jomā (...). Rīcības kodeksā, pilnībā ievērojot subsidiaritātes un proporcionalitātes principus, paredz šādus elementus:

d) galvenos mērķus un labu praksi gadījumos, kad vadošā iestāde iesaista attiecīgos partnerus uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus sagatavošanā, un jo īpaši labu praksi, lai nepieļautu iespējamus interešu konfliktu gadījumus, ja ir iespējams, ka attiecīgie partneri ir arī potenciālie atbalsta saņēmēji, kā arī lai iesaistītu attiecīgos partnerus progresa ziņojumu sagatavošanā un saistībā ar programmu uzraudzību un novērtēšanu saskaņā ar šīs regulas attiecīgajiem noteikumiem un konkrētu fondu noteikumiem;"

II NODAĻA. Sabiedrības virzīta vietējā attīstība, "Vietējās rīcības grupas"

34. panta 3. punkta b) apakšpunkts

"3. Vietējās rīcības grupas uzdevumi ir šādi: (...) b) izstrādāt tādu nediskriminējošu un pārredzamu atlases procedūru, ar kuru izvairās no interešu konfliktiem, nodrošina, ka vismaz 50 % balsu atlases lēmumos ir partneriem, kas nav publiskas iestādes, un kura ļauj atlasīti veikt, izmantojot rakstisku procedūru;"

Finanšu instrumentu īstenošana

38. panta 5. punkts

"5. Šā panta 4. punkta pirmās daļas a), b) un c) apakšpunktā minētās struktūras, kad īsteno fondu fondus, daļu no īstenošanas var uzticēt finanšu starpniekiem ar noteikumu, ka šādas struktūras uz savu atbildību nodrošina finanšu starpnieku atbildību Finanšu regulas 33. panta 1. punktā un 209. panta 2. punktā noteiktajiem kritērijiem. Finanšu starpniekus atlasa atklātās, pārredzamās, samērīgās un nediskriminējošās procedūrās, izvairoties no interešu konflikta."

39.a pants

"8. Šā panta 5. punktā minētās struktūras, kad īsteno fondu fondus, daļu no īstenošanas var uzticēt finanšu starpniekiem ar noteikumu, ka tādas struktūras uz savu atbildību nodrošina finanšu starpnieku atbildību Finanšu regulas 33. panta 1. punktā un 209. panta 2. punktā noteiktajiem kritērijiem. Finanšu starpniekus atlasa atklātā, pārredzamā, samērīgā un nediskriminējošā procedūrā, izvairoties no interešu konflikta. "

(¹) Pat ja šajā pielikumā minētie juridiskie pamati ir piemērojami laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam, šajā periodā īstenotie izdevumi ir atbilstīgi, lai saņemtu ieguldījumu no Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem, ja šie izdevumi radušies atbalsta saņēmējam un samaksāti laikposmā no 2014. gada 1. janvāra līdz 2023. gada 31. decembrim. Turklāt ieguldījumu no ELFLA par izdevumiem var saņemt tikai tad, ja maksājumu aģentūra ir faktiski izmaksājusi atbilstoši atbalstu laikposmā no 2014. gada 1. janvāra līdz 2023. gada 31. decembrim. Citiem vārdiem sakot, 2014.–2020. gada projektu/darbības var īstenot līdz 2023. gada beigām.

2. Komisijas Deleģētā regula (ES) Nr. 240/2014 ⁽²⁾ ir balstīta uz KNR 5. panta 3. punktu, un tajā ir definēts ESI fondu īstenošanas partnerību rīcības kodekss. Tajā atsaucies uz interešu konfliktiem iekļautas šādos noteikumos:

11. pants. Uzraudzības komitejas reglaments

“Formulējot reglamentu, uzraudzības komitejas ņem vērā šādus elementus:

f) noteikumus par iespējamo interešu konfliktu to partneru vidū, kas iesaistīti uzraudzības, novērtēšanas un uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus procesos;”.

12. pants. Saistības attiecībā uz datu aizsardzību, konfidencialitāti un interešu konfliktu

“Dalībvalsts nodrošina, ka partneri, kas iesaistīti uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus un progresa ziņojumu sagatavošanā, kā arī programmu uzraudzībā un izvērtēšanā, apzinās savas saistības attiecībā uz datu aizsardzību, konfidencialitāti un interešu konfliktu.”

13. pants. Attiecīgo partneru iesaistīšana uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus sagatavošanā

“Vadošās iestādes, iesaistot attiecīgos partnerus uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus sagatavošanā vai šo priekšlikumu novērtēšanā, veic atbilstīgus pasākumus, lai novērstu iespējamo interešu konfliktu.”

3. Ar Komisijas Deleģēto regulu (ES) Nr. 480/2014 tiek papildināta Kopīgo noteikumu regula, un tajā atsaucies uz izvairīšanos no interešu konflikta ietvertas noteikumos par struktūrām, kas īsteno finanšu instrumentus, un neatkarīgiem ekspertiem, kuru uzdevums ir veikt lielu projektu kvalitātes pārbaudes: ⁽³⁾

6. pants. Īpaši noteikumi par to struktūru lomu, pienākumiem un atbildību, kuras īsteno finanšu instrumentus (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 38. panta 4. punkta trešā daļa)

“1. Struktūras, kas īsteno finanšu instrumentus, veic savus pienākumus saskaņā ar piemērojamiem tiesību aktiem un darbojas ar tādu profesionālo rūpību, efektivitāti, pārredzamību un rūpību, kādu gaida no profesionālas struktūras, kam ir pieredze finanšu instrumentu īstenošanā. Tās nodrošina, ka:

a) galasaņēmēji, kas saņem atbalstu no finanšu instrumentiem, tiek atlasīti, pienācīgi ievērojot finanšu instrumenta būtību un finansējamo investīciju projektu potenciālo ekonomisko dzīvotspēju. Atlase ir pārredzama un objektīvi pamatota un nerada interešu konfliktu; (..)”

7. pants. Kritēriji tādu struktūru atlasei, kuras īsteno finanšu instrumentus (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 38. panta 4. punkta trešā daļa)

“2. Izvēloties 1. punktā minēto struktūru, vadošā iestāde atbilstīgi ņem vērā īstenojamā finanšu instrumenta būtību, šīs struktūras pieredzi līdzīgu finanšu instrumentu īstenošanā, piedāvātās darba grupas locekļu speciālās zināšanas un pieredzi un šīs struktūras darbības un finanšu spējas. Atlase ir pārredzama un objektīvi pamatota un nerada interešu konfliktu.

f) gadījumos, kad struktūra, kas īsteno finanšu instrumentu, piešķir savus finanšu līdzekļus finanšu instrumentam vai daļa risku, ierosinātie pasākumi interešu saskaņošanai un iespējamo interešu konfliktu mazināšanai.”

⁽²⁾ Komisijas Deleģētā regula (ES) Nr. 240/2014 (2014. gada 7. janvāris) par Eiropas rīcības kodeksu attiecībā uz partnerību saistībā ar Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem (OV L 74, 14.3.2014., 1. lpp.).

⁽³⁾ Komisijas Deleģētā regula (ES) Nr. 480/2014 (2014. gada 3. marts), ar kuru papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1303/2013, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu (OV L 138, 13.5.2014., 5. lpp.).

22. pants. Prasības neatkarīgiem ekspertiem, kas veic kvalitātes pārbaudi

(Regulas (ES) Nr. 1303/2013 101. panta ceturtā daļa)

“1. Lielu projektu kvalitātes pārbaudi, kas minēta Regulas (ES) Nr. 1303/2013 101. panta trešajā daļā, veic neatkarīgi eksperti, kam nav: a) (..) e) (..);

f) nekādu interešu konfliktu nevienā no līmeņiem attiecībā uz lielu projektu; (..)”

4. Komisijas Deleģētā regula (ES) Nr. 639/2014 ⁽⁴⁾, ar ko izveido noteikumus par lauksaimniekiem paredzētiem tiešajiem maksājumiem, kurus veic saskaņā ar kopējās lauksaimniecības politikas atbalsta shēmām:

38. pants. Prasības, kas jāpiemēro valsts un reģionālajām sertifikācijas shēmām

“Valsts vai privātās sertifikācijas iestādes atbilst šādiem nosacījumiem:

(..) tās ir objektīvas un nav iesaistītas interešu konfliktā attiecībā uz sertifikācijas uzdevumu veikšanu.”

5. Regulā (ES) Nr. 1305/2013 ⁽⁵⁾ par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) ir ietverti arī šādi noteikumi par izvairīšanos no interešu konfliktiem:

15. pants. Konsultāciju pakalpojumi, lauku saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi

“3. Iestādēm vai struktūrām, kas izvēlētas konsultāciju sniegšanai, ir piemēroti resursi, proti, regulāri apmācīts un kvalificēts personāls, pieredze konsultāciju sniegšanā un uzticamība jomās, kurās tās sniedz konsultācijas. Pakalpojumu sniedzējus saskaņā ar šo pasākumu izvēlas, izmantojot atlases procedūru, kas ir atvērta gan valsts, gan privātām struktūrām. Minētā atlases procedūra ir objektīva, un tajā nepiedalās kandidāti, kuriem ir interešu konflikts.”

IV SADAĻA. Eiropas inovācijas partnerība (“EIP”) LAUKSAIMNIECĪBAS RAŽĪGUMAM UN ILGTSPĒJAI

56. pants. Darba grupas

1. EIP darba grupas ir daļa no EIP lauksaimniecības ražīgumam un ilgtspējai. Tās izveido ieinteresētās personas, piemēram, lauksaimnieki, pētnieki, konsultanti un uzņēmumi, kas iesaistīti lauksaimniecības un pārtikas nozarē un kas ir saistīti ar EIP mērķu sasniegšanu.

2. EIP darba grupas izstrādā iekšējās procedūras, kas nodrošina to darbības un lēmumu pieņemšanas pārredzamību un palīdz izvairīties no interešu konflikta situācijām.

6. Komisijas Deleģētajā regulā (ES) Nr. 907/2014 ⁽⁶⁾ KLP maksājumu aģentūru akreditācijas kritērijos ir īpaši minēti šādi interešu konflikti:

⁽⁴⁾ Komisijas Deleģētā regula (ES) Nr. 639/2014 (2014. gada 11. marts), ar ko papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1307/2013, ar ko izveido noteikumus par lauksaimniekiem paredzētiem tiešajiem maksājumiem, kurus veic saskaņā ar kopējās lauksaimniecības politikas atbalsta shēmām, un ar kuru groza minētās regulas X pielikumu (OV L 181, 20.6.2014., 1. lpp.).

⁽⁵⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1305/2013 (2013. gada 17. decembris) par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1698/2005 (OV L 347, 20.12.2013., 487. lpp.).

⁽⁶⁾ Komisijas Deleģētā regula (ES) Nr. 907/2014 (2014. gada 11. marts), ar ko papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1306/2013 attiecībā uz maksājumu aģentūrām un citām iestādēm, finanšu pārvaldību, grāmatojumu noskaidrošanu, nodrošinājumu un euro izmantošanu (OV L 255, 28.8.2014., 18. lpp.).

I PIELIKUMA 1. punkta B. apakšpunkta v) punkts

“v) tiek veikti attiecīgi pasākumi, lai novērstu interešu konfliktu, ja persona, kas ieņem atbildīgu amatu vai sensitīvu amatu saistībā ar prasību vai maksājuma pieprasījumu pārbaudi, apstiprināšanu, izmaksāšanu un iegrāmatošanu, veic arī citas funkcijas ārpus maksājumu aģentūras.”

7. Regulā par Eiropas atbalsta fondu vistrūcīgākajām personām (EAFVP) (7) ir paredzēti šādi noteikumi:

2. pants. Definīcijas

“Piemēro šādas definīcijas:

2) “vistrūcīgākās personas” ir fiziskas personas – indivīdi, ģimenes, mājsaimniecības vai grupas, kur ietilpst šādi cilvēki –, kuru nepieciešamība pēc palīdzības noteikta pēc objektīviem kritērijiem, ko paredzējušas valsts kompetentās iestādes, apspriežoties ar attiecīgajām ieinteresētajām personām un vienlaikus izvairoties no interešu konflikta, vai ko noteikušas partnerorganizācijas un apstiprinājušas minētās valsts kompetentās iestādes un kuros var tikt iekļauti elementi, kas ļauj palīdzību mērķtiecīgi novirzīt vistrūcīgākajām personām konkrētās ģeogrāfiskās teritorijās;”.

13. pants. Īstenošanas ziņojumi un rādītāji

“1. No 2015. līdz 2023. gadam ik gadu līdz 30. jūnijam dalībvalstis iesniedz Komisijai gada īstenošanas ziņojumu par iepriekšējā finanšu gadā īstenoto darbības programmu.

2. (..) Dalībvalstis ar attiecīgajām ieinteresētajām personām apspriež DP I īstenošanas ziņojumus, nepieļaujot interešu konfliktus. Minēto attiecīgo ieinteresēto personu piezīmju kopsavilkumu pievieno ziņojumam.”

14. pants. Pārskatīšanas sanāksmes (8)

“1. Ja vien nav citādas vienošanās, Komisija un dalībvalstis no 2014. līdz 2023. gadam ik gadu tiekas sanāksmē, lai (..) pārskatītu darbības programmas īstenošanas gaitu.

2. Pārskatīšanas sanāksmi vada Komisija. Attiecīgās ieinteresētās personas aicina piedalīties DP I pārskatīšanas sanāksmēs, izņemot minēto sanāksmju daļas, kad to līdzdalība varētu radīt interešu konfliktu vai pārkāpt konfidencialitāti saistībā ar revīzijas jautājumiem.”

32. pants. Vadošās iestādes funkcijas

“1. Vadošā iestāde atbild par darbības programmas pārvaldību saskaņā ar pareizas finanšu pārvaldības principu.

2. Attiecībā uz darbības programmas pārvaldību vadošā iestāde:

b) sagatavo un DP I gadījumā pēc apspriešanās ar attiecīgajām ieinteresētajām personām un vienlaikus izvairoties no interešu konflikta vai DP II gadījumā pēc 11. pantā minētās uzraudzības komitejas apstiprinājuma saņemšanas iesniedz Komisijai 13. pantā minētos gada un nobeiguma īstenošanas ziņojumus;”.

8. Regulas par vispārīgiem noteikumiem attiecībā uz Patvēruma un migrācijas fondu (AMIF) un Iekšējās drošības fondu (IDF) (9) 12. apsvērumā ir atsauce uz interešu konfliktiem:

“(12) Atbilstīgi proporcionalitātes principam un nepieciešamībai samazināt administratīvo slogu, dalībvalstīm būtu jāveido partnerība ar attiecīgajām iestādēm un struktūrām, lai izstrādātu un īstenotu savas valsts programmas visā daudzgadu laikposmā. Dalībvalstīm vajadzētu nodrošināt, ka programmu veidošanas cikla dažādajos posmos partneru vidū neveidojas nekādi interešu konflikti.”

(7) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 223/2014 (2014. gada 11. marts) par Eiropas atbalsta fondu vistrūcīgākajām personām (OV L 72, 12.3.2014., 1. lpp.).

(8) Sk. AGRI ĢD 2014. gada 26. februāra norādījumus par krāpšanas apkarošanas pasākumiem, kas paredzēti akreditācijas kritēriju kontekstā.

(9) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 514/2014 (2014. gada 16. aprīlis), ar ko paredz vispārīgus noteikumus Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondam un finansiālā atbalsta instrumentam policijas sadarbībai, noziedzības novēršanai un apkarošanai un krāpju pārvarēšanai (OV L 150, 20.5.2014., 112. lpp.).